

**LANDSKAPS
ARKEOLOGERNA**

KULTURMILJÖVETARE OCH KUNSKAPSFÖRMEDLARE
I RIKSTÄCKANDE SAMVERKAN
www.landskapsarkeologerna.se

Rapport 2014:21

Lena Berg Nilsson,
Lennart Klang
& Ola Nilsson

Ullånger – Docksta

**Arkeologisk utredning inför byggnation av GC-väg,
Ullångers och Vibyggerå socknar, Kramfors
kommun, Västernorrlands län**

*Omslagsbild: Schakt F2 diskuteras av Landskapsarkeologerna och John Molin från
Länsstyrelsen i Västernorrlands län vid den arkeologiska utredningens etapp 2.
Foto från NV: Lennart Klang 2014.*

Innehåll

SAMMANFATTNING	5
INLEDNING	6
UPPDRAGET	6
UTREDNINGSOMRÅDET	7
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	7
METOD	8
FORNLÄMNINGSMILJÖ	10
NATURGEOGRAFISKA FÖRUTSÄTTNINGAR.....	10
ANTIKNARISKA BAKGRUND	11
RESULTAT AV DEN ARKEOLOGISKA UTREDNINGEN	16
ETAPP 1.....	16
ETAPP 2.....	26
KUSTLANDSVÄGENS UTVECKLING MELLAN ULLÅNGER OCH DOCKSTA.....	31
BEHOV AV RESTAURERING AV MILSTOLPAR OCH POSTAMENT TILL MILSTOLPAR.....	36
ARKIVHANDLINGAR.....	38
UTVÄRDERING	38
BEHOV AV YTTERLIGARE ANTIKNARISKA ÅTGÄRDER	38
REFERENSER.....	39
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	43
BILAGA 1. REDOVISNING AV REGISTRERADE LOKALER	BILAGA 1 SID 1
BILAGA 2. SCHAKTBESKRIVNINGAR	BILAGA 2 SID 1
BILAGA 3. FYNDLISTA	BILAGA 3 SID1
BILAGA 4. DOKUMENTATION, LK 2013:717	BILAGA 4 SID 1
BILAGA 5. KONSERVERINGSRAPPORT	BILAGA 5 SID 1
BILAGA 6. FOTODOKUMENTATION.....	BILAGA 6 SID 1
FORNLÄMNINGAR OCH ÖVRIGA KULTURHISTORISKA LÄMNINGAR	BILAGA 6 SID 1
MILJÖBILDER	BILAGA 6 SID 3
SCHAKT.....	BILAGA 6 SID 3
FIGURER	
OMSLAGSBILD. FOTO: SCHAKT F2.....	1
FIGUR 1. ORIENTERINGSKARTA.....	6
FIGUR 2. ÖVERSIKTSKARTA MED RIKSINTRESSEOMRÅDEN FÖR KULTURMILJÖVÅRDEN OCH KULTURRESERVAT MARKERADE.....	7
FIGUR 3. KARTA ÖVER TIDIGARE KÄND FORNLÄMNINGSMILJÖ KRING UTREDNINGSOMRÅDET.....	12
FIGUR 4. DETALJ UR 1753 ÅRS AVRITNING ÖVER NYA LANDSVÄGEN MELLAN ULLÅNGER OCH DOCKSTA.....	13
FIGUR 5. DETALJ UR 1833 ÅRS KARTA MED MARKERADE KVARNAR I ÅN VID SKOVED.....	14
FIGUR 6. KARTA ÖVER FORNLÄMNINGSLOKALER I UTREDNINGSOMRÅDET OCH DESS OMEDELBARA NÄRHET EFTER UTREDNINGENS ETAPP 1.....	16
FIGUR 7. FOTO: PLATSEN FÖR SPÖPÅLEN, RAÄ ULLÅNGER 71:1	18
FIGUR 8. FOTO: KVERN- OCH SÅGPLATSEN LK 2013:716.....	23
FIGUR 9. KARTA ÖVER INDELNING I DELOMRÅDEN VID ETAPP 2.....	26
FIGUR 10. FOTO: METALLDETEKTERING AV ODLINGSLANDSKAPET VID SKOVED.....	27

FIGUR 11. FOTO: SÖKSCHAKT OCH FYNDPLATSERNA FÖR RAÄ VIBYGGERÅ 108:1 OCH 202:1 I SKOVED.....	29
FIGUR 12. FOTO: SCHAKT E1.....	29
FIGUR 13. FOTO: SCHAKT L1 (PROVUNDERSÖKNING AV LK 2013:717) UNDER FRAMRENSNING.....	30
FIGUR 14. DETALJ UR LANDSKAPSKARTA ÖVER ÅNGERMANLAND FRÅN SENT 1600-TAL MED KUSTLANDSVÄGEN MARKERAD.....	32
FIGUR 15. DETALJ UR PROJEKTKARTA UR KRIGSARKIVET FRÅN 1727 MED KUSTLANDSVÄGEN MARKERAD.....	33
FIGUR 16. DETALJ UR VÄGKARTA FRÅN 1731 MED KUSTLANDSVÄGEN MARKERAD.....	34
FIGUR 17. KARTA MED KUSTLANDSVÄGENS OLIKA STRÄCKNINGAR GENOM TID MELLAN ULLÅNGER OCH DOCKSTA.....	35
FIGUR I. TECKENFÖRKLARING TILL KARTOR ÖVER REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER (FIGUR II - XXIII).....	BILAGA 1 SID 13
FIGUR II. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 01.....	BILAGA 1 SID 13
FIGUR III. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 02.....	BILAGA 1 SID 14
FIGUR IV. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 03.....	BILAGA 1 SID 14
FIGUR V. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 04.....	BILAGA 1 SID 15
FIGUR VI. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 05.....	BILAGA 1 SID 15
FIGUR VII. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 06.....	BILAGA 1 SID 16
FIGUR VIII. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 07.....	BILAGA 1 SID 16
FIGUR IX. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 08.....	BILAGA 1 SID 17
FIGUR X. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 09.....	BILAGA 1 SID 17
FIGUR XI. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 10.....	BILAGA 1 SID 18
FIGUR XII. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 11.....	BILAGA 1 SID 18
FIGUR XIII. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 12.....	BILAGA 1 SID 19
FIGUR XIV. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 13.....	BILAGA 1 SID 19
FIGUR XV. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 14.....	BILAGA 1 SID 20
FIGUR XVI. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 15.....	BILAGA 1 SID 20
FIGUR XVII. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 16.....	BILAGA 1 SID 21
FIGUR XVIII. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 17.....	BILAGA 1 SID 21
FIGUR XIX. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 18.....	BILAGA 1 SID 22
FIGUR XX. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 19.....	BILAGA 1 SID 22
FIGUR XXI. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 20.....	BILAGA 1 SID 23
FIGUR XXII. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 21.....	BILAGA 1 SID 23
FIGUR XXIII. .REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER ILLUSTRATIONSKARTA 22.....	BILAGA 1 SID 24
FIGUR XXIV. TECKENFÖRKLARING TILL SCHAKTPLANER (FIGUR XXV-XXXI).....	BILAGA 2 SID 4
FIGUR XXV. SCHAKTPLAN ÖVER OMRÅDE T OCH B.....	BILAGA 2 SID 4
FIGUR XXVI. SCHAKTPLAN ÖVER OMRÅDE C OCH D.....	BILAGA 2 SID 5
FIGUR XXVII. SCHAKTPLAN ÖVER OMRÅDE S, E OCH F.....	BILAGA 2 SID 5
FIGUR XXVIII. SCHAKTPLAN ÖVER OMRÅDE G.....	BILAGA 2 SID 6
FIGUR XXIX. SCHAKTPLAN ÖVER OMRÅDE H OCH I.....	BILAGA 2 SID 6
FIGUR XXX. SCHAKTPLAN ÖVER OMRÅDE K OCH SÖDRA DELARNA AV OMRÅDE O OCH P.....	BILAGA 2 SID 7
FIGUR XXXI. SCHAKTPLAN ÖVER OMRÅDE O OCH NORDÖSTRA DELARNA AV OMRÅDE K OCH P.....	BILAGA 2 SID 7
FIGUR XXXII. PLAN- OCH PROFILRITNING ÖVER SCHAKT L1 (LK 2013:717).....	BILAGA 4 SID 1
FIGUR XXXIII. FOTO: DEL AV SCHAKT L1 (LK 2013:717).....	BILAGA 4 SID 2

TABELLER

TABELL 1. REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER	19
TABELL 2. ANVÄND METOD INOM DE OLIKA DELOMRÅDEN VID ETAPP 2 AV UTREDNINGEN.....	27
TABELL 3. STATUS OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG FÖR MILSTOLPAR MELLAN ULLÅNGER OCH DOCKSTA.....	36
TABELL I. REGISTRERADE FORNMINNESLOKALER MED BESKRIVNINGAR.....	BILAGA 1 SID 1
TABELL II. BESKRIVNINGAR ÖVER UPPTAGNA SCHAKT UNDER UTREDNINGEN.....	BILAGA 2 SID 1
TABELL III. FYNDLISTA.....	BILAGA 3 SID 1

Sammanfattning

Trafikverket planerar byggnation av GC-väg mellan Ullånger och Docksta i Ullångers och Viabygerå socknar, Kramfors kommun, Västernorrlands län. Länsstyrelsen i Västernorrland har därför beslutat att en arkeologisk utredning skall utföras. Uppdragets fältedel utfördes i två perioder under tiden oktober – november 2013 samt i maj 2014 av *Landskapsarkeologerna*, i samverkan mellan två av de ingående företagen, LK Konsult och ArcMontana.

Det aktuella utredningsområdet är beläget mellan Ullånger och Docksta längs E4, ca 2,5 mil NÖ om Kramfors. Den sammanlagda sträckan är ca 9 km där bredden varierar mellan ca 20 och 120 m. Utredningsområdet utökades under utredningens gång omfattade slutligen ca 0,6 km².

Syftet med utredningen var att identifiera och fastställa samtliga fornlämningar i utredningsområdet och att registrera samt beskriva dessa. Viktiga frågeställningar var om det finns förhistoriska boplatser intill vägen och gravrösen längs järnålderns kustnivåer samt hur den gamla kustlandsvägen finns bevarad i och nära utredningsområdet, liksom vilka milstolpar och fundament till milstolpar som är i behov av renovering. Utredningen ska utgöra ett fullgott underlag för Trafikverkets fortsatta planering och länsstyrelsens fortsatta hantering av ärendet. Resultatet kan även komma att användas för informationsinsatser på en planerad rastplats och utgöra underlag för en eventuell restaurering av den gamla kustlandsvägen.

Efter fältförberedelser delades fältarbetet in i två etapper. Vid den första etappen gjordes en okulär granskning av utredningsområdet. Även markytor närmast utanför inventerades i syfte att bedöma om närbelägna fornlämningsområden berörde utredningsområdet. Vid denna etapp skedde även kontakter med sagespersoner och kontroll av restaureringsbehov av milstolpar/postament. Fältarbetets etapp 2 inriktades på objekt och markytor som valts ut under föregående etapp. Etapp 2 innebar metalldetektering, schaktning med maskin, provgröpar grävda med spade och intensiv sondning på utvalda platser samt provundersökning av ett objekt vars fornlämningsstatus inte kunde avgöras okulärt. 68 schakt om sammanlagt ca 1300 m² togs upp.

Vid utredningens etapp 1 återbesöktes 16 registrerade platser och 49 lokaler nyregistrerades, varav 40 anmäldes till FMIS. Vid några av de återbesökta fornminneslokalerna gjordes vissa justeringar/tillägg till befintliga beskrivningar. Vid utredningens etapp 2 påträffades vid metalldetektering 15 föremål, som nu konserverats. Vid schaktningen påträffades ett fynd i form av en flintskrapa/råämne samt spår efter äldre vägar i 15 av de 68 upptagna schakten. Utredningsresultatet kan även användas för eventuella informationsinsatser samt som underlag för eventuell restaurering/bevarande av äldre vägsträckningar inom utredningsområdet.

Den nu utförda arkeologiska utredningen har genomförts med en hög ambitionsnivå och bedöms uppfylla syftet att ge en tillförlitlig bild av den faktiska fornminnesstrukturen i utredningsområdet.

Vår bedömning är att vald ambitionsnivå och utredningsresultat gör att inga ytterligare antikvariska åtgärder behövs i utredningsområdet för att söka efter okända fornlämningar.

Länsstyrelsen kommer att ta ställning till vilka antikvariska åtgärder som behövs i form av vidare arkeologiska undersökningar och för bevarande av fornminnen längs vägen. Vilka fornlämningar som blir aktuella för vidare undersökningar beror på slutgiltiga exploateringsplaner.

Inledning

Uppdraget

Med anledning av att Trafikverket planerar att bygga en gång- och cykelväg (GC-väg) mellan Ullånger och Docksta i Ullångers och Vibygerå socknar, Kramfors kommun, Västernorrlands län, har Länsstyrelsen Västernorrland beslutat att en arkeologisk utredning ska utföras (2013-10-17 samt 2014-05-19).

Uppdraget utfördes i fält under två perioder, oktober – november 2013 samt maj 2014 av konsultgruppen *Landskapsarkeologerna*, genom LK Konsult och ArcMontana.

Uppdragsansvarig var Lennart Klang (LK Konsult), som också var projektledare. Biträdande projektledare för etapp 2 var Ola Nilsson (ArcMontana). Rapportansvarig var Lena Berg Nilsson (ArcMontana). Fältarbetet utfördes av Lennart Klang, Lena Berg Nilsson och Ola Nilsson som samtliga deltog i rapportarbetet. Externa underkonsulter var för metalldetektering Lars Winroth (Modern Arkeologi), för fyndkonservering Acta KonserveringsCentrum AB samt för schaktning med maskin Tord Nylén (Ådalen Last AB). Övergripande ansvar för kvalitetskontroll i detta uppdrag delades mellan projektledare och biträdande projektledare.

Figur 1. Orienteringskarta med Västernorrlands län samt Kramfors markerat. Utredningsområdet är markerat med röd stjärna. Karta: Lena Berg Nilsson 2014.

Figur 2. Översiktskarta med riksintresseområden för kulturmiljövården samt kulturresevat markerade. Utredningsområdet är beläget utmed E4 mellan Ullånger och Docksta NÖ om Kramfors. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

Utredningsområdet

Utredningsområdet är beläget mellan orterna Ullånger och Docksta längs E4:an, ca 2,5 mil NÖ om Kramfors, se figur 1 och 2 ovan. Det aktuella utredningsområdet utgörs av all den mark som kommer tas i anspråk för byggandet och som kommer att användas under byggnationen, på båda sidor om E4. Den sammanlagda sträckan är ca 9 km, och bredden varierar mellan ca 20 och 120 m. Arealen beräknades till ca 35-50 ha, dvs. ca 0,5 km². Utredningsområdet utökades under utredningens gång och kom slutligen att omfatta sammanlagt ca 0,6 km². (Se figur 3 nedan).

Syfte och frågeställningar

Länsstyrelsen bedömde att områdets fornlämningspotential är stor, grundat på områdets topografi och det stora antalet kända fornlämningar i närområdet. Det övergripande syftet med utredningen var därför att identifiera och fastställa samtliga fornlämningar i utredningsområdet och registrera samt beskriva dessa.

Ett flertal frågeställningar var relevanta att besvara och belysa genom utredningen:

- Finns hittills okända fornlämningar i utredningsområdet, i så fall vilka?
  - Kan eventuella gravrösen identifieras längs järnålderns kustnivåer?
  - Kan eventuella förhistoriska boplatsslägen identifieras, såsom indikeras av topografiska förhållanden och de många lösfynden kring främst Skoved?
- Vilka exakta positioner har berörda kända fornlämningar?
- Hur är den gamla kustlandsvägens sträckning bevarad i, och i nära anslutning till, utredningsområdet?
- Vilka milstolpar och postament till milstolpar är i behov av restaurering?

Målgrupper för utredningen är främst länsstyrelsen, Trafikverket och Kramfors kommun. Utredningsresultatet ska utgöra ett fullgott planeringsunderlag för länsstyrelsens fortsatta hantering av ärendet och för bedömningen av om den planerade GC-vägen kan ges tillstånd enligt KML. Resultatet kommer bl.a. vara avgörande för länsstyrelsens bedömning av vilka ytterligare arkeologiska insatser, i form av förundersökningar och särskilda undersökningar, som kan komma att krävas. Resultatet kommer även att utgöra ett underlag för Trafikverkets fortsatta planering av byggnationen av GC-vägen, och det kan även komma att användas inför en informationssatsning på en planerad rastplats vid gravfältet RAÄ Vibyggerå 9:1. Det har också föreslagits att man, om möjligt, skulle kunna restaurera och säkra bevarandet av någon del av den gamla kustlandsvägen för kommande generationer, och utredningens resultat kan utgöra underlag även för detta.

Metod

Inför fältarbetet genomgicks data i Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister (FMIS), Skogsstyrelsens databas ”Skogens pärlor” och yngre och äldre kartor över området i Lantmäteriets digitala arkiv. Under utredningens gång gjordes även en kontroll av bl.a. eventuellt fyndmaterial vid Statens Historiska Museum i Stockholm och via Murbergets webbsöktjänst, kontroll av bebyggelse och naturnamn vid Ortnamnsregistret, f.d. Ortnamnsarkivet i Uppsala (www.sofi.se). För genomgång av fyndmaterial togs kontakter med hembygdsföreningar och sagespersoner. Dessa kontakter berörde även uppgifter om möjliga fornminnen i utredningsområdet. Hembygds litteratur samt annan för området relevant litteratur excerperades.

Fältarbetet delades in i två etapper. Vid den första etappen gjordes en noggrann okulär granskning av utredningsområdet. Även markytor närmast utanför utredningsområdet inventerades i syfte att bedöma om närbelägna fornlämningars lagskyddade fornlämningsområden berörde utredningsområdet. Jordsond användes selektivt för att bedöma jordlager och strukturer med stenar i marken. Alla påträffade fornminnen registrerades enligt gängse rutiner enligt FMIS och fotodokumenterades. Markering med fornlämningsband i terrängen övervägdes vid fältarbetet men skrinlades i detta skede. Det bedömdes mer lämpligt att avvakta tills behovet klarnat angående vilka fornminnen som kan bli aktuella att märka ut i samband med vägbygget. Lägesmarkeringar gjordes med hand-GPS med den noggrannhet som metoden ger. Med tanke på att metoden kan ge några meters felregistrering ska angivna koordinater uppfattas som punkter kring vilka skyddsområden vid behov bör anges vid det fortsatta arbetet med vägprojekteringen. Med denna vetskap ger metoden tillräcklig precision för syftet att ange var fornminnen finns.

Vägsträckor efter gamla kustlandsvägen registrerades som fornminnen i de fall de var övergivna. En bedömning gjordes om vilka delsträckor som generellt bör klassificeras som fornlämningar och vilka som möjligen selektivt skulle kunna ges fornlämningsstatus genom särskilda länsstyrelsebeslut. De senare redovisas som övriga kulturhistoriska lämningar i denna rapport. Äldre vägsträckor som ännu används studerades översiktligt och i relation till historiska kartor.

Vid denna etapp skedde även kontakter med sagespersoner, besök på Vibyggerå hembygdsgränd i Docksta för diskussion om lösfynd i samlingarna samt kontroll av restaureringsbehov av milstolpar/postament.

2013-11-06 hölls ett samrådsmöte i fält mellan Trafikverket, Länsstyrelsen och Landskapsarkeologerna, då även preliminära resultat rapporterades muntligen. Eftersom Trafikverket skulle utöka den mark som skulle tas i anspråk för byggnationen överenskomts att etapp 2 skulle påbörjas under våren 2014, i samband med utredningen för det utökade området. Efter avslutat fältarbete i november 2013 lämnades en redovisning av de preliminära resultaten till Länsstyrelsen i Västernorrlands län (Klang 2013-11-26) samt till Trafikverket, som använt de preliminära resultaten från etapp 1 i sin planering (*Vägplan – Väg E4, Ullånger-Docksta. Miljöbeskrivning 2014-01-22*).

Fältarbetets etapp 1 för det utökade området återupptogs i maj 2014, då även en andra rapportering i fält skedde. I anslutning till detta genomfördes även utredningens etapp 2.

Fältarbetets etapp 2 inriktades på objekt och markytor som valts ut under föregående etapp. Etapp 2 innebar metalldetektering, schaktning med maskin, provgrovar grävda med spade och intensiv sondning på utvalda platser samt provundersökning av ett objekt, vars fornlämningsstatus inte kunde avgöras okulärt. Inom utredningsområdet valdes 20 delområden (A-T, se figur 9 och tabell 2) ut som lämpliga för utredningsetapp 2. Indelningen i delområden var även praktisk, för att kunna genomföra schaktning, ev. dokumentation och igenläggning parallellt.

Metalldetekteringen utfördes selektivt där bedömningen gjordes att metallfynd av betydelse för utredningen kunde finnas och där metoden bedömdes relevant, dvs. främst i åkermark men ej för nära befintlig väg då dess närområde med största sannolikhet innehåller alltför recent material. Påträffade föremål mättes in samt beskrevs.

Schaktning med maskin gjordes i syfte att hitta fornlämningar dolda i marken, främst boplatslämningar. Två arkeologer deltog vid schaktningen för att minimera maskinens ställtid vid dokumentation. Vid schaktningen användes en traktorgrävare med planskopa, 0,8 respektive 1,2 m bred. Schaktens längd varierade beroende på topografiska förutsättningar och gjorda iakttagelser under pågående schaktning. Matjorden grävdes bort till underliggande alv som oftast bestod av mjåla eller mo, i högre lägen förekom även sand. Djupgrävningar har förekommit i enstaka schakt i slänter för att säkerställa att inga överlagringar förekommer. Igenläggning av schakten skedde kontinuerligt under maskindagarna efter nödvändig dokumentation. Schakten fotodokumenterades.

Där terrängen gjorde det olämpligt att schakta med maskin, men där jordlager under markytan bedömdes nödvändiga att undersöka för att ta reda på om fornlämningar kunde finnas, togs provgrovar upp med spade eller så sondades marken intensivt inom avgränsade ytor. Spadning genomfördes terränganpassat med oregelbundna avstånd mellan ingreppen som

komplement till tät sondning och iakttagelser i markskador inom delområde M och N. Inom ytterligare delområden övervägdes schaktning med maskin i etapp 2, men det skrinlades då bedömningen gjordes att tät sondning och andra iakttagelser, bl.a. i nyplöjd mark, var tillräckliga för ett tillförlitligt utredningsresultat (jfr tabell 2).

Ett objekt (LK 2013:717) bedömdes nödvändigt att provundersöka för att bedöma antikvarisk status. Vid provundersökningen dokumenterades anläggningen genom plan- och profilritning i skala 1:20 samt fotograferades (Se vidare under *Resultat av den arkeologiska utredningen, etapp 2*, sid 30 samt Bilaga 4).

Efter avslutat fältarbete 2014 användes Riksantikvarieämbetets rapportblankett för redovisning av utförd arkeologisk undersökning för preliminär redovisning av det sammantagna undersökningsresultatet till FMIS och Länsstyrelsen i Västernorrlands län (Klang 2014-06-27).

Fynd som framkom vid schaktningen bedömdes fortlöpande och slutlig gallring av dessa skedde i samband med rapportarbetet. Fynd påträffade vid metalletekteringen tillvaratogs och har konserverats av Acta Konserverings AB. Mynt har klassificerats med hjälp av Frédéric Elfver Kulturarvskonsult (Se vidare under rubriken *Resultat av den arkeologiska utredningen, etapp 2*, sid 27).

Rapportens utformning följer i princip Riksantikvarieämbetets riktlinjer för arkeologiska rapporter *Vägledning för tillämpning av KML, Uppdragsarkeologi avsnitt 8, Rapportering och dokumentationsmaterial* (www.raa.se/app/uploads/2012/06/Rapportering-och-dokumentationsmaterial.pdf), dock med anpassningar efter utredningens art och de krav som uppställts i Länsstyrelsen Västernorrlands förfrågan om undersökningsplan och kostnadsberäkning för ärendet (2013-09-24). Registrerade fornminnen har även redovisats i form av .shp-filer. Fotodokumentation framgår av Bilaga 6.

Fornlämningsmiljö

I Kramfors kommun finns ett antal riksintresseområden för kulturmiljövården, jfr figur 2, men inget som berör utredningsområdet. Det närmaste är Värns – Sund – Fanön [Y34] i Vibyggerå socken, som närmast ca 3,5 km bort, vilket utgörs av en representativ och mycket åskådlig kuströsemiljö där några av Ångermanlands förnämligaste gravmonument är belägna (www.raa.se/app/uploads/2013/09/Y_riksintressen.pdf). Öster om detta, på Ulvön, finns även ett kulturresevat – Sandvikens fiskeläge, se figur 2.

Naturgeografiska förutsättningar

Utredningsområdet är beläget 2 mil NÖ om Kramfors, längs E4:an mellan Härnösand och Örnsköldsvik. Området är beläget inom världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård som är starkt präglad av landhöjningen efter inlandsisens avsmältning (t. ex. www.raa.se/upplev-kulturarvet/varldsarv/hoga-kusten).

Höjden över havet inom utredningsområdet varierar mellan ca 5 och 35 meter. Området är i sin helhet beläget under högsta kustlinjen (HK) som här ligger hela ca 285 m ö. h. (SNA 2002). Dominerande jordarter inom området är morän, moränlera och lera-silt samt i västra delen vid Ullånger isälvs sediment och ett stråk av postglacial finsand vid Knäppa i områdets

mellersta del och även berg i dagen förekommer i princip utmed hela vägsträckningen (SGU kartvisaren samt Åhman 1971). Dagens markanvändning inom utredningsområdet är framförallt jord- och skogsbruk, men även tomtmark förekommer.

Antikvarisk bakgrund

Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering

Västernorrlands län fornminnesinventerades för den ekonomiska kartan av Riksantikvarieämbetet under 1960-1990-talen. Förstagångsinventeringen i länet genomfördes 1960-1970, medan revideringsinventeringen skedde under åren 1981, 1982 samt 1987-1994 (Jensen 1997). Syftet med dessa inventeringar var att bygga upp riksgiltig kunskap om fornminnen och i samarbete med Lantmäteriverket markera fornlämningar på den ekonomiska kartan.

Utredningsområdet ingår i det 10 576 km² stora område som fornminnesinventerades år 1989 i länets östra del mellan Skuleskogen i norr och Härnösand i söder inom ca 140 ekonomiska kartblad i rikets nät (Magnusson 1989). Ett 30-tal arkeologer deltog i inventeringsarbetet med att uppsöka tidigare kända och leta efter okända fornminnen inom varsina delområden, bl.a. Bernt Ove Viklund i Vibyggerå socken och Carina Örneklint i Ullångers socken (a.a., FMIS). Inventeringen leddes av sex platsledare, varav Brita Tronde var platsledare inom ett större område med bl.a. utredningsområdet i Ullångers socken och Per Holmgren inom ett annat större område med bl.a. utredningsområdet inom Vibyggerå socken (a.a.).

Fornminnesinventeringen 1989 utfördes med en för den tiden relativt hög ambitionsnivå. Täckningsgraden var ca 1,2 km² per anställningsdag för de säsonganställda arkeologerna (Magnusson 1989), vilken motsvarar ca 2 km² per arbetsdag. Terrängen genomsöktes analytiskt av arkeologerna, som hade jämförelsevis gott om tid för inriktningen att registrera fornlämningar och andra kulturlämningar med utgångspunkt i 1988 års kulturminneslag och rådande praxis inom fornminnesinventering.

Efter inventeringen 1989 har nyupptäckta fornminnen tillförts FMIS efter anmälningar från bl.a. Murberget Länsmuseum Västernorrland. I nära anslutning till utredningsområdet har två röselokaler registrerats 1996 av museet och införts i FMIS (RAÄ Ullånger 107:1 och 108:1).

Utredningsområdet har inte berörts av Skogsstyrelsens projekt ”Skog & Historia”. Resultatet av inventeringar inom det projektet finns tillgängligt via deras hemsida ”Skogens pärlor”, där ingen aktivitet antyds i utredningsområdet eller dess närhet (Skogsstyrelsen).

De registrerade fornminnena i utredningsområdets omgivningar utgörs enligt FMIS av flera olika kategorier lämningar, bl.a. boplatser, fyndplatser, gravar och gravfält, milstolpar, skåre/jaktvärn, minnesmärken samt en avrättningsplats i form av en galgbacke.

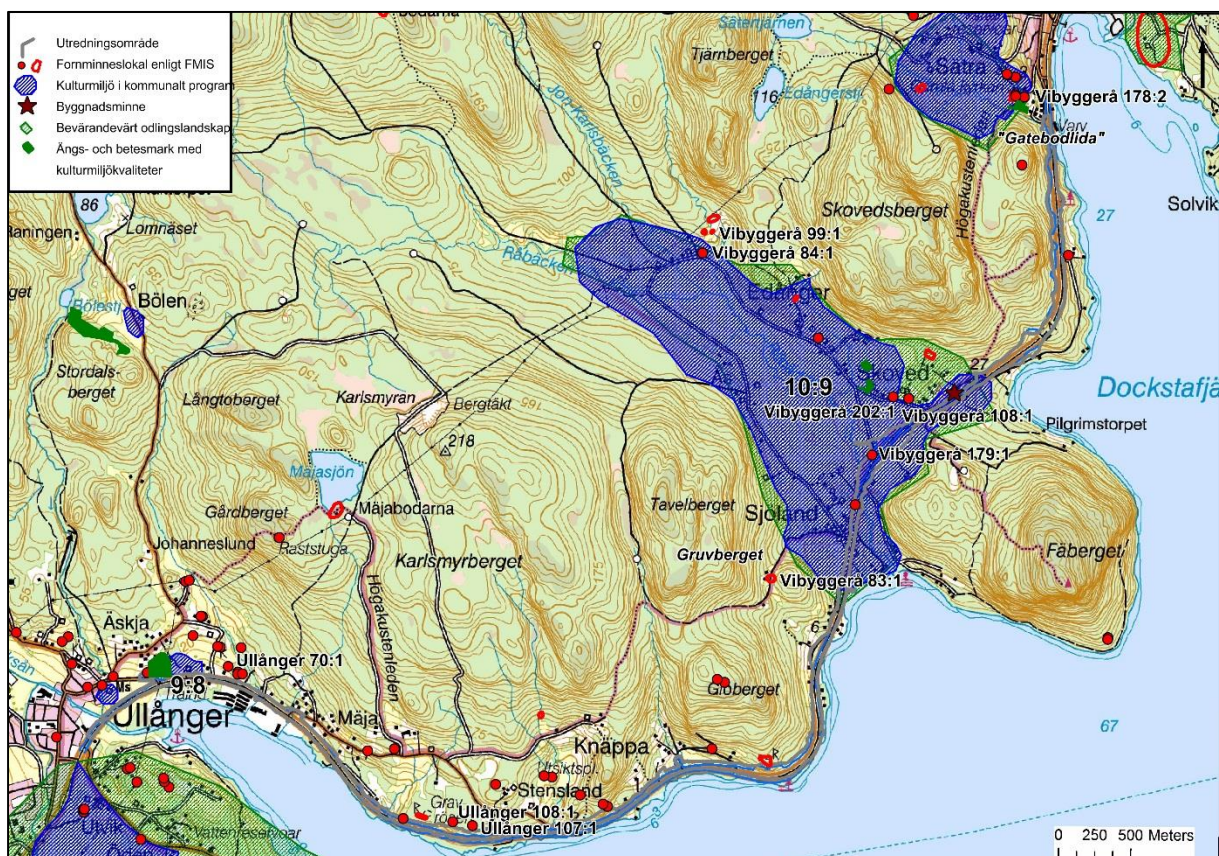
Fyndmaterial och arkeologiska undersökningar

Förutom registrerade fyndplatser finns även en fyndsamling på Vibyggerå hembygdsgård registrerad i FMIS (RAÄ Vibyggerå 178:2). Denna innehåller nio stenredskap, bl.a. ett nätsänke från fyndplatsen RAÄ Vibyggerå 179:1 inom utredningsområdet samt en avbruten pilspets av skiffer från boplatzen RAÄ Vibyggerå 83:1 och en flintdolk från RAÄ Vibyggerå 84:1, se figur 3.

Vid en genomgång av Historiska museets söktjänst för samlingarna (www.historiska.se) finns också några lösfynd som eventuellt kan beröra utredningsområdet. För Ullånger socken är det en enkel skafthålsyxa (invnr. 13925:11) och en yxa av järn (invnr. 13118) från Äskja, en krumkniv av skiffer (invnr. 17343) från Knäppa samt en spjutspets i skiffer (invnr 7975) från Mäja. Från Vibyggerå socken finns en matris i grönsten (invnr. 20172) från Sjöland. Lösfynden i Ullånger nämns också i en artikel (Vestin 1952) i *Ullånger. Hembygdsbok*.

Fyndfrågor i området har behandlats av RAÄs fornminnesinventering, och även tidigare i samband med arkeologiska undersökningar av en bronsåldersboplatz i Edånger, RAÄ Vibyggerå 99:1 (jfr Baudou 1971), belägen ca 2 km från utredningsområdet, se figur 3. Ytterligare arkeologiska undersökningar som ägt rum i utredningsområdets närmaste omgivning är en arkeologisk undersökning av en förstörd hög, RAÄ Vibyggerå 47:1, strax norr om utredningsområdet i Docksta (jfr Häger 1972) liksom högen RAÄ Ullånger 70:1 i Äskja (för rapporter om fynd se Dryselius 1907, Murberget 1907, Palm 1907).

Fyndfrågorna utreddes även vidare i utredningens etapp 1, se nedan.

Figur 3. Vägen mellan Ullånger och Docksta med tidigare registrerade fornminnen och kulturmiljöer markerade. Kartunderlag från Länsstyrelsen Västernorrland samt GEOdata 2014-11-26 och FMIS. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

Historiska kartor

Historiska kartor i form av äldre lantmäteriakter från 1600-, 1700-, och 1800-talen samt även generalstabskartor och ekonomiska kartor från 1900-talet, sökbara via "Historiska kartor" på lantmäteriets hemsida (www.lantmateriet.se) har studerats för att identifiera kustlandsvägens olika sträckningar mellan Ullånger och Docksta. De har också studerats översiktligt med

inriktning på om speciella objekt förr funnits i, eller i nära anslutning till, det berörda utredningsområdet. Då Krigsarkivet i Stockholm besöktes av andra skäl, mellan utredningens första och andra period, kunde även kartsamlingarna där excerperas gällande kustlandsvägens sträckning.

Över byarna Äskja, Mäja, Stensland, Knäppa, Sjöland och Skoved finns ett flertal äldre lantmäteriakter i form av storskiftes- och laga skifteskartor som berör utredningsområdet och utredningens frågeställningar (se under *Referenser*). För Skoved finns dessutom en geometrisk avmätning från 1695. Ingen generalstabskarta som berörs av utredningsområdet föreligger sökbar, och häradsekonomisk karta över området saknas. De ekonomiska kartorna som berör utredningsområdet är 18I 8e Ullånger, 18I 8f Skoved och 18I 9f Vibyggerå, samtliga utgivna 1962.

Kustlandsvägens sträckning kan följas i delar på ett flertal av de historiska kartorna, men också som en sammanhängande sträcka mellan Ullånger/Äskja och Docksta (t.ex. Landskapskarta över Ångermanland från sent 1600-tal, 1731 års vägkarta, 1753 års avritning över nya landsvägen, se figur 4 nedan, 1780 års karta över projekterad ny landsväg samt en projektkarta från 1727 ur Krigsarkivets samlingar). Riksväg 13s sträckning har studerats utifrån de ekonomiska kartorna. De olika vägsträckningarna analyserades närmare även utifrån resultat av etapp 1 och 2 av utredningen. Se vidare under rubriken *Kustlandsvägens utveckling mellan Ullånger och Docksta*, sid 31.

Figur 4. Detalj ur 1753 års avritning över nya landsvägen mellan Ullånger (Äskja) och Docksta, från Lantmäteristyrelsens arkiv.

Också andra objekt av relevans för utredningen kunde iakttas i kartmaterialet. Ett antal kvarnar är markerade på de historiska kartorna. Ett exempel är Skoved där det enligt storskifteskartan från 1769 finns tre kvarnar vid en plats och ytterligare en kvarn ca 40-50 m längre mot nordväst, där nuvarande väg E4 övertvärrar ån. På 1776 års storskifteskarta har ytterligare ett kvarnläge tillkommit ca 75 m nedströms de tre kvarnarna. På 1833 års karta, se figur 5 nedan, återstår två av de tidigare tre kvarnarna vid det mellersta läget i ån samt de två uppströms respektive nedströms dessa.

Även gistvallar finns markerade på historiska kartor i såväl Sjöland (1776) som Mäja (1770), Knäppa (1926) liksom sjöbodar bl.a. i Knäppa (1800). Dessutom finns en marknadsplats markerad på södra sidan Ullångersfjärden på 1769 års karta. Denna låg dock utanför utredningsområdet och eftersöktes aldrig. Även ett gränsröse beläget på sockengränsen mellan Ullånger och Viabyggerå finns markerat och beskrivet på 1768 års gränsbestämningsskarta.

Figur 5. Kvarnar markerade med stjärnor i ån vid Skoved. Detalj ur 1833 års Laga skifteskarta från Lantmäteristyrelsens arkiv.

Ortnamn

Vad gäller ortnamnen i Ullånger och Viabyggerå socknar är de grundligt genomgångna av Torsten Bucht (1952 samt 1955). Byarna som berörs av utredningsområdet *Äskja*, *Mäja*, *Stensland* och *Knäppa* i Ullångers socken samt *Sjöland* och *Skoved* i Viabyggerå socken (jfr figur 3) är belagda senast under 1500-talets första hälft. Äskjas äldsta belägg härör från 1482, de övriga byarna är omnämnda första gången 1535 utom Stensland som omnämns första gången i jordeboken 1542. Stensland räknas för övrigt oftast till Knäppa under 1540-talet. (Bucht 1955). Bucht tar även upp ortnamn som försvunnit och uteslutits ur jordeboken. Relevant för detta område är *Köpsta* (dvs med ursprung från ”köpställe”, ”handelsplats”) som ska ha varit beläget inom Sjöland, men utan exakt känt läge. Inte heller vet man något om den handel som bör ha bedrivits där (a.a:96). Ett annat ortnamn med koppling till handel är ”*gatebodlida*” som förekommer i den lokala traditionen, men då på en plats närmare Docksta, se figur 3, (muntl. uppgift. Viabyggerå hembygdsförening). Inte heller för denna plats finns närmare uppgifter om exakt läge eller när handel ska ha bedrivits. Ytterligare ett ortnamn med viss relevans för utredningsområdet (om än beläget utanför) är *Profosstorpet* i Äskja. Här ska de, eller den siste, som verkställde spöstraffet vid spöpålen i Äskja ha bott (Bucht 1955:87). I en artikel i en hembygdsbok nämns även *Spöbacken* där länsfängelsets spöpåle ska ha stått kvar i sen tid (Vestin 1952).

Även Ortnamnsregistret, f.d. Ortnamnsarkivet i Uppsala (www.sofi.se) har excerperats. Inga uppgifter som bedöms relevanta att undersöka närmare i utredningen framkom, men några uppgifter kan ändå vara av intresse att nämna. Dels *Råbäcken* som utgör rågången mellan Sjöland och Skoved. Dels att det finns ett antal sägner kring *Globerget* som berättar om malmen i berget där. Som sig bör finns i sägnerna en bergfru knuten till denna malm, och hon

skall enligt en version vara syster till Kopparbergsfrun och enligt en annan syster till malmgumman i Kiruna.

Regionala och kommunala kulturmiljöprogram samt övrig litteratur

Sex områden i utredningsområdets omgivningar finns medtagna i kulturmiljövårdsprogrammet för Kramfors kommun (jfr Renström 1990a:20ff), se figur 3. Av dessa berör utredningsområdet endast två stycken objekt 9:8 – Äskja 4:1, 6:2 (jfr Renström 1990b) och 10:9 – Råbäckens dalgång (jfr Renström 1990c). Även ett byggnadsminne – Korsbyggnaden i Skoved - är beläget i omedelbar närhet till utredningsområdet (www.lansstyrelsen.se/vasternorrland/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/skyddad-bebyggelse/byggnadsminnen/kramfors/korsbyggnaden-i-skoved/Pages/default.aspx), se figur 3, men inte heller detta bedöms påverkas av byggnationen. Det finns såväl bevarandevärda odlingslandskap som ängs- och betesmarker i utredningsområdets omedelbara närhet. Av dessa är det endast odlingslandskapet ”Edånger” som delvis är beläget inom utredningsområdet. Detta bedöms påverkas i endast liten omfattning då vägområdets bredd ökar (*Vägplan – Väg E4...2014-01-22*).

Vad gäller övrig litteratur med relevans för utredningsområdet bör framförallt, förutom de ovan nämnda, även *Ullångers kommun. Ullånger och Vibyggerås socknar* (Nordström 1971) nämnas. Ett annat väsentligt material, publicerad som .pdf på Murbergets hemsida rör gruvor i Ångermanland (http://collectiveaccess.murberget.se/media/ylm_ca_system/images/3/9/7/87557_ca_object_representations_media_39728_original.pdf). Publikationens titel, författare och tryckår har dock inte gått att utröna inom ramen för denna rapport. I publikationen anges t.ex. att det år 1641 skall ha funnits ett ”Ullångers bergsbruk”, då bönderna i Vibyggerå begärde ersättning för sitt arbete. Sannolikt rörde det sig om en kopparmalmsfyndighet inom fastigheten Skidsta, dvs. utanför utredningsområdet. I publikationen omnämns även gruvor på Globerget och på *Gruvberget* som SÖ-delen av Tavelberget ska ha kallats, se figur 3. Upptagandet där ska ha påbörjats i slutet av 1830-talet, men med tyngdpunkt i andra hälften av 1800-talet till 1900-talets första decennier. Även hembygdsböckerna innehåller uppgifter om gruvor och stenbrott i de berörda socknarna. Enligt en artikel (1971) av Erik Åhman har det bl.a. funnits en kvartsfältspatfyndighet i Äskja, Ullångers socken, och ett makadambrott i Nordingrågabbro vid Skoved, liksom ett antal malmfyndigheter på Sjölunds byaskog som utmål-lades 1874 men som sönades (övergavs) några år därefter. 1911 utmål-lades Flogstagruvan nr 5 på andra sidan sockengränsen men även denna sönades efter kort tid. Dessa gruvor och stenbrott förefaller inte ha varit belägna inom utredningsområdet. Däremot omnämns i publikationen från Murbergets hemsida bl.a. två skärpningar i bergskanten vid gamla kustlandsvägen som eventuellt kan vara belägna inom utredningsområdet.

Inga uppgifter har påträffats om ansökta undersökningstillstånd eller bearbetningskoncessioner i utredningsområdet eller dess närhet.

Vad gäller vägen mellan Ullånger och Docksta behandlas den och dess olika sträckningar i ett antal publikationer såsom *Vägbok för Västernorrlands län* (Hellström 1951) och *Vägarna i Västernorrlands län* i två delar av Nils Friberg (1951) liksom i en artikel av Hörnfeldt i hembygdsboken från 1971, i *Ullånger. Hembygdsbok* (1952) samt i miljöbeskrivningen för det pågående projektet (*Vägplan – Väg E4... 2014-01-22*). Den berörda E4-sträckningen ingår i prioriterat skötselområde nr 6, Höga kusten (Vägverket 2007), men är inte medtagen bland de kulturhistorisk intressanta vägmiljöerna i Västernorrlands län (Nykvist och Öberg 1999).

Resultat av den arkeologiska utredningen

Etapp 1

Utredningens etapp 1 hade fem inriktningar för att svara mot utredningens frågeställningar;

1. Noggrann terränggranskning inom och intill nya vägområden och områden med tillfällig nyttjanderätt under byggtiden, angivna av Trafikverket, med registrering av synliga fornminnen enligt gängse rutiner enligt FMIS.
2. Bedömning av, och vid behov, exakt inmätning av närliggande kända fornlämningar, främst förhistoriska gravar som rösen, stensättningar och högar.
3. Bedömning av eventuella boplatslägen som underlag till utredningens etapp 2, med utgångspunkt i kända lösfynd (och om möjligt lägesbestämma kända fornfyndsplatser exakt).
4. Identifiering av kustlandsvägens sträckning och bedömning av vilka delar som bevarats i gammalt skick och vilka som byggts om till mer eller mindre moderna vägsträckningar. Denna identifiering fördjupades även i rapportarbetet.
5. Bedömning av vilka milstolpar och postament till milstolpar som bör restaureras i anslutning till kustlandsvägens äldre sträckning mellan Ullånger och Docksta.

Figur 6. Fornminneslokaler i utredningsområdets och dess omedelbara närhet efter utredningens etapp 1. För objektsnummer hänvisas till figur II-XXIII i Bilaga 1. Kartunderlag från Länsstyrelsen Västerbotten. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

Tidigare registrerade fornminneslokaler

Vid den noggranna terränggranskningen valdes 16 tidigare kända lokaler ut för kontroll i fält. Dessa var registrerade i FMIS som två gravfält (dvs. med fem eller fler förhistoriska gravar inom en lokal), sju lokaler med 1-4 förhistoriska gravar, fem platser för milstolpar, en galgbacke och en fyndplats för nätsänke. Av de 16 lokalerna ligger två (en milstolpe, RAÄ Vibyggerå 67:1, och fyndplatsen för nätsänket, RAÄ Vibyggerå 179:1) inom planerade nya vägområden. De andra fyra platserna med milstolpar ligger långt utanför de nya vägområdena och kontrollerades för att ge synpunkter om eventuellt restaureringsbehov. De övriga tio lokalerna var registrerade utanför det nya vägområdet, men så nära att det var viktigt att utreda om dessa tidigare lägesbestämningar var korrekta eller om dessas fornlämningsområden kan antas beröra vägområdet.

Gravfältet RAÄ Ullånger 1:1 var i allt väsentligt korrekt lägesmarkerat på kartor och har ett terrängläge som gör att det inte berörs av vägprojektet. Vid fältarbetet registrerades gravfältets gräns mot söder (mot vägområdet) med GPS. Från denna gräns sluttar terrängen brant mot söder i marker som bedöms ha legat under vatten när gravfältet anlades under bronsåldern.

Gravfältet RAÄ Vibyggerå 9:1 visade sig tangera det planerade nya vägområdet, som huvudsakligen består av en brant sluttning mot söder. Avverkning för några år sedan har lett till att gott om sly och täta bestånd med smågranar förekommer på gravfältet. Här hade länsstyrelsen tidigare markerat fornlämningsens skyddsområde mot det planerade vägområdet med fornlämningsband. Även med utgångspunkt i en pågående planering att anordna en rastplats vid gravfältet gjordes bedömningen vid fältarbetet att koordinater för de enskilda gravarna i gravfältet inte skulle ge viktig kompletterande information för projektet. Här föreslås i stället att en specialkarta över gravfältet med dess närmaste omgivningar görs efter att sly och täta granbestånd röjts bort. Gravtyperna på gravfältet är sevärda och tankeväckande men behöver förtydligas på en karta för att besökare ska kunna uppfatta hur de ser ut.

De sju lokalerna med 1-4 registrerade gravar (RAÄ Ullånger 5:1-4, 10:1-2, 34:1-4, 62:1, 70:1, 107:1 och 108:1) visade sig alla vara belägna utanför det nya vägområdet, vanligen på sådana avstånd från vägområdet att de inte berörs alls enligt bedömningar gjorda i fält. Endast en av dessa lokaler (RAÄ Ullånger 62:1), som förutom den registrerade graven även har andra ingående lämningar, kan komma att påverkas av det utökade vägområdet så att konsekvenser för fornlämningslokalen uppstår. Länsstyrelsen kommer här troligen att ställa krav på vidare arkeologiska arbeten, om det utökade vägområdet exploateras så som förefaller planerat.

Tre av gravarna (RAÄ Ullånger 10:2, Ullånger 107:1 och 108:1) var inte korrekt lägesangivna tidigare. RAÄ Ullånger 10:2 kunde inte återfinnas vid utredningen. Vid den registrerade platsen stupar terrängen brant mot söder, så oavsett var denna stensättning ”gömmen sig” konstaterades vid utredningen att den inte kan komma att beröras av byggnationerna då det nya vägområdet, som är beläget på betydligt lägre nivåer i terrängen, utreddes noggrant. RAÄ Ullånger 107:1 och 108:1 registrerades med koordinater på sina korrekta platser. Den ena röselokalen (RAÄ Ullånger 107:1) visade sig vara ett odlingsröse, som troligen även har använts som gränsmärke. Denna lämning är således inte en förhistorisk grav och bör i första hand bedömas som en övrig kulturhistorisk lämning från sen historisk tid. Den andra röselokalen (RAÄ Ullånger 108:1) med tidigare felaktig läge i FMIS visade sig ha karaktäristisk gravkaraktär men ombedömdes till stensättning då den saknar sådan välvning som kännetecknar en röseklassificering. Trots nya lokaliseringar för dessa lokaler har de sina lägen i terrängen så att de inte berörs av det nya vägområdet. Stensättningen RAÄ Ullånger 108:1 är byggd på en berghällsavsats med sluttande berg ner mot det nya vägområdet.

Milstolpen RAÄ Vibyggerå 67:1 visade sig finnas kvar i samma skick som vid den tidigare fornminnesinventeringen 1989 och i behov av restaurering. Av de övriga milstolparna var tre välbevarade (RAÄ Ullånger 2:1, RAÄ Ullånger 7:1 och Vibyggerå 44:1). Den femte (RAÄ Ullånger 25:1), som vid fornminnesinventeringen 1989 registrerats som borttagen och ej återfunnen, återfanns dock vid utredningen som ett till stor del raserat postament. Se vidare i tabell 3 samt Bilaga 1.

Den tidigare registrerade galgbacken (RAÄ Ullånger 71:1) fick vid utredningen justerad lägesbestämning, ny beskrivning, ny klassificering (samlingsplats) och ny bedömning (fornlämning). Omvärderingen av platsen baserades på terrängförhållanden, lokala informanter, utförd lokalhistorisk forskning i skriftliga källor och nya riktlinjer från RAÄ om hur den nya kulturmiljölagen från 2014 bör tillämpas. Platsen i fråga har enligt uppgift haft en spöpåle med anknytning till ett närbeläget fängelse i drift ca 1760-1810. Endast ett fåtal platser för spöpålar finns registrerade i landet enligt FMIS och då ofta med mer oklara traditionsuppgifter jämfört med denna plats. Dessa få tidigare registrerade platser för spöpålar har bedömts antikvariskt som övriga kulturhistoriska lämningar med ledning av traditionsuppgifterna och den praxis som utgick från tidigare lagstiftning (fornminneslagen från 1942 och kulturminneslagen från 1988, vilka ersattes med kulturmiljölagen år 2014). Spöpåleplatsen RAÄ Ullånger 71:1 kan antas ha begränsat preparatsvärde då själva pålen tagits från platsen och eventuella fynd i marken knappast ger ny kunskap om tidsperiodens spöstraffkonsekvenser. Det kulturhistoriska värdet består mer av ett upplevelsevärde av själva platsen, som kan bedömas som tämligen unik i ett riksperspektiv.

Fyndplatsen för nätsänke (RAÄ Vibyggerå 179:1) kunde inte verifieras med nya iakttagelser vid utredningen. Enligt FMIS gjordes fyndet i åkermark, men enligt kartredovisningen i FMIS kan fyndplatsen ha varit på ett impediment där en numera riven skola tidigare har funnits (LK 2013:708). Både impedimentet och omgivande åkermark blev föremål för schaktning i utredningens etapp 2.

Figur 7. Platsen för RAÄ Ullånger 71:1 har utpekats på denna kulle, men det är inte klarlagt om spöpålen stod på krönet eller på sluttningen ner mot landsvägen, som bilden tagits från. Foto från V: Lennart Klang 2013.

Nyregistrerade fornminneslokaler vid utredningen

Förutom de 16 tidigare registrerade fornminneslokalerna nyregistrerades 49 lokaler vid utredningens etapp 1, se tabell 1 nedan. Dessa nyregistrerade lokaler förekommer både i och, i undantagsfall, utanför det nya vägområdet. De fåtaliga utanföriggande lokalerna är antingen platser med oklar exakt lokalisering som eventuellt även berör vägområdet, eller så består de utanföriggande lokalerna av övergivna vägsträckningar som registrerats för att ge underlag till en analys av gamla kustlandsvägens tidigare delsträckor.

Av de 49 nyregistrerade lokalerna har 40 anmälts till FMIS. De nio lokalerna som inte anmälts har analyserats vid rapportarbetet och då bedömts som lämningar som i normalfallet inte ska registreras i FMIS. Fem av dem övervägdes initialt utgöra möjliga äldre sträckningar av kustlandsvägen, men har vid vidare analys bedömts som sentida brukningsvägar till ägoslag som ängar, små åkrar eller skogsskiften. I övrigt har två stensamlingar, en stensatt terrassering och en grop vid närmare överväganden kunnat bedömas som lämningar efter sentida aktiviteter utan speciella antikvariska värden (fundament till stolpe, stenröjning vid tomtmark, förstärkning av tomt med sentida byggnader samt täktgrop). Dessa lokaler kvarstår i denna rapport för att markera att de har bedömts antikvariskt och att de inte behöver beaktas vidare om de uppmärksammas vid arbeten med det planerade vägbygget.

Av de 40 lokalerna som anmälts till FMIS har tre bedömts som *fornlämningar*, 35 som *övriga kulturhistoriska lämningar* och två som *uppgift om*. Vad gäller de antikvariska bedömningarna har länsstyrelsen ett avgörande tolkningsföreträde vid fastställan av antikvarisk status. Bedömningsgrunderna för fornlämningsstatus ändrades också under utredningens gång genom ny lagstiftning och nya riktlinjer (KML och www.raa.se/app/uploads/2014/10/Lämningstypslistan_ver-4_1_20140930.pdf). Den nya lagstiftningen innebär att lämningar tillkomna före år 1850 är fornlämningar om de är varaktigt övergivna och avspeglar äldre tiders bruk, och att lämningar tillkomna efter 1850 kan fornminnesförklaras selektivt av länsstyrelsen.

Det gränsröse som finns markerat på 1768 års gränsbestämningsskarta visade sig inte möjligt att identifiera inom utredningsområdet eller dess omedelbara närhet. Den del av utredningsområdet som gränsen går genom består av en tämligen brant slänt. Det har funnits bättre lägen för att uppföra ett gränsröse under nuvarande E4 eller möjligen högre upp i terrängen, utanför det planerade nya vägområdet.

Tabell 1. Registrerade fornminneslokaler i utredningsområdet och dess omedelbara närhet. För beskrivningar hänvisas till Bilaga 1.

RAÄ-nr/Obj.-nr	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning
Ullånger 1:1 (LK 2013:662)	Gravfält	Fornlämning
Ullånger 2:1 (LK 2014:902)	Vägmärke	Fornlämning
Ullånger 5:1-4	Högar	Fornlämning
Ullånger 7:1 (LK 2014:989)	Vägmärke	Fornlämning
Ullånger 10:1-2 (LK 2014:668)	Röse, stensättning	Fornlämning
Ullånger 25:1 (LK 2014:1075)	Vägmärke	Fornlämning
Ullånger 34:1-4	Högar	Fornlämning
Ullånger 62:1 (LK 2013:665)	Röse, Hägnadsvall, Stensättning?	Fornlämning
Ullånger 70:1	Hög	Undersökt och borttagen, dock är inte högens fornlämningsområde undersökt och borttaget

Ullånger 71:1 (LK 2013:622)	Samlingsplats	Fornlämning
Ullånger 107:1 (LK 2013:643)	Röjningsröse, Gränsmärke	Övrig kulturhistorisk lämning
Ullånger 108:1 (LK 2013:776)	Stensättning	Fornlämning
Vibyggerå 9:1	Gravfält	Fornlämning
Vibyggerå 44:1 (LK 2014:959)	Vägmärke	Fornlämning
Vibyggerå 67:1 (LK 2013:707)	Vägmärke	Fornlämning
Vibyggerå 179:1	Fyndplats	Undersökt och borttagen
LK 2013:627 Ullångers sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:638 Ullångers sn	Fossil åkermark	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:640 Ullångers sn	Brukningväg	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:642 Ullångers sn	Fossil åkermark	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:652 Ullångers sn	Brukningväg	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:667 Ullångers sn	Gruvhål	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:669 Ullångers sn	Stensamling	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:670 Ullångers sn	Övrigt	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:674 Ullångers sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:676 Ullångers sn	Brukningväg	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:682 Vibyggerå sn	Färdväg	Fornlämning
LK 2013:701 Vibyggerå sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:702 Vibyggerå sn	Husgrund, historisk tid	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:706 Vibyggerå sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:708 Vibyggerå sn	Husgrund, historisk tid	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:711 Vibyggerå sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:715 Vibyggerå sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:716 Vibyggerå sn	Kvarn, träindustri	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:717 Vibyggerå sn	Övrig	Fornlämning
LK 2013:718 Vibyggerå sn	Övrig	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:721 Vibyggerå sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:723 Vibyggerå sn	Brukningväg	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:727 Vibyggerå sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:734 Vibyggerå sn	Färdväg	Fornlämning
LK 2013:739 Vibyggerå sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:757 Vibyggerå sn	Brott/täkt	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:765 Vibyggerå sn	Brott/täkt	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:767 Vibyggerå sn	Dike/ränna	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:775 Vibyggerå sn	Brott/täkt	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:777 Ullångers sn	Kolningsanläggning	Övrig kulturhistorisk lämning

LK 2013:778 Ullångers sn	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:782 Vibyggerå sn	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:783 Vibyggerå sn	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:784 Ullångers sn	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:790 Ullångers sn	Brukningssväg	Anmäls ej till FMIS
LK 2014:794 Ullångers sn	Övrigt	Anmäls ej till FMIS
LK 2014:795 Vibyggerå sn	Gårdstomt	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:796 Ullångers sn	Gårdstomt	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:936 Vibyggerå sn	Fossil åkermark	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:949 Ullångers sn	Fossil åkermark	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:954 Vibyggerå sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:960 Vibyggerå sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:977 Vibyggerå sn	Hägnad	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:979 Vibyggerå sn	Färdväg	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:990 Ullångers sn	Kvarn	Uppgift om
LK 2014:991 Ullångers sn	Övrig	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:992 Vibyggerå sn	Gårdstomt	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:1009 Ullångers sn	Träindustri	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:1027 Vibyggerå sn	Kvarn	Uppgift om

Fornlämningar

De tre nyregistrerade lokalerna som bedömts som fornlämningar är två färdvägar som kan antas ha varit delsträckor av den äldsta kustlandsvägen (Norrstigen) samt en grop.

De två färdvägarna/delsträckorna (LK 2013:682 och 734) som bedömts som fornlämningar består av hålvägar i brant terräng. Registrerade delsträckor utmed den äldsta kustlandsvägen (Norrstigen) vid Norrlandskusten är mycket sällsynta. Varaktigt övergivna hålvägar som färdvägar speglar definitivt äldre tiders bruk och har därmed tydlig fornlämningskaraktär.

Gropen LK 2013:717 som bedömts som fornlämning har sådan oklar karaktär att den inte låter sig klassificeras eller dateras genom okulärbesiktning. Den bedömdes därför tills vidare som ”övrig” inom ramen för utredningens etapp 1 och valdes ut för provundersökning i utredningens etapp 2 (se vidare under rubriken *Resultat av den arkeologiska utredningen, etapp 2*).

Övriga kulturhistoriska lämningar

De 35 lokaler som bedömts som övriga kulturhistoriska lämningar är tolv färdvägar, fyra lokaler med fossil åkermark, fyra enstaka röjningsrösen, en hägnad, tre gårdstomter, två lokaler med sentida husgrunder, två lokaler med kvarn och/eller träindustri, tre lokaler med brott/täkt, ett gruvhål, en kolningsanläggning, ett dike/ränna och en övrig.

Av de tolv färdvägarna bedöms tio som delsträckor utmed stråket för den gamla kustlandsvägen (LK 2013:674, 701, 706, 711, 721, 727, 739, 954, 960, 979), en som vägsträcka med oklar anknytning till äldre färdvägar (LK 2013:715) och en som färdväg som inte ingått i den tidigare kustlandsvägen (LK 2013:627). Dessa färdvägar är i regel vägbankar i skogs- eller slymark, men består även av överodlade vägar som gått att identifiera i jordbruksmark. De har i vissa fall tillkommit före 1850 och i andra fall troligen senare, men bedöms inte avspegla sådana äldre tiders vägbyggnadsteknik som är ett villkor för generell fornlämningsstatus. Oavsett frågan om fornlämningsstatus har vägbankarna kulturhistoriskt värde som bör tillvaratas i samband med anläggande av gång- och cykelväg – de förefaller i flera fall vara lämpliga att återanvända i den funktionen. Färdvägen med oklar relation till äldre vägnät (LK 2013:715) går på skrå som en vägbank mellan en gårdstomt tillhörig byn Skoved (LK 2014:992) och en ganska djupt nerskuren dalgång där kvarnar funnits (LK 2013:716) och där det varit en besvärlig passage över ån för äldre vägar. Det kan inte helt uteslutas att detta varit en del i det gamla vägsystemet för kustlandsvägen, som kan ha byggts om här mer än en gång genom århundradena, men detta kan även ha varit en brukningsväg ner till dalgångens kvarnar. Den färdväg som med säkerhet inte ingår i systemet med delsträckor utmed kustlandsvägen har varit del av en väg mellan gamla kustlandsvägen och ett sågverk vid kusten (LK 2014:1009). Färdvägarna som delsträckor utmed gamla kustlandsvägen eller efterföljare till gamla kustlandsvägen analyseras längre fram i denna rapport, se vidare under rubriken *Kustlandsvägens utveckling mellan Ullånger och Docksta*.

De fyra lokalerna med fossil åkermark (LK 2013:638, 642, 936 och 949) består alla av mindre odlingsytor från senare tid med terrasskanter och/eller jordvallar som uppstår vid odling i sluttande mark. Odlingsytorna är flacka, svagt skålformiga eller något konvexa. Formelementen har fossil karaktär varmed menas att de inte utgöres av sådana övergivna åkrar som uppstår vid modernt, mekaniserat åkerbruk. Deras datering är osäker, men de kan höra till utmarksodlingar som var följderna av 1800-talets befolkningsökning och därmed förknippade utvidgningar av åkermark, vilket motiverar att de generellt bedöms som övriga kulturhistoriska lämningar. Det kan inte helt uteslutas att 1800-talets utmarksodlingar har återtagit tidigare använda jordbruksmarker som mer eller mindre kontinuerligt brukats innan och övergivits, men inga tydliga spår som direkt tyder på en sådan bakgrund har gått att identifiera vid utredningen. Det kan tilläggas att det förekommer fler övergivna åkrar i eller i anslutning till utredningsområdet, vilka saknar fossil karaktär och därför inte registrerats vid utredningen. Två av de fossila åkermarkerna (LK 2013:638 och 642) har enstaka röjningsrösen som en följd av odlingen.

De fyra enstaka röjningsrösen som har registrerats (LK 2013:778 samt LK 2014:782,783 och 784) är odlingsrösen med anknytning till recenta eller sentida åkermarker på ett sätt som kan göra det tveksamt att bedöma röjningsrösen som varaktigt övergivna. De bedöms därför som övriga kulturhistoriska lämningar trots att de kan ha börjat byggas långt innan år 1850. Det faktum att de bedöms sakna generell fornlämningsstatus innebär inte att de saknar agrarhistoriskt värde. Vid arkeologiska undersökningar kan man få fram intressanta dateringar för när intilliggande odlingar togs upp, vilket kan ha varit för århundraden sedan.

Den hägnad som registrerats (LK 2014:977) är en stenmur som har anknytning till sentida odlingsmarker. Sådana stenmurar, som generellt brukar höra till 1800- eller det tidiga 1900-talets odlingslandskap, brukar endast tas med i FMIS undantagsvis när så särskilt kan motiveras. I detta fall har stenmuren varit gräns för en mindre odlingsyta tillhörig en intressant torp- och fastighetsstruktur på den ekonomiska kartan från år 1962. Stenmuren har registrerats som den mest bevarandevärda lämningen från denna struktur.

De tre gårdstomterna (LK 2014:795, 796 och 992) är alla bebyggda och bebodda med både äldre och yngre byggnader och lämningar. De tillhör byarna Äskja (LK 2014:796), Sjöland (LK 2014:795) och Skoved (LK 2014:992). Tillkomstår har inte utretts i denna utredning eftersom gårdstomterna inte är varaktigt övergivna. Oavsett tillkomstår kan man förmoda att lämningar finns i äldre kulturlager inom tomterna, dock oklart exakt var och i vilken omfattning. Dessa lämningar i mer eller mindre urskiljbara kulturlager kan härröra från vitt skilda tider, bl.a. från medeltida bebyggelse, men även yngre tider och möjligen även äldre. Dessa tre gårdstomter valdes ut för fördjupade studier i utredningens etapp 2.

De två lokalerna med sentida husgrunder (LK 2013:702 och 708) avser boningshus från 1900-talet, med möjlig bakgrund i övergivna lämningar från 1800-talet. Den ena husgrundslokalen (LK 2013:702) har en husgrund med cementsockel av 1900-talskaraktär på en terrassering med oklar datering, men sannolikt samtida eller något äldre. Den andra lokalen (LK 2013:708) har lämningar efter en skola, som möjligen uppfördes på en plats som av terrängförhållandena att döma skulle kunna ha haft äldre bebyggelse. För att se om äldre bebyggelse överlagrats valdes denna lokal ut för schaktning i utredningens etapp 2.

De två lokalerna med kvarn och/eller träindustri som registrerats som övriga kulturhistoriska lämningar (LK 2013:716 och LK 2014:1009), har bevarade lämningar med huvudsakligen sådan karaktär som kännetecknar det sena 1800-talet och delar av 1900-talet. Den ena lokalen (LK 2014:1009) har lämningar och terrängläge som tyder på att en ångsåg funnits på platsen, vilket ger den angivna tidsramen. Den andra lokalen (LK 2013:716) har mer svårbedömd bakgrund i ån Råbäcken, som rinner ner till Ullångersfjärden från dalgången med Skoved, Sjöland, Edånger och Ås. Som nämnts ovan under rubriken *Historiska kartor* har flera kvarnar funnits vid Skoved utmed denna å, bl.a. tre stycken kring denna plats. Det förefaller som om dessa kvarnplatser är mycket svåra att identifiera genom att mer sentida anläggningar har uppförts, bl.a. broar för de övertvänderna vägarna. Inom lokalen LK 2013:716 ska även en eller två vattensågar ha funnits (Sjödin m.fl. 1971:305). Det förefaller som om lämningar från tiden efter 1850 har präglat denna lokal på ett sätt som gör det oklart om äldre lämningar finns bevarade.

Figur 8. Kvarn- och sågplatsen LK 2013:716, med talrika tuktade stenblock som förmodas ha varit fundament till verksamhetens anläggningar och/eller tidigare brofästen. Foto från O: Lennart Klang 2013.

De tre lokalerna med brott/täkt (LK 2013:757, LK 2013:765, LK 2013:775) består av stenbrottsområden som brutits i industriell skala. I stenbrotten förekommer borrhål som kan antas ha sådana diametrar som var vanliga under 1800-talet och senare, då också dynamit hade uppfunnits. Enligt bergsgrundskartan över området torde det vara Nordangrågranit som brutits (se Åhman 1971). Även om stenbrottens tidsram är okänd hos tillfrågade sagespersoner förefaller bevarade delar höra till tiden efter år 1850.

Det registrerade gruvhålet (LK 2013:667) består av en mindre provbrytning med oklar datering. Inga synliga egenskaper som belyser dateringen har registrerats, men lokalen ger sammantaget ett sentida intryck. Enligt RAÅs rekommendationer bör den antikvariska statusen vara fornlämning och inte ”övrig kulturhistorisk lämning” om åldern är okänd, för såvitt det inte har beviljats en bearbetningskoncession för gruvan, då den i sådana fall inte kan anses varaktigt övergiven. (http://www.raa.se/app/uploads/2014/10/Lämningstypslistan_ver-4_1_20140930.pdf). Utifrån de uppgifter som finns om skärpningen i publikationen från Murbergets hemsida (http://collectiveaccess.murberget.se/media/ylm_ca_system/images/3/9/7/87557_ca_object_representations_media_39728_original.pdf:49) är det dock högst troligt att den motsvarar någon av de upptagna skärpningar som omnämns där, eller åtminstone hör till samma tidsskede, dvs. någon gång från andra hälften av 1800-talet till 1900-talets första decennier. Vi har därför bedömt den som ”Övrig kulturhistorisk lämning”.

Kolningsanläggningen (LK 2013:777) består av en kolugn från andra världskriget.

Diket/rännan (LK 2013:767) består av ett skogsdike för dränering. Sådana diken registreras endast i undantagsfall i FMIS när så särskilt kan motiveras. I detta fall är diket hålvägsliknande och skulle kunna förväxlas med sådana hålvägar som i denna utredning bedömts som fornlämningar (LK 2013:682 och 734) inom liknande terrängstråk i anslutning till gamla kustlandsvägen. Det som talar för att detta inte är en hålväg är att kustlandsvägen aldrig förefaller ha dragits här och att diket saknar fortsättning i bägge riktningarna. Ett ytterligare skäl till att registrera diket är att det nu har bedömts antikvariskt och att det inte behöver beaktas om det uppmärksammas vid arbeten i samband med det planerade vägbygget.

Den övriga lokalen som registrerats och bedömts som övrig kulturhistorisk lämning (LK 2014:991) består av en betongpelare, en båtlänning och bearbetade markytor med bl.a. tegelstenar, troligen ett småindustriområde från senare tid.

Uppgift om (lämning)

Med ”uppgift om” menas att inga tydliga lämningar har varit möjliga att identifiera, men att platserna för de angivna verksamheterna är mycket sannolika enligt skriftliga och/eller muntliga källor. De två lokalerna (LK 2014:990 och 1027) som bedömts som ”uppgift om” utgörs av platser för kvarnar som är omnämnda i skriftliga källor (Sjödin m.fl. 1971), markerade på lantmäteriakter, utpekade av sagespersoner och i fält bedömda som lämpliga för mindre kvarnar. Platsen för LK 2014:990 är markerad som en byggnad på Laga skifteskartan för Stensland (1861). I bäcken där LK 2014:1027 är belägen anges att åtminstone tre kvarnplatser har funnits enligt en lantmäteriakt från 1763 (22-VIB-9).

Boplatser och aktivitetsytor

I utredningen ingick även att identifiera eventuella förhistoriska eller medeltida boplatslägen och aktivitetsytor och att om möjligt exakt lägesbestämma kända fornfynd som kunde finnas

förvarade i hembygdsföreningar eller hos privatpersoner. Möjliga boplatslägen bedömdes utifrån topografiska lägen, jordarter, omgivande kända fornminnen samt kända uppteckningar om fornfynd.

Vid kontakter med hembygdsföreningar framkom inga nya uppgifter om exakta lägesuppgifter för tillvaratagna fornfynd. Inga förteckningar eller uppgifter utöver vad som redan var känt i FMIS fanns heller över förhistoriska föremål i privat ägo.

Tre fyndplatser i FMIS som indikerar näraliggande boplatser eller aktivitetsytor är registrerade i FMIS som RAÄ Vibyggerå 108:1 och RAÄ Vibyggerå 202:1, se figur 3.

- *RAÄ Vibyggerå 108:1*
  - 1) Fyndplats för bärnstenspärla. Enligt Bo Hellman påträffades pärlan omkring 1910 av Verner Sjödin. Inga iakttagelser gjordes vid besiktning 1989. Enligt Kristina Asano, Stockholm och Skoved, förvaras mängder av lerklining, keramik (förmodligen sentida) och 2 mindre bronsdetaljer på gården. Ett större antal mynt (bl. a. från Johan III:s tid) har genom tiderna hittats vid och runt gården.
  - 2) Lösfynd av stenyxa, uppgift om. Enligt Bo Hellman skall här en stenyxa ha påträffats 200-250 m SSV om mangårdsbyggnaden Skoved 2:1 och ca 30 m NÖ om torpstuga. Förvaras i folkskolan i Vännäs, enligt uppgift. Orientering: 8 m SSV om mangårdsbyggnad. Terräng: S-sluttning. Tomtmark (gårdstomt).
- *RAÄ Vibyggerå 202:1*

Fyndplats, för del av bottenskålla (8 cm l, 5 cm br och 3 cm tj). Ca 300 m NNÖ om fyndplatsen ligger en numera utdikad och uppodlad myr, vilken kallades för "Järnmyran". Eventuellt kan man ha tagit myrmalm här. Terräng: S-sluttande morän. Tomtmark.

Dessa fyndplatser ligger på gårdstomter tillhöriga byn Skoved, ca 150-200 m NV om utredningsområdet, med delområde K, O och P (jfr figur 11 nedan). Bärnstenspärlan påträffades på gårdsplanen ca 20 cm ner i marken och är troligen forntida (Baudou 1971:55). Bottenskållan finns inte särskilt beskriven men får antas bestå av järnslag och utgöras av reduktionsslagg eller smidesslagg. Dessa fynd är således lägesbestämda till platser som inte berörs av den planerade byggnationen.

Övriga fornfynd som omnämns i samband med bärnstenspärlan (RAÄ Vibyggerå 108:1) saknar känd fyndplats. Vid utredningen tillfrågades ortsbor i Skoved, men inga upplysningar om fyndplatser framkom. Gården var vid utredningstillfället obebodd. RAÄs fornminnesinventerare i Vibyggerå 1989, Bernt Ove Viklund, telefonintervjuades och kunde verifiera att fyndfrågorna då utreddes så långt det var möjligt inom inventeringsarbetets tidsram. Fyndfrågor i området har som nämnts ovan även tidigare behandlats utförligt (t.ex. Baudou 1971).

Resultatet av arkiv- och litteraturstudier, intervjuer och fältiakttagelser blev att fornfynden, utöver bärnstenspärlan (RAÄ Vibyggerå 108:1), inte kunde lokaliseras till exakta fyndplatser. Med tanke på att sådana försök gjorts tidigare (kring 1970 och 1989) då fler personer än idag – som kunde ha varit med när fynden påträffades, eller ha hört berättas om det – fanns att tillfråga, hade det varit överraskande om nya upplysningar hade kommit fram. Utredningen inriktades istället på att eftersöka eventuella boplatslämningar i etapp 2, utifrån topografiska lägen där odlingslandskapet vid Skoved framstod ha särskilt gynnsamma förutsättningar.

Etapp 2

Efter fältarbetets avslut 2013 valdes 14 delområden (A-N) ut för vidare undersökningar i utredningens etapp 2. Dessa kompletterades med ytterligare sex delområden (O - T) 2014 när utredningsområdet utökades. Några av dessa bedömdes kunna ha förhistoriska boplatzlämningar och några skulle kunna ha andra, nu överodlade lämningar, från historisk tid. Sammanlagt valdes således 20 delområden ut, se figur 9. Särskilt intressanta bedömdes delområdena F, G, K, O och P vara.

Tre äldre, men fortfarande bebyggda gårdstomter (LK 2014:795, 796 och 992), berördes av den planerade vägsträckningen. Dessa är belägna inom delområde B, J och P. Sökschakt togs upp i det nya vägområdet inom gårdstomten tillhörig Åskja (LK 2013:796) inom område B, medan gårdstomterna tillhöriga Sjöland (LK 2013:795) och Skoved (LK 2013:992) istället sondades intensivt. Inga iakttagelser gjordes som motiverade fortsatta antikvariska åtgärder.

Figur 9. Indelningen i delområden A-T vid utredningsetapp 2. För mer detaljerade kartor över delområdena med schaktplaner hänvisas till Bilaga 2. Kartunderlag från Länsstyrelsen Västernorrland. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

I Bilaga 2 framgår schaktens lägen inom de olika delområdena (figur XXV-XXXI) samt schaktbeskrivningar (tabell II). Beroende på topografi och vegetation i delområdena användes olika metoder för att klargöra förekomsten av boplatser eller andra typer av aktivitetstyper, se tabell 2 nedan.

Tabell 2. Använd metod inom de olika delområdena i etapp 2 av utredningen.

Område	Metalldetektering	Maskinschaktning	Spadgrävning	Intensiv sondning	Provundersökning
A	X				
B		X			
C		X			
D	X	X			
E		X			
F		X			
G	X	X			
H	X	X			
I	X	X			
J				X	
K	X	X			
L					X
M			X	X	
N	X		X	X	
O	X	X			
P	X	X		X (Del av)	
Q	X			X	
R	X			X	
S		X			
T		X			

Metalldetektering

Vid metalldetekteringen i undersökningsområdet påträffades 15 föremål som tillvaratogs (se Bilaga 3), förutom recenta föremål såsom ölburkar och kapsyler som utgallrades. Metalldetekteringen koncentrerades till de områden som utgjordes av öppen åker eller nyligen igenlagd odlingsmark, se tabell 2 ovan. Arbetet genomfördes under goda betingelser med ingen eller ringa växtlighet av Lars Winroth, Modern Arkeologi.

Föremålen som påträffades i samband med metalldetekteringen framkom framförallt vid Skoved (område K, O och P). Merparten, sex stycken, utgjordes av mynt från 1600-talets mitt till 1900-talets början. Ett föremål av oklar funktion är **105**, lod eller vävtyngd, som påträffades i område H. De fynd som framkom vid metalldetekteringen har konserverats, se konserveringsrapport med fotografier (Bilaga 5).

Figur 10. Odlingslandskapet vid Skoved undersöks inom utredningsområdet med metalldetektor i delområde K. Foto från ÖSÖ: Lennart Klang 2014.

Maskinschaktning, spadgrävning och intensiv sondning

I samband med etapp 2 grävdes totalt 68 schakt med maskin inom 13 av de 20 delområdena. Schaktens yta uppgick sammanlagt till knappt 1300 m². Inom två områden M och N grävdes dessutom sammanlagt ett tiotal mindre provgropar för hand. Dessa två områden, tillsammans med områdena J, Q och R, intensivsondades dessutom. Beskrivningar av de maskingrävda schakten och kartor med dessas lägen framgår av Bilaga 2.

Maskinschaktningen fokuserade på de områden som i etapp 1 bedömdes kunna innehålla äldre boplatssytor, dvs. områdena F, G, K, O och P. Till denna kategori fördes också område H, där en tyngd av bly (**F105**) påträffades vid metalldetekteringen och om möjligt kunde indikera en bosättning från historisk tid (möjligtvis senmedeltid?).

Inom utredningsområdet påträffades inga tydliga belägg för bosättning eller annan mänsklig aktivitet än de som kan kopplas till recent jord- eller åkerbruk, med ett par undantag.

Till dessa undantag hör de rester efter äldre vägar som kan iakttas i flera schakt i område H (schakt **H1-H5**), område I (schakt **I1-I4**), område K (schakt **K1-K3**) och område P (schakt **P5, P9** och **P10**). Kustlandsvägens olika sträckningar genom tiderna analyseras under rubriken *Kustlandsvägens utveckling mellan Ullånger och Docksta* nedan. Genom denna analys kan det konstateras att den vägbank som kan iakttas i områdena H och I utgörs av en äldre, numera överodlad del av den Nya kustlandsvägen (LK 2103:702). Vägbanken i schakten **K1-K3** härrör från en sträcka av Stora Landvägen som använts åtminstone fram till 1753. Dragningen är här också delvis densamma som en äldre sträckning av Riksväg 13. Den iakttagna förgreningen av vägen i område P utgörs däremot av en mindre brukningsväg (LK 2013:711).

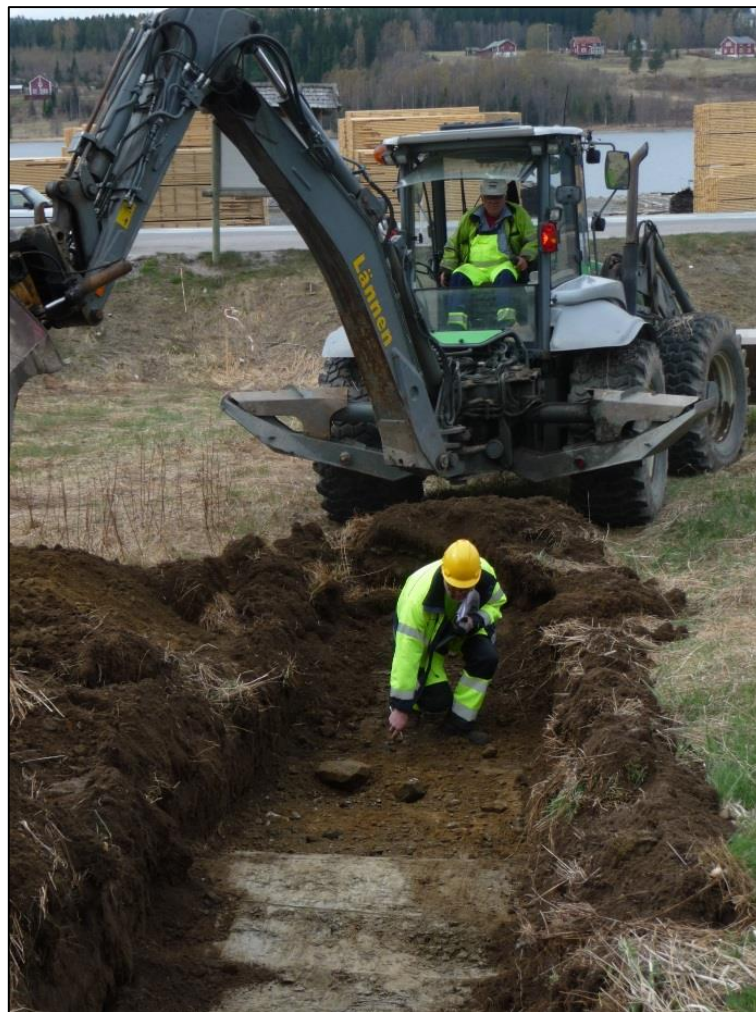
Dessutom förekommer tunna, diffusa kol- och sotlager, spridda i schakt i nära nog samtliga delområden, se tabell II i Bilaga 2. Dessa lager är sannolikt rester efter initiala röjningseldar i samband med åkermarkens upptagande.

De fynd som framkom vid schaktningen har framförallt påträffats i matjorden eller i övergången mellan denna och underliggande alv. De är i huvudsak sentida och har sannolikt hamnat i åkern i samband med utgödsling eller förlorats i samband med jordbruksarbete. Då de är sentida och recenta, från 1800- eller 1900-talen och inte kan kopplas till vare sig lager eller anläggningar har de ej tillvaratagits. Ett undantag utgörs av en sekundärt svallad skrapa/råämne av flinta (**F1**). Den påträffades i schakt **P1**, i övergången mellan matjord och underliggande alv.

Fyndplatsen för nätsänket, RAÄ Vibyggerå 179:1, omfattades av schaktningen i etapp 2, (schakt **K9** och **K10**) i syfte att klargöra om fyndet på angiven plats i FMIS indikerar boplatssyta eller annan aktivitetssyta. Ingenting framkom dock vid schaktningen som antyder att så är fallet.

*Figur 11. Sökschakt i odlingslandskapet vid Skoved. De två gårdarna i bildens bakgrund är de två gårdstomterna med fyndplatserna RAÄ Vibygerå 108:1 och RAÄ Vibygerå 202:1.
Foto från S: Lennart Klang 2014.*

Figur 12. Schaktning i delområde E, schakt E1. Foto från NO: Lennart Klang 2014.

Provundersökning

I samband med utredningens etapp 2 gjordes en fördjupad undersökning av gropen LK 2013:717, i syfte att försöka tolka dennas funktion och om möjligt även få en uppfattning om dess ålder. Funktion och ålder efter den begränsade undersökningen förblev dock oklar.

Gropen, belägen omedelbart SV om en brukningsväg, undersöktes genom ett 1,85 m långt, 0,4 m brett och intill 0,3 m djupt schakt (L1), från den angränsande brukningsvägen och mot gropens mitt. (För plan- och profilritning hänvisas till Bilaga 4). Gropen hade före undersökningen beskrivits som ca 2 m i diameter och 0,1 m djup, med vall kring kanten, ca 1,5-2 m bred och 0,2 m hög (se bilaga 1). Vid uppmätning i samband med provundersökningen framträdde en närmast oval fördjupning, 1,8x1,2 m (NNÖ-SSV) med vall kring kanten tydligast i V, S och SO, dit material i första hand kastats upp, i övrigt var vallen mycket otidlig eller saknades. Ett ytligt, kraftigt sotfärgat kollager ovanpå en stenpackning i gropen konstaterades vid inledande sondning.

Efter rensning av schaktet kunde det konstateras att gropens botten och sidor bestod av en stenpackning som delvis utgjordes av naturlig marksten som fyllt upp en nedgrävning och jämnats till. Av tidskäl grävdes stenpackningen inte i botten, men kunde genom sondning konstateras vara ca 0,3-0,4 m tjock. Stenarna var delvis eldpåverkade. Ovanpå denna stenpackning var ett jordlager sotsvart, fett, närmast oljigt, i huvudsak av fin kolstybb. Det var intill 0,2 m tjockt och saknade inblandning av kolstycken. Detta lager var begränsat till gropen och kunde inte konstateras utanför densamma. Den intilliggande brukningsvägen bedömdes vara uppbyggd som en vägbank, d.v.s. att brukningsvägen inte hade anlagts på en vall tillhörig gropen. Gropen kan alltså antas vara anlagd efter vägens tillkomst. Den sotbemängda jorden i och kring gropen antyder att eld använts. Att det feta, sotbemända lagret har en viss tjocklek tyder på en återkommande verksamhet. Det som komplicerar tolkningen är att stenarna i gropen endast delvis varit eldpåverkade, vilket innebär att det inte eldats direkt i gropen. Inget material för datering påträffades. Varken den äldre brukningsvägen eller gropen är markerad på någon av de lantmäteriakter som finns över Skoved.

Figur 13. Schakt L1 (LK 2013:717) under framrensning. Gropens stensatta kant framgår tydligt.
Foto från VSV: Lennart Klang 2014.

Kustlandsvägens utveckling mellan Ullånger och Docksta

Kustlandsvägen används oftast som ett generellt namn för tidigare vägar längs Norrlandskusten oavsett tidsperiod. Följande analys av hur kustlandsvägens sträckning mellan Ullånger och Docksta har förändrats genom tid baseras om inte annat anges på kartstudier (främst översiktskartor), uppgifter ur *Vägbok för Västernorrlands län* (Hellström 1951) och *Vägarna i Västernorrlands län* i två delar av Nils Friberg (1951), en artikel av Hörnfeldt i hembygdsboken från 1971, *Ullånger. Hembygdsbok* (1952), miljöbeskrivningen för det pågående projektet (*Vägplan – Väg E4... 2014-01-22:33*), samt på resultat av utredningens etapp 1 och 2.

Nedanstående analys är översiktlig till sin karaktär och man får utgå ifrån att Kustlandsvägens sträckningar har förändrats och byggts ut mer eller mindre konstant. Det bör också tilläggas att det rika kartmaterial som finns i form av Storskiftes- och Laga skifteskartor för byarna mellan Ullånger och Docksta är mycket lämpat för att studera kustlandsvägen sträckningar genom byarna i en högre detaljgrad än det funnits utrymme för i denna utredning.

Norrstigen

Den medeltida kustlandsvägen omnämns redan i Hälsingelagen - Norrstigen. Det var framförallt en gång- och ridstig, där sommar- och vintervägen hade delvis olika sträckning. Det är sannolikt att den befintliga Norrstigen tidvis hade flera delvis parallella eller skiftande stråk. Norrstigens hela sträckning är inte känd, men den hade sin södra utgångspunkt i Ödmården mellan Gästrikland och Hälsingland och sträckte sig vidare norrut längs kusten upp till Medelpad och Ångermanland. På den nordliga utlöpare som sträckte sig mellan Ullånger och Vibygerå har troligen färden framförallt skett genom överfart med båt, eller på isväg, från Salsåker över Ullångerfjärden och därifrån till Vibygerå, där den besvärliga passagen över Skuleskogen tog vid. En sträckning bör även ha funnit till lands, om inte annat för användning under de perioder då fjärdens vatten inte var öppet, men isen inte bar. Denna stig över land torde också ha haft en lokal funktion för byborna.

Vid denna tid skulle allmänna (kyrk-) vägar vara 5 alnar breda (ca 3 m) och ha en fri höjd av 8 alnar (ca 4,8 m) i skogsterräng och t.ex. broar skulle upprätthållas. Norrstigens 5 alnars bredd gällde hela vägområdet och inte enbart vägbanan, som följaktligen var smalare än så. Hjulfordon kunde egentligen inte komma fram, utan frakt skedde snarast medelst klövjedjur eller slädar.

Spår efter Norrstigen bör finnas framförallt i form av hålvägar. Mellan Ullånger och Docksta har två sådana registrerats genom utredningen (LK 2013:682 och 734). Ytterligare två vägsträckningar (LK 2013:727 och 739) i anslutning till en av dessa hålvägar skulle kunna utgöra planare förlängningar av hålvägen och följaktligen också vara delar av den gamla Norrstigen, se figur 17 nedan (sid 35), men de förefaller alltför breda utifrån de lagstadgade 5 alnarna. Möjligen har de breddats eller tillkommit i senare tid.

På de flesta platser längs Norrlandskusten har det senare vägnätet ofta i princip samma sträckning som Norrstigen hade, men detta tycks inte vara fallet mellan Ullånger och Docksta. Hålvägarna är belägna betydligt närmare kusten än den senare Stora Landsvägen (se figur 17). Det kanske beror på att Norrstigen här gått fram i kraftiga branter, där det inte varit möjligt att bredda den, varför man istället har dragit den senare vägen i mer lämpade topografiska lägen, längre bort från kusten.

Enligt excerperad litteratur nyskapades troligen inga egentliga nya vägar mellan Ullånger och Docksta under Vasatiden, trots strävan efter vägåtgärder som mer systematisk utbyggnad och ökat underhåll under denna tid i Sverige. Kustlandsvägen förutsätts under denna tid ha i princip samma sträckning som Norrstigen. Färden företogs fortfarande huvudsakligen med färja mellan Salsåker och Viabyggerå, se figur 14, även om en "reservväg" funnits genom Norrstigens sträckning över land. Under 1600-talets senare del gjordes även den norrländska kustlandsvägen vartefter farbar för hjuldon. Kanske är det just i samband med detta som de mycket kustnära hålvägarna mellan Ullånger och Docksta överges till förmån för en ny vägsträckning längre inåt land. Nils Friberg omnämner i *Vägarna i Västernorrlands län, andra delen* (1951:215ff) ett antal kartor från 1600- och tidigt 1700-tal (som inte föreligger sökbara via Lantmäteriets söktjänst) som möjligen skulle kunna vara klagörande vad gäller "reservvägen" över land under denna tid.

Under 1600-talet lagstadgades också om gästgiverier med hästskjutsar på jämna avstånd och milstolpar för varje kvartsmil (1 mil = 10 689 m) placerades ut längs med vägen. Dessa var ursprungligen i trä men ersattes senare med gjutjärnsstolpar som placerades i kallmurade stenpostament. Gästgiverierna i detta område var då belägna i Salsåker och i Viabyggerå.

Figur 14. Detalj ur Landskapsakarta över Ångermanland från sent 1600-tal. Resan mellan Ullånger och Docksta sker ännu över fjärden även om en "reservväg" till lands ska finnas.

Stora Landsvägen

I Abraham Hülphers resa 1771 nämns att det då fanns tre färdvägar i Ångermanland - Stora Landsvägen, Ådalsvägen söder om älven och Ådalsvägen norr om älven (Nykvist & Öberg 1999).

Sträckningen mellan Ullånger och Docksta under 1700-talets början kan följas översiktligt på kartor från 1727 samt 1731 (se figur 15 och 16). På den första är såväl landväg som led över fjärden markerade. På den senare kartan är endast landvägen markerad, även om färja

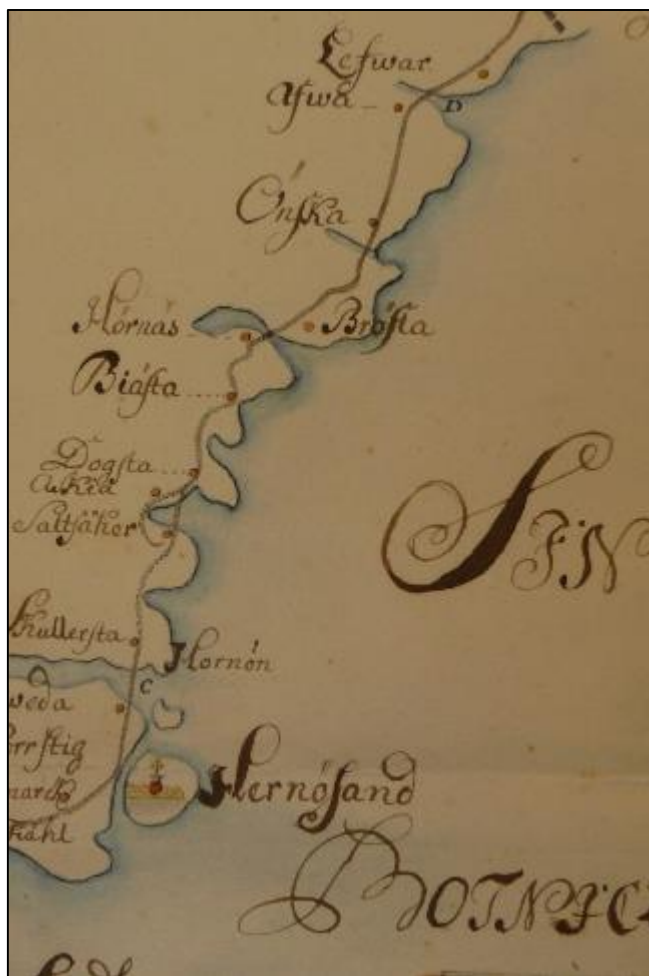

fortfarande torde ha varit ett väl använt alternativ, åtminstone för hjuldon. Från 1736 finns ett exempel då en fransk gradmätningsexpedition tog sina vagnar landvägen och då behövde tre timmar för att färdas de 10 kilometrarna mellan Åskja (Ullånger) och Docksta.

Sannolikt är vägsträckningen i princip densamma från slutet av 1600-talet som Gamla Landsvägen som är utritad på 1753 års karta, se figur 4 (sid 14). Det förefaller som om Stora Landsvägen till stor del sammanfaller med Högakustenleden (se figur 17), men den exakta sträckningen på så långt avstånd från utredningsområdet har inte analyserats närmare i denna utredning.

Två av färdvägarna som registrerats vid utredningen (LK 2013:706 och 711) tolkas som lämningar efter Stora Landsvägen. Spår efter en väg som kunde iakttas vid utredningens etapp 2 i schakt K1, K2 och K3 (se Bilaga 2) torde också häröra från denna väg eller Riksväg 13 som under en period följt i princip samma sträckning vid denna plats.

Lagstadgad vägbredd är 10 alnar (dvs. ca 6 m), men det konstateras ändå att vägen på östsidan av Edångersberget i Vibyggerå socken trots detta endast är 2-3 m bred. Stora Landsvägen mellan Ullånger och Docksta är dessutom känd för de beryktade och fruktade "Knäppabackarna" och "Sjölandsbackarna". Dessa förhållanden kanske förklarar varför en ny landsväg behöver anläggas för att förenkla kommunikationerna längs denna del av Norrlandskusten (jfr "Nya Landsvägen" på figur 4, sid 14).

Figur 15. Detalj ur projektkarta från 1727 ur Krigsarkivets samlingar, med såväl landväg som färdsel över fjärden markerad.

Figur 16. Detalj ur Vägkarta över Gävleborg från 1731. Endast landvägen är markerad, vilket var en sanning med modifikation, då vägen över fjärden ännu var välanvänd - och välbehövd - på 1730-talet.

Nya Landsvägen

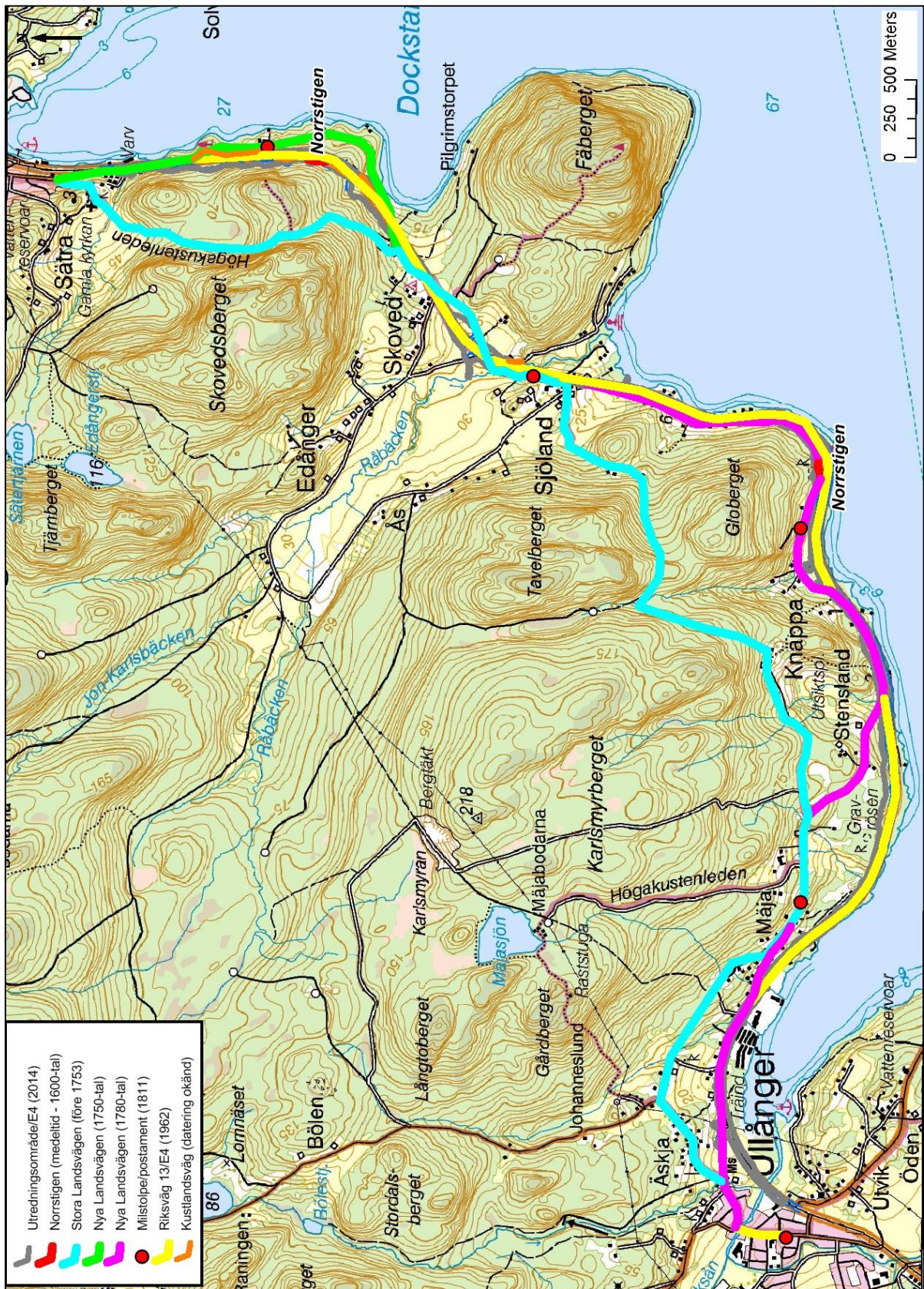
Den första sträckan mellan Ullånger och Docksta som får en ny landsväg är avsnittet mellan mellan Skoved och Docksta, där en vägsträckning längs fjärden tas i bruk på slutet av 1750-talet. Två färdvägar som registrerats i utredningen (LK 2013:721 och LK 2014:960) kan troligen hänföras till denna nya vägsträckning.

Nästa avsnitt av kustlandsvägen som får ny sträckning är delen mellan Äskja och Sjöland år 1785, som nu blir en höjdfri väg mellan Stensland och Sjöland och istället följer fjärden, se figur 17. Denna sträckning kan även följas i detalj på en projekteringskarta från 1780. I utredningen registrerades två färdvägar som bör härröra från den nya sträckningen mellan Äskja och Sjöland (LK 2013:674 och 701). De vägrester som kunde iaktas i schakt H1 - H5 och i I1 - I4 vid LK 2013:701 (se Bilaga 2), visar också denna vägs sträckning mer i detalj.

Nya Landsvägens sträckning vid en senare tidpunkt kan också ses genom de milstolpar och postament till milstolpar som står utmed vägen, se figur 17. Ytterligare omläggningar och förbättringar av kustlandsvägen gjordes därefter, bl.a. 1867. Troligen kan flera av de färdvägar som registrerats vid utredningen, men som inte kunnat knytas till specifik tidsperiod (LK 2013:715, LK 2014:954 och 979, se figur 17), sättas i samband med dessa mindre förändringar i vägsträckning. Möjligen kan även de två tidigare nämnda färdvägarna LK 2013:727 och 739 höra till denna tidsperiod och inte till Norrstigens sträckning.

Riksväg 13

Nästa etapp av kustlandsvägens vägsträckningar som redovisas på figur 17 är gamla Riksväg 13 (nuvarande Riksväg 13 går mellan Ystad och Ängelholm) enligt de ekonomiska kartorna från 1962. Även denna väg har haft delvis annan sträckning, sammanfallande bl.a. med Stora Landsvägen vid bron över Råbacken. 1962 byter Riksväg 13 namn till **E4** och efter ytterligare vägätgärder sedan dess möter oss dagens E4-sträckning mellan Ullånger och Docksta.

Figur 17. Kustlandsvägens olika sträckningar mellan Ullånger och Docksta enligt utredningens översiktliga analys. Även 1811 års milstolpar är markerade. Observera att det endast är den äldsta vägen som är markerad i de fall fler har följt samma sträckning. Kartunderlag från Länsstyrelsen Västernorrland. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2015.

Behov av restaurering av milstolpar och postament till milstolpar

Fem platser för milstolpar identifierades utmed sträckan Ullånger-Docksta, se figur 17. Restaureringsbehov föreligger för fyra av dem, varav två endast i mindre omfattning och två i lite större omfattning (se tabell 3 nedan).

Tabell 3. Milstolpar mellan Ullånger och Docksta med nuvarande status och förslag på åtgärder. För beskrivningar av de enskilda objekten hänvisas till Bilaga 1.

Mil-stolpe	RAÄ-nr Obj.-nr	Nuvarande status	Åtgärdsförslag
1 mil	Ullånger 7:1 LK 2014:989	Milstolpen med postamentet var välbevarat vid utredningstillfället och står på tomtmark innanför ett järnstaket. Den är delvis skymd av växtlighet och beväxt med mossor. 	Växtlighet som skymmer milstolpen och mossan bör tas bort.
¼ mil	Ullånger 2:1 LK 2014:902	Milstolpen var välbevarad vid utredningstillfället och väl fastsatt i postamentet. Postamentet var skadat i NÖ-hörnet där enstaka stenar var utrasade. På en sten mot vägen är inristat "RUNE 18/6.46". 	Det skadade hörnet av postamentet bör restaureras.

Foto från SO: Lennart Klang 2014.

½ mil	Ullånger 25:1 LK 2014:1075	På platsen finns rester av ett raserat postament med en liten grop, beväxt med lövsly. Enligt orsbo var milstolpen nedstucken i gropen i det raserade postamentet och kraftigt lutande mot S. Enligt sagesmannen försvann den någon gång på 1960-talet. <i>Foto från S: Lennart Klang 2014.</i>	Postamentet bör restaureras. En kopia av den förkomna milstolpen bör övervägas sättas upp, om den gamla kustlandsvägen här kommer att användas till gång- och cykelväg.
¼ mil	Vibygerå 67:1 LK 2013:707	Milstolpen lutar och skyddades av en plastpåse vid utredningstillfället. Postamentet är delvis raserat, påfört skrot och beväxt med två björkar. <i>Foto från N: Lennart Klang 2013.</i>	Postamentet bör restaureras och milstolpen förankras uppriktstående.
1 mil	Vibygerå 44:1 LK 2014:959	Milstolpen var i mycket gott skick vid utredningstillfället, fast förankrad i välbevarat postament. <i>Foto från SO: Lennart Klang 2013.</i>	Inga åtgärder behövs.

Arkivhandlingar

Inga originalhandlingar som har betydelse för förståelsen av utredningens genomförande och resultat föreligger. Rapport sänds i arkivvärldiga exemplar till Länsstyrelsen Västernorrland, Riksantikvarieämbetet, Trafikverket, Murberget Länsmuseum Västernorrland och Kramfors kommun. CD med fotodokumentation bifogas de fyra sistnämnda.

Utvärdering

Den nu utförda arkeologiska utredningen bedöms uppfylla syftet att ge en tillförlitlig bild av den faktiska fornminnesstrukturen i utredningsområdet. Utredningen har genomförts med en hög ambitionsnivå som innebär att ytterligare fornminnen inte bedöms påträffas. Något enstaka lösfynd kan ändå aldrig uteslutas.

Utredningens resultat innebär att frågeställningarna har besvarats och belysts. Frågorna om gravrösen kan identifieras utmed järnålderns kustnivåer och om förhistoriska boplatser förekommer i utredningsområdet kan besvaras med att ingenting har framkommit som tyder på att så är fallet. Positioner för kända fornlämningar har kontrollerats. Bevarade delar av Kustlandsvägen i och i nära anslutning till utredningsområdet har registrerats och analyserats. Behov av restaurering av milstolpar och milstolpspostament har kontrollerats och redovisats.

Utifrån utredningens metoder och resultat torde denna rapport utgöra ett fullgott underlag för såväl länsstyrelsens som Trafikverkets fortsatta hantering av ärendet och planering av vägåtgärder.

Resultatet av utredningen kan också användas vid en eventuell informationsinsats vid den planerade rastplatsen vid gravfältet RAÄ Vibygerå 9:1, och som underlag för att kunna restaurera och bevara delar av den gamla kustlandsvägen.

Behov av ytterligare antikvariska åtgärder

Vår bedömning är att inga ytterligare antikvariska åtgärder behövs i utredningsområdet för att söka efter okända fornlämningar.

Länsstyrelsen kommer att ta ställning till vilka antikvariska åtgärder som behövs i form av vidare arkeologiska undersökningar och för bevarande av fornminnen utmed vägen. Vilka fornlämningar som blir aktuella för vidare undersökningar beror på slutgiltiga exploateringsplaner. Om en rastplats anordnas vid gravfältet RAÄ Vibygerå 9:1 föreslås att en specialkarta upprättas över gravfältet med dess närmaste omgivningar och att kartan görs tillgänglig på en informationsskylt på platsen. Särskilda bevarandeåtgärder med anknytning till planerad GC-väg kan även inriktas på bl.a. milstolpar och valda delar av den gamla Kustlandsvägen.

Referenser

- Baudou, Evert. 1971. Förhistorisk tid i Ullånger och Vibyggerå. *Ullånger kommun. Ullånger och Vibyggerå socknar*. Red. Alvar Nordström. Härnösand.
- Bucht, Torsten. 1952. Bebyggelsenamnen i Ullånger. *Ullånger. Hembygdsbok*. Ullångers hembygdsförening. Härnösand.
- Bucht, Torsten. 1955. *Ortnamnen i Västernorrland. Del I Ångermanlands Södra Domsagas Tingslag Territoriella namn*. Uppsala.
- Dryselius, Alex. 1907. *Rapport över fornfynd i Äskja by, Ullånger socken, Ångermanland*. (www.murberget.se/om-museet/publikationer/rapporter).
- FMIS. Riksantikvarieämbetets nationella fornminnesinformationssystem. <http://www.raa.se/cms/fornsok/start.html>.
- Friberg, Nils. 1951. *Vägarna i Västernorrlands län. Första delen*. Stockholm och Härnösand.
- Friberg, Nils. 1951. *Vägarna i Västernorrlands län Andra delen*. Stockholm.
- Hellström, Per (red.). 1951. *Vägbok för Västernorrlands län*. Härnösand.
- http://collectiveaccess.murberget.se/media/yml_ca_system/images/3/9/7/87557_ca_object_representations_media_39728_original.pdf.
- Häger, Bengt. 1972. *Rapport över undersökning av hög i Docksta, Vibyggerå sn, Ån*.
- Hörnfeldt, P. J. 1971. Vägar och samfärdsmedel. *Ullånger kommun. Ullånger och Vibyggerå socknar*. Red. Alvar Nordström. Härnösand.
- Jensen, Ronnie. 1997. *Fornminnesinventeringen – nuläge och kompletteringsbehov. En riksöversikt*. Riksantikvarieämbetet.
- Klang, Lennart. 2013-11-26. *Särskild arkeologisk utredning etapp 1 inför byggande av GC-väg Ullånger – Docksta*. Preliminära resultat 2013-11-26.
- Klang, Lennart. 2014-06-27. *Redovisning av utförd arkeologisk undersökning*. Anmälan via e-post till FMIS och Länsstyrelsen i Västernorrlands län.
- Länsstyrelsen Västernorrland. 2013-09-24 *Förfrågan*, Dnr 431-6665-13.
- Länsstyrelsen Västernorrland. 2013-10-17 *Beslut*, Dnr 431-6665-13.
- Länsstyrelsen Västernorrland. 2014-05-19. *Tillägg till tidigare beslut*, Dnr 431-6665-13.
- Magnusson, Gert. 1989. *Fornminnesinventering 1989. Organisationsplan*. Riksantikvarieämbetet. Fornminnesavdelningen.
- Murberget. u.å. *Beskrifning av ett graffynd från Äskja, Ullångers socken, Ångermanland*. (www.murberget.se/om-museet/publikationer/rapporter).
- Nordström, Alvar (red.). 1971. *Ullånger kommun. Ullånger och Vibyggerå socknar*. Härnösand.
- Nykvist, Pia & Öberg, Carina. 1999. *Historiska vägar. Beskrivningar och exempel från Västernorrlands län*. Läns museet Västernorrland. Avdelningen för Kulturmiljövård Rapport 1999:14.
- Palm, Axel. 1907. *Undersökning av fornlämningarna å Äskja bys ägor, Ullångers socken, Ångermanland*. (www.murberget.se/om-museet/publikationer/rapporter).
- Renström, Ann (red.). 1990a. *Kulturmiljövårdsprogram för Kramfors kommun. Del 1, Allmän del*. Kramfors kommun.
- Renström, Ann (red.). 1990b. *Kulturmiljövårdsprogram för Kramfors kommun. Del 2:9, Utvalda kulturmiljöer i Ullånger socken*. Kramfors kommun.

- Renström, Ann (red.). 1990c. *Kulturmiljövårdsprogram för Kramfors kommun. Del 2:10, Utvalda kulturmiljöer i Vibyggerå socken*. Kramfors kommun.
SGU kartvisaren. <http://apps.sgu.se/kartvisare/>
Skogsstyrelsen. *Skogens pärlor*. <http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor>.
Sjödin, B. O. m. fl. 1971. Skogsbruk och industri. *Ullånger kommun. Ullånger och Vibyggerå socknar*. Red. Alvar Nordström. Härnösand.
SNA 2002. Sveriges Nationalatlas. *Berg och jord*. Temared. Curt Fredén och Marie Nisser. Temavärd Sveriges geologiska undersökning.
Ullånger. Hembygdsbok. 1952. Ullångers hembygdsförening. Härnösand.
Vestin, Maggie. 1952. Fornminnen. *Ullånger. Hembygdsbok*. Ullångers hembygdsförening. Härnösand.
Vägplan –Väg E4, Ullånger-Docksta. Miljöbeskrivning 2014-01-22. Trafikverket.
Vägverket. 2007. *Analys av väglandskapet i Västernorrlands län – med prioriterade områden för drift och underhåll*. Publikation 2007:129.
www.historiska.se.
www.lansstyrelsen.se/vasternorrland/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/skyddad-bebyggelse/byggnadsminnen/kramfors/korsbyggnaden-i-skoved/Pages/default.aspx.
www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/Historiska-kartor/.
www.murberget.se.
www.raa.se/app/uploads/2012/06/Rapportering-och-dokumentationsmaterial.pdf.
www.raa.se/app/uploads/2013/09/Y_riksintressen.pdf.
www.raa.se/app/uploads/2014/10/Lamningstypslistan_ver-4_1_20140930.pdf.
www.raa.se/upplev-kulturarvet/varldsarv/hoga-kusten
www.sofi.se.
Åhman, Erik. 1971. Ullånger kommuns geologi. *Ullånger kommun. Ullånger och Vibyggerå socknar*. Red. Alvar Nordström. Härnösand.

Sagespersoner

Folke Boman, Ullånger

Björn Sjödin, Stensland

Bernt Ove Viklund, Härnösand

Olle Wedin, Vibyggerå hembygdsförening.

Gerd Wiberg, Vibyggerå hembygdsförening.

Kartor

Lantmäterimyndigheternas arkiv (Historiska kartor):

22-VIB-9, Skattläggning (1763).

22-ULL 33, Storskifte (1771).

22-VIB-15, Storskifte (1776).
22-VIB-19, Storskifte (1777).
22-ULL-53, Delning (1783).
22-ULL-70, Delning, Storskifte (1789).
22-VIB-71, Storskifte, Laga skifte (1799).
22-ULL-98, Delning (1800).
22-VIB-113, Storskifte (1800).
22-VIB-128, Avvittring (1832).
22-VIB 65, Laga skifte (1835).
22-VIB-144, Laga skifte (1841).
22-ULL-199, Laga skifte (1852).
22-ULL-208, Laga skifte (1861).
22-ULL-944, Avsöndring (1926).

Lantmäteristyrelsens arkiv (Historiska kartor):

Landskapskarta, Ångermanland (sent 1600-tal).
Vibygerå socken, Skoved nr 1-7, Geometrisk avmätning (1695).
Väggkarta, Gävleborg (1731).
Vibygerå socken, Avritning (1753).
Vibygerå socken, Gränsbestämning (1768).
Ullångers socken, Äskja nr 1-6, Storskifte på inägor (1769).
Vibygerå socken, Skoved nr 1-7, Storskifte på inägor (1769).
Ullångers socken, Mäja nr 1-3, Storskifte på inägor (1770).
Ullångers socken, Knäppa nr 1-2, Storskifte på inägor (1771).
Ullångers socken, Stensland nr 1-2, Storskifte på inägor (1773).
Vibygerå socken, Sjöland nr 1-7, Storskifte på inägor (1776).
Vibygerå socken, Avmätning (1780).
Vibygerå socken, Sjöland nr 1-7, Storskifte (1780).
Ullångers socken, Knäppa nr 1-2, Laga delning (1783).
Vibygerå socken, Skoved nr 1-7, Storskifte på skog/skogsmark (1786).
Ullångers socken, Mäja nr 1-3, Delning av skog (1788).
Ullångers socken, Mäja nr 1-3, Storskifte på skog/skogsmark (1789).
Ullångers socken, Stensland nr 1-2, Laga delning (1790).
Ullångers socken, Knäppa nr 1-2, Laga delning (1800).
Ullångers socken, Knäppa nr 1-2, Åbodelning på inägor (1800).
Ullångers socken, Knäppa nr 1-2, Laga delning (1803).
Ullångers socken, Stensland nr 1-2, Åbodelning på inägor (1804).
Ullångers socken, Stensland nr 1-2, Laga delning (1806).
Ullångers socken, Knäppa nr 1-2, Laga delning (1808).

Ullångers socken, Stensland nr 1-2, Hemmansklyvning (1824).

Vibyggerå socken, Sjöland nr 1-7, Laga skifte (1833)

Vibyggerå socken, Skoved nr 1-7, Laga skifte på inrösningsjord (1833).

Ullångers socken, Knäppa nr 1-2, Laga skifte (1850).

Ullångers socken, Karta med sockenbeskrivning (1852).

Ullångers socken, Stensland nr 1-2, Laga skifte på avrösningsjord (1859).

Ullångers socken, Äskja nr 1-6, Laga skifte 1859 (1859).

Rikets allmänna kartverks arkiv (Historiska kartor):

Ekonomiska kartan J133-18I8e64, Ullånger (1962).

Ekonomiska kartan J133-18I8f64, Skoved (1962).

Ekonomiska kartan, J133-18I9f64, Vibyggerå (1962).

Krigsarkivet:

KrA 0400:10B:009 a-b. Project Charta öfwer Stora Landz och Stråtwägen igienom Wästernorrlands Lähn Delinierat efter Ordres (1727).

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-6665-13
Undersökare:	Landskapsarkeologerna/LK Konsult
LK Konsult nr:	2013-155
Arbetsföretag:	Trafikverket
Uppdragstyp:	Arkeologisk utredning enligt 2 kap 11§ KML
Län:	Västernorrland
Landskap:	Ångermanland
Kommun:	Kramfors
Socken:	Ullånger och Vibyggerå
Fornlämningsnummer:	RAÄ Ullånger 1:1, 2:1, 5:1-4, 7:1, 10:1-2, 25:1, 34:1-4, 62:1, 70:1, 71:1, 107:1 och 108:1, RAÄ Vibyggerå 9:1, 44:1, 67:1 och 179:1 samt interna objektsnr LK 2013:627, 638, 640,642, 652, 667, 669, 670, 674,676, 682, 701, 702, 706, 708, 711, 715, 716, 717, 718, 721, 723, 727, 734, 739, 757, 765, 767, 775,777 och 778, LK 2014:782, 783, 784, 790, 794, 795, 796, 936, 949, 954, 960, 977, 979, 990, 991, 992, 1009 och 1027.
Typ av fornminnesobjekt:	Gravfält, hög, röse, stensättning, fyndplats, hägnad, samlingsplats, fossil åkermark, röjningsröse, gränsmärke, färdväg, dike/ränna, husgrund från historisk tid, gårdstomt, kvarn, träindustri, gruvhål, brott/täkt, vägmärke, kolningsanläggning samt övrig.
Datering:	Förhistorisk och historisk tid
Fälttid:	2013-10-28 – 2013-11-07, 2014-05-05- 2014-05-21
Antal fältdagar:	32 dagar
Antal rapportdagar:	18 dagar
Antal fyndhanteringsdagar:	2 dagar
Projektledare:	Lennart Klang (LK Konsult)
Biträdande projektledare, etapp 2:	Ola Nilsson (ArcMontana)
Rapportansvarig:	Lena Berg Nilsson (ArcMontana)
Interna underkonsulter: (Landskapsarkeologerna)	ArcMontana (Ola Nilsson & Lena Berg Nilsson)
Externa underkonsulter	Modern Arkeologi (Lars Winroth) Ådalen Last AB (Tord Nylén) Acta KonserveringsCentrum AB
Deltagare i fält:	Lennart Klang, Lena Berg Nilsson och Ola Nilsson
Utredd yta:	ca 0,6 km ²
Schakt, yta:	ca 1300 m ²

M ö. h.:	ca 5-35 m ö. h.
Kartblad:	18I 8e Ullånger, 18I 8f Skoved och 18I 9f Vibyggerå
Koordinatsystem:	SWEREF 99TM
Förvaring av dokumentation:	Originalhandlingar saknas, se sid 38. Övrigt material förvaras avseende etapp 1 hos LK Konsult och etapp 2 hos ArcMontana.
Publiceringstillstånd kartor:	© Lantmäteriet Dnr: R50018065_150001

Bilaga 1. Redovisning av registrerade lokaler

Tabell I. Registrerade fornminneslokaler med beskrivningar.

Obj. nr/ RAÄ-nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
Ullånger 1:1 (LK 2013:662)	Gravfält	Tidigare beskrivning: <u>Gravfält</u>, 90x20 m (VNV-ÖSÖ), bestående av 10 fornlämningar. Dessa utgörs av 5 <u>rösen</u> varav 1 långröse och 5 <u>runda stensättningar</u>. <u>Rösenda</u> är 5-7 m diam och 0.6-0.8 m h. Stenarna är 0.2-0.6 m st. Långröset är 11x5 m och 1 m h. Flera har i ytan gropar, 1-3 m diam och 0.3-0.6 m dj. I några finns rester av stenkista. Några är omplockade i ytan och har oklar begränsning. <u>De runda stensättningarna</u> är 4-5 m diam och 0.2-0.3 m h. Fyllning av 0.2-0.6 m st stenar. Några har i ytan gropar, 1-2 mdiam och 0.3-0.4 m dj. Krön och SV-sluttning av brant SV-sluttande höjdområde. Skogsmark(blandskog). Kommentar: Bronsålderskaraktär. Nära 35-meterskurvan. Berörs inte av utredningsområdet. Gravfältets begränsning mot S inmätt med GPS. Inga fornlämningar finns mellan denna gräns och vägområdet. Gravfältet har tydlig topografisk avgränsning mot höjdrygg (VNV-ÖSÖ) med flack sluttning mot NÖ (möjliga boplatslägen) och brant stenig sluttning mot fjärden i S-SV.	Fornlämning
Ullånger 2:1 (LK 2014:902)	Vägmärke	Tidigare beskrivning <u>Milstolpe</u>, gjutjärn, 0.76 m h, 0.36 m br och 0.025 tj vid basen. Inskrift i relief med gul färg på svart botten enligt skiss. Postament av sten, kallmurat, kvadratisk, 1.6x1.6 m och 1.2 m h. Skiss i inventeringshandlingarna. 4 m NNÖ om väg och 6 m Ö om elstolpe. Avsats i SSV-sluttande berghäll. Kommentar och kompletterande beskrivning: Välbevarad 2013. Postamentet är ca 1,6x1,6 m (VNV-ÖSÖ) och 1,3 m högt av 0,1-1 m långa stenar. Skadat i hörnet i NÖ där enstaka stenar är utrasade. På en sten mot vägen är inristat "RUNE 18/6.46". Gjutjärnsstolpen är i gott skick och väl fastsatt i postamentet. SSV-sluttande moränmark med berg i dagen. Öppen mark intill blandskog. 2 m N om vägdike. Berörs inte av utredningsområdet.	Fornlämning
Ullånger 5:1-4	Högar	Tidigare beskrivning: 1) <u>Hög</u>, 6 m diam och 0.8 m h. I ytan enstaka stenar, 0.1- 0.4 m st. I mitten och N kanten är en bortschaktad yta 4x2.5 m (NNÖ-SSV) och 0.9 m dj. 1 m S om nr 1 är 2) <u>Hög</u>, 7 m diam och 0.6 m h. I ytan enstaka stenar, 0.2-0.5 m st. Oklarbegränsning i S. I mitten en grop, 1.5 m diam och 0.3 m dj. 10m S om nr 2 är 3) <u>Hög</u>, 6 m diam och 0.4 m h. I ytan enstaka stenar, 0.1-0.4 m st. I mitten en grop, 1.5 m diam och 0.2 m dj. I S kanten en grop, 1 m diam och 0.1 m dj. I ÖSÖ kanten en eldningsyta, 1.5 m diam. N kanten bortschaktad för brukningsväg. 5 m SV om nr 3 är 4) <u>Hög</u>, 8 m diam och 1 m h. I ytan enstaka stenar, 0.1-0.7 m st. I mitten en grop, 3x2 m (N-S) och 0 m dj. Skadad i V-NNV. I NÖ delen en bortschaktad yta, 2 m diam. 34 m V om uthushörn. Under en elledning (N-S). Flack höjdrygg (N-S). Betesmark. Kommentar: Fyra högar, ca 15-20 m ö.h. Järnåldersnivå. Åskja by. Berörs inte av utredningsområdet. Nivåer nära inom utredningsområdet huvudsakligen 10 m ö.h. och lägre.	Fornlämning

Ullånger 7:1 (LK 2014:989)	Vägmärke	Tidigare beskrivning: <u>Milstolpe</u>, gjutjärn, 0.88 m h, 0.37 m br och 0.025 m tj vid basen. Profilerat överstycke. Inskrift i relief med gul färg på svart botten. Under Carl XIII:s namnchiffer är texten: 1. MIL. E.v. Nieroth Landshöfding 1811. Postament av kallmurad sten, kvadratisk, 1.6x1.6 m och 0.6 m h. Skiss i inventeringshandlingarna. 3 m V om väg. 11 m N om affärsfastighet. Tomtmark. Milstolpen står innanför ett järnstaket. Kommentar och ny beskrivning: Välbevarad 2013. Milstolpen, av svart gjutjärn, är 1 m hög, 0,37 m bred vid basen (N-S) och 3 cm tjock. Avsmalnande uppåt med överst en guldfärgad krona i relief. På den mot Ö vända sidan en guldfärgad text i relief; "C XIII 1.MIL C.v.Nieroth Landshöfding. 1811." Postamentet ca 1,6x1,6 m (N-S) och 1 m högt av 0,2-0,7 m långa stenar i tre till fyra skikt. Svagt sluttande moränmark. Tomtmark. Omedelbart NNV om tomthörn. Delvis skydd av växtlighet och beväxt med mossa, som bör tas bort.	Fornlämning
Ullånger 10:1-2 (LK 2014:668)	Röse, stensättning	Tidigare beskrivning: 1) <u>Röse</u>, 6x5 m (N-S) och 0.4 m h. Stenarna är 0.2-0.7 m st. I Ö kanten rest av hållkista (NV-SÖ). Oklar begränsning. Ytan är omplockad och sten bortförd, troligtvis till den stenmur som sträcker sig från NÖ-SÖ invid anläggningen. Utkastad och nedrullad sten runt röset. 25 m SÖ om nr 1 är 2) <u>Stensättning</u>, 6 m diam och 0.3 m h. Fyllning av 0.2-0.7 m st stenar, två är 1m st. Kallmurad kantkedja i NÖ och S. Kraftigt urplockad. Placerad med den NÖ-SÖ delen mot avsatskant. Krön av bergsplatå. Skogsmark (blandskog). Kommentar: Berörs inte av utredningsområdet. Stensättningen ca 25 m SÖ om 10:1 kunde inte återfinnas på angiven plats 2013, är troligen felinprickad. Från 10:1 sluttar marken mycket brant mot S. Inga fornlämningar att ta hänsyn till vid planerad exploatering mellan 10:1 och vägområdet i denna branta sluttning.	Fornlämning
Ullånger 25:1 (LK 2014:1075)	Vägmärke	Tidigare beskrivning: <u>Milstolpe</u>, borttagen. Ej återfunnen vid 1989 års revidering. Den var av gjutjärn, 0.76 m h, 0.36 m br vid basen och 0,025 m tj, Tillägg till beskrivning: På platsen raserat postament, 3x1 m (Ö-V) och 0,2 m högt av några stenar, 0,2-0,8 m stora, med i mitten en grop, 0,2-0,3 m i diameter och 0,1 m djup. Postamentresterna ligger på en moräntäckt berghäll med 1 m hög sida mot kustlandsvägen. Beväxt med lövsly. Enligt Ortsbo var milstolpen nedstucken i gropen och kraftigt lutande mot S. Enligt sagesmannen försvann den någon gång på 1960-talet och var av gjutjärn med texten:¹/₂ SSV-sluttande moränmark. Blandskog. 2 m NNÖ om kustlandsvägen. Kommentar: Antikvarisk bedömning bör ändras från "Borttagen" till "Fornlämning" då postamentet kan antas ha tillkommit år 1811, då milstolpar sattes upp utmed aktuell väg. Ca 20 m ö.h. Berörs inte av utredningsområdet. Bör restaureras.	Fornlämning
Ullånger 34:1-4	Högar	Tidigare beskrivning: 1) <u>Hög</u>, 5 m diam och 0.9 m h. I ytan stenar, 0.1-0.7 m st. Schaktskadad i NÖ 1.5 m in i anläggningen och i N 0.5 m in i anläggningen. Bråte påfört. 3 m N om nr 1 är 2) <u>Hög</u>, 6 m diam och 1 m h. Schaktskadad i SV och av dikesgrävning (NÖ-SV) i SÖ kanten. Jord har påförts högen från dikesgrävningen. Intill nr 1 och nr 2 är 3) <u>Hög</u>, uppgift om. Enligt Sidenbladh låg 3 högar "800 fot SÖ från byn".	Fornlämning

		30 m Ö om nr 1, 2 och 3 är 4) <u>Hög</u>, uppgift om. Enligt Sidenblad h 1 hög 100 fot Ö om de övriga. Denna var 9 m diam och vid den tidpunkten till 1/3 borttagen. 20 m NÖ om husknut. Tomtmark. Kommentar: Två borttagna och två kvarvarande högar nära 10-metersnivån. Åskja by. Nivåer nära inom utredningsområdet ligger under 10 m ö.h. Berörs inte av utredningsområdet.	
Ullånger 62:1 (LK 2013:665)	Röse, Hägnad, Stensättning?	Tidigare beskrivning: <u>Röse</u>, 8x5 m (ÖNÖ-VSV) och 0.6 m h av stenar, 0.1-0.8 m st. Anläggningen kraftigt omplockad. Upplagd stenmur längs N kanten. Omedelbart NV om röset är ett område 15x15 m där ställvisa stenpackningar är synliga i markytan. Med stor säkerhet rester av åtminstone ett par stensättningar eller omplockade rösen. Krön och S-sluttning av bergplatå. Skogsmark (barrskog). Ny beskrivning: 1) <u>Röse</u>, ovalt, ca 7x5 m (ÖNÖ-VSV) och 0,3 m högt. Stenarna är 0,2-0,5 m stora jämte enstaka intill 1 m stora. Kraftigt urplockad/ombyggd till del av hägnadsvall. Saknar i nuläget rösekaraktär, men omgivande sekundärt byggd hägnadsvall tyder på att detta i första hand kan ha varit ett röse, i andra hand en stensättning. Nr 1 ingår i: 2) <u>Hägnadsvall</u>, ca 50 m lång, bågformig, (Ö-V till ÖNÖ-VSV till NNÖ-SSV), från V – NNÖ bestående av fyra vallar med mellanliggande öppningar och uppresta stenar, 10 m + öppning 3 m + 15 m + öppning 5 m + 8 m + öppning 2 m + upprest sten + öppning 2 m + 6 m. Vallarna är 2 m breda och 0,3 m höga av 0,1-0,4 m stora stenar jämte enstaka intill 1,5 m stora stenar. Den 15 m långa delen (ÖNÖ-VSV) har en utbyggnad mot SSÖ, 8x4 m (ÖNÖ-VSV), rundad mot SSÖ i form av en stenvall, 1-2 m bred och 0,2 m hög av 0,2-0,6 m stora stenar med enstaka stenar i mellanliggande yta. Stenvallarna är delvis uppbyggd mellan de 0,6-1,5 m stora stenarna som ligger kvar i ursprungligt läge eller i vissa fall är rubbade/uppresta. Utbyggnaden är sannolikt del av ett ursprungligt gravröse (nr 1 ovan). 5-6 m NV om nr 1: 3) <u>Stensättning ?</u>, bestående av en stenpackning på berghäll, oklar begränsning, ca 5-6 m i diameter och 0,1 m hög av övermossade stenar. Möjligen rest av röse eller stensättning. Krönparti och sluttningar av hällmark mot främst V. Gles skogsmark (barr). Ca 20-30 m ö. h.	Fornlämning
Ullånger 70:1	Hög	Tidigare beskrivning: <u>Hög</u>, undersökt och borttagen, 1907. Påträffad vid stenbrytning. Undersökningen visade att högen varit 5-6 m i diam och 1,5 m hög. Fynd från yngre järnålder, bl.a. ovala spännbucklor, likarmade bågspännen, betsel och pärlor. Flack SV-sluttning. Åkermark. Undersökt och borttagen. Kommentar: Borttagen hög, ca 10-15 m ö.h., Åskja by. Nivåer nära inom utredningsområdet under 10-metersnivån. Berörs inte av utredningsområdet.	Undersökt och borttagen, dock är inte högens fornlämningsområde undersökt och borttaget
Ullånger 71:1 (LK 2013:622)	Samlingsplats	Tidigare beskrivning: 1) <u>Galgbacke</u>, uppgift om. 2) <u>Landsfångelse</u>, uppgift om. Byggt omkring 1740 och upphörde 1813. Enligt uppgift av G. Åkerlund, Invik. Se FMIS. RAÄ-nr 71:2 är överfört till RAÄ-nr 110 i Ullånger sn i samband med digitalisering 2004-10-15 / Gbg AKW. N om väg. S- och Ö-sluttning. Åkermark och betesmark. Ny beskrivning: <u>Plats för spöpåle</u>, utpekad av Ortsbor vid särskild utredning 2013. Utpekad plats utgörs av en flack jordkulle med jämn yta, ca 25 m i diameter och 1,5 m hög, i N-NÖ begränsad av	Fornlämning

		blockrik moränmark, i V-S begränsad av låglänt åkermark och i Ö begränsad av dumpmassor. Vid sondning framkommer ca 2 dm tjock svart jord och därunder grusig/stenig morän. Beväxt med sly och enbuskar. Enligt RAÄs fornminnesinventering och tidigare anteckningar ska detta enligt en tradition varit en avrättningsplats. Enligt Folke Boman, Ullånger, som har forskat om frågan och bl.a. diskuterat med upphovsmännen till de tidigare anteckningarna (A. Lundin och G. Åkerlund), har en spöpåle stått här, men någon avrättning är inte känd i skriftliga källor eller trovärdig tradition. Trolig tid för spöpålen ca 1760-1810, då ett fångelse vid den tiden fanns 200-300 m V om spöpålen. Markerad plats enligt RAÄ:s fornminnesinventering 1989 är ungefärligt markerad i en mycket stenig liten moränsänka som inte kan bedömas lämplig som plats för allmän beskådan. S-sluttning av moränmark. Tidigare betesmark, har troligen varit odlingsmark, nu impediment med begynnande sly. 5-10 m ö.h. Antikvarisk bedömning bör ändras från "Övrig kulturhistorisk lämning" till "Fornlämning" i enlighet med ovan nämnd trolig datering.	
Ullånger 107:1 (LK 2013:643)	Röjningsröse, Gränsmärke	Tidigare beskrivning: Röse, 7 m diam och 1 m h. Stenarna är 0.2-0.5 m st. Från röset går en 3 m l stenmur mot N och en 8 m l stenmur mot ÖNÖ. Stenmurarna ligger på fastighetsgränsen. Ny beskrivning: Odlingsröse, även gränsröse, 7 m i diameter och 1,5 m högt av 0,1-1 m stora stenar, varav en kan ha varit upprest. Denna är 0,85 m l, 0,4 m bred och 0,25 m tjock och förefaller nu nedhasad från krönet. En annan sten har borrhål. Till odlingsröset ansluter en 3 m lång stenmur från N och en 8 m lång stenmur från ÖNÖ, vilka troligen är fastighetsgränser. Omedelbart N om odlingsröset vidtar övergivna odlingsmarker med ytterligare odlingsrösen i kanten. Svagt SSV-sluttande moränmark. Blandskog. 35-40 m ö.h. Tidigare felinprickad i FMIS och där klassificerat som gravröse. Saknar dock gravkaraktär helt och hållet. Kommentar: Lämningstyp ändrad från "Röse" till "Röjningsröse" och "Gränsmärke". I enlighet med detta bör den antikvariska bedömningen ändras från "Fornlämning" till "Övrig kulturhistorisk lämning". Berörs inte av utredningsområdet.	Övrig kulturhistorisk lämning
Ullånger 108:1 (LK 2013:776)	Stensättning	Tidigare beskrivning: Röse, närmast runt, 6 m diam och 0.4 m h. Stenarna är 0.2-0.6 m st. Urplockad i mitten. Beväxt med sly och enbuskar. Mindre plåtå, håll, i SSV-sluttning. Hygge med uppväxande sly. Ny beskrivning: Stensättning, röseliknande, närmast oval, 8x5 m (NV-SÖ) och 0,3 m hög. Fyllning av huvudsakligen 0,2-0,4 m stora stenar. Nära mitten en grop, 1,5 m i diameter och 0,2 m djup. Beväxt med 1 gran och sly. Avsats på berghäll i SV-sluttning av bergshöjd. Blandskog. Ca 30-35 m ö.h. Tidigare felinprickad i FMIS och klassificerad som röse. Berörs inte av utredningsområdet.	Fornlämning
Vibygerå 9:1	Gravfält	Tidigare beskrivning: Gravfält, ca 100x20-60 m (NV-SÖ), bestående av 8 fornlämningar. Dessa utgörs av 2 runda rösen, 2 långrösen samt 4 närmast rektangulära stensättningar. De runda rösen är 7 respektive 10 m diam och 0.5-1 m h. Stenarna är 0.2-0.5 m st. Långrösen är 10x5m (NNV-SSÖ) respektive 20x5 m (VNV-ÖSÖ) och 0.5 m h. Stenarna är 0.2-0.5 m st. De närmast rektangulära stensättningarna är 6x4 m(NÖ-SV), 10x5 m (Ö- V) och 5x2 m (NÖ-SV) samt 0.2 m h. Fyllning av 0.2-0.5 m st stenar. Samtliga något odistinkta i formen. Flertalet av gravarna har en eller flera upplockade gropar.	Fornlämning

		Svag S-sluttning på bergsterrass. Skogsmark (gammal granskog). Gravfältet ansluter i NV till ett område som verkar stenröjt, med antydning till terrasser i S-SV sluttningen. Gammal odling? Kommentar: Ca 35 m ö.h. Bronsåldersnivå. Utredningsområdet intill har lägre nivå i främst brant sluttning. Länsstyrelsen har markerat skyddsområde eller fornlämningsområdet som berörs av utredningsområdet med gula/blå snitslar. Det eventuellt stenröjda området i NV med antydning till terrasser ligger utanför vägområdet och kontrollerades inte vid utredningen. Skogen är avverkad med täta slybestånd och ställvis tätt med smågranar. Om en rastplats i samband med vägprojektet anordnas här bör gravfältet och området närmast NV därom vegetationsröjas, bedömas antikvariskt och karteras.	
Vibyggerå 44:1 (LK 2014:959)	Vägmärke	Tidigare beskrivning: <u>Milstolpe</u>, gjutjärn, 0.85 m h, 0.35 m br vid basen och 0.01 m tj. Kronan är 0.06 m tj. Milstolpen har två ben nedsatta i postament. Under Karl XIII:s krönte namnchiffer är text i relief: 1 MIL Cv.Nieroth Landshöfding 1811. Postamentet är kallmurat, kvadratisk, 1.65x1.65 m och 0.55 m h. Vilar på ett stenblock, 2.5x2 m (Ö-V) och 0.5 m h. 28 m V om SV hörnet av bagarstuga. Ö-sluttning. Gammal vägkant. Kommentar och kompletterande beskrivning: Välbevarad 2013. Milstolpen, av svart gjutjärn, är 1 m hög, 0,37 m bred vid basen (N-S) och 3 cm tjock. Avsmalnande uppåt med överst en guldfärgad krona i relief. På den mot Ö vända sidan en guldfärgad text i relief; "C XIII 1.MIL. C.v.Nieroth Landshöfding. 1811. Postament 1,6x1,6 m (N-S) och 0,7 m högt av 0,1-1,1 m långa stenar i tre skikt. Postamentet är byggt på ett block, ca 2x2 m och 0,5 m högt med flack ovsida. Ö-sluttande moränmark. Mellan skogsmark och gräsmatta och mellan kustlandsvägen (nu överodlad i gräsmattan ca 4 m Ö om milstolpen) och vägbank efter tidigare Riksväg 13. I mycket gott skick, fast förankrad i postamentet.	Fornlämning
Vibyggerå 67:1 (LK 2013:707)	Vägmärke	Tidigare beskrivning: <u>Milstolpe</u>, gjutjärn, 0.76 m h, 0.36 m br vid basen, 0.25 m br upptill och 1,5-2,5 cm tj. Inskrift: 1 4 Milstolpen står nedstucken i en jordhög och lutar betänkligt. Möjligen är rester av postament i högen. Ny beskrivning: <u>Milstolpe</u>, gjutjärn, 0,76 m h, 0,36 m bred vid basen (N-S), 0,25 m bred upptill och 1,5–2,5 cm tjock. Inskrift i relief: 1 4 Postament ca 2x2 m (N-S) och 0,3 m högt av 0,2-0,5 stora stenar och jord. Delvis raserat och påfört skrot. Beväxt med två björkar. 2 m V om vägbank tillhörig kustlandsvägen. Låglänt moränmark nedanför brant Ö-sluttning. Lövskog. Ca 25 m ö.h. Postamentet skadat, bör restaureras.	Fornlämning
Vibyggerå 179:1	Fyndplats	Tidigare beskrivning: Fyndplats för nätsänke av grå bergart, 14 cm l, 13 cm br och 1.5-3cm tj, med bikoniskt hål, 1-3.5 cm i diam. Förvaras i Vibyggerå hembygdsgård. Skiss i inventeringshandlingarna. V-sluttning. Åkermark. Tillägg till beskrivning: Schaktning i samband med arkeologisk utredning 2014 gav inga fynd eller konstruktioner på eller i anslutning till angiven plats.	Undersökt och borttagen
LK 2013:627 Ullångers sn	Färdväg	Övergivna färdväg, ca 120 m lång (NV-SÖ), 3,5-4 bred och byggd på skrå, intill 0,5 m hög i SV och ingrävd intill 0,5 m djupt. I SÖ framträdande som hålväg, 1,5 m bred och 0,2 m djup, högre upp framträdande som vägbank med 0,1-0,2 m	Övrig kulturhistorisk lämning

		djupt dike i haket. Längst upp 15 m bred vid anslutning till väg och i anslutning till odlad mark mot VNV. Fortsätter mot NV enligt ekonomiska kartan från 1962. Vägen har gått mellan Kustlandsvägen längre bort i NV och Ullångersfjärden i SÖ i anslutning till platsen för ett sågverk. SV-sluttning av moränmark. Skogsmark. Ca 5-20 m ö. h.	
LK 2013:638 Ullångers sn	Fossil åkermark	Område med tre röjningsrösen, röjda odlingsytor och dike, oklar begränsning, ca 50 m i diameter med oklar fortsättning utanför angivet område mot främst N-NÖ. Röjningsrösen är 2-6 m i diameter och 0,3-0,6 m höga av 0,2-0,5 stora jämte några större stenar och jordfasta block, bl.a. en upprest sten 0,5 m hög, 0,9 m bred (N-S) och 0,5 m tjock (möjlig gränsmärke?). Ytterligare spridd röjningssten förekommer, bl.a. ytterligare en sten som förefaller upprest. Mark som har varit odlad markeras av jämna, stenröjda ytor och en terrasskant, 1,5 m hög, med röjningssten i kanten. Ett dike markerar sannolikt gräns för en odlingsyta som tagits bort för intilliggande vägområde E4-an. Sannolikt sent upptagen åker i utmarksläge till Stensland och brukad in i 1900-talet. 1 m N om slänkrön. Svag SÖ-sluttning av moränmark. Blandskog. Ca 10-15 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:640 Ullångers sn	Brukningväg	Brukningväg, ca 60 m lång (Ö-V), 4 m bred på skrå i S-sluttning, uppbyggd i S och ingrävd i N. Ansluter till nedlagda odlingsytor och har troligen en fortsättning till gårdar i Stensland i NÖ samt även lett ner till Ullångersfjärden i S. Beväxt med sly. S-sluttning av moränmark. Skogsmark. Ca 15-20 m ö.h.	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:642 Ullångers sn	Fossil åkermark	Övergiven odlingsmark, oklar begränsning, ca 40x20 m (Ö-V). Inom ca 20 m i diameter har en odlingsyta röjningssten i kanten. Ytan är ingrävd i N och terrasserad i S. Intill, särskilt mot Ö, finns spår efter ytterligare odlingar och ängsmark, med spår av sekundär jordtäkt och sekundärt påförd röjningssten. Enligt markägaren är denna plats "Lappgården", efter att den brukats av en same som hade en koja nere vid stranden och körde färja därifrån till "Ropareudden" på andra sidan fjärden. S-sluttning av moränmark. Skogsmark. Ca 15-20 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:652 Ullångers sn	Brukningväg	Brukningväg, ca 200 m lång (VNV-ÖSÖ), 4 m bred och byggd på skrå i tämligen brant S-sluttning, med hak i N och uppbyggd i S. En bäck rinner delvis i vägen, som slutar i anslutning till gräns i Ö och mot brant sluttning i V. Troligen brukningväg till ängsmarker. Tämligen brant moränmark. Skogsmark. Ca 15-30 m ö.h.	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:667 Ullångers sn	Gruvhål	Prospektering/skärpning i berg, bestående av en grop, 3 m i diameter och 0,5 m djup med i N-V-S bergväggar utan borrhål och i N-Ö-S omgiven av en jordvall, 3 m bred och 0,4 m hög, vallen kan till del vara naturbildad. Omedelbart N om gruvhålet är en stentipp ett resultat av röjning från närliggande åkrar. Brant Ö-SÖ-sluttning av stenig moränmark med berghällar. Blandskog. Har sentida karaktär och kan sättas i samband med övriga gruvförsök i området från 1800-talets andra hälft. Det har därför bedömts som "Övrig kulturhistorisk lämning" men kan ges ändrad bedömning till Fornlämning om skriftliga källor skulle ge en datering till före år 1850. Ca 5-10 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:669 Ullångers sn	Stensamling	Stensamling med oklar funktion, möjligen fundament till luftledningsstolpe eller gränsmarkering.	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:670 Ullångers sn	Övrigt	Terrassering i område med sentida bebyggelse (lägenhetsbebyggelse) med stugor, källare och tilljämna markytor. Terrasseringen är ca 5 m lång (Ö-V) och 1 m hög av kallmurade 0,2-0,8 m stora delvis tuktade stenar, uppbyggd för att åstadkomma en jämn markyta i tämligen brant S-sluttning. Sentida karaktär. Tämligen brant S-sluttning med berg i dagen och tunt moräntäcke. Gräsmark med sly. 5-10 m ö.h.	Anmäls ej till FMIS

LK 2013:674 Ullångers sn	Färdväg	Färdväg, ca 150 m lång (VNV-ÖSÖ), 5 m bred, uppbyggd på skrå med ett intill 1 m djupt hak i N och en intill 1 m hög terrass i S. Del av kustlandsvägen, beväxt med sly och granar. Färdvägen fortsätter mot VNV i en körbar brukningsväg och ansluter till nuvarande vägskärning i ÖSÖ såsom visas på den ekonomiska kartan från 1962. Den har även en fortsättning mot Ö i form av en hålväg (se LK 2013:682). Tämligen brant S-sluttning av moränmark. Blandskog. 10-20 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:676 Ullångers sn	Brukningväg	Brukningväg, ca 55 m lång (VNV-ÖSÖ) och 3 m bred, ansluter i ÖSÖ till färdvägen LK 2013:674 och i VNV till tomtmark. Åkermark omedelbart S om vägen. Troligen en brukningväg från kustlandsvägen till odlingsmark. S-sluttning av moränmark. Blandskog. Ca 10-15 m ö.h.	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:682 Vibygerå sn	Färdväg	Hålväg, ca 120 m lång (Ö-V), ca 0,3-1 m bred och 0,1-0,2 m djup, byggd på skrå i brant sluttning mot S. Begränsas i S av uppbyggd terrass, ca 0,5 m hög av jord och stenar intill 1 m stora. Ingrävd i N som hak, ca 0,5 m djupt. Ansluter i Ö till bredare del av samma färdväg (LK 2013:687) och förefaller i V vara en avtagsväg från samma färdväg (LK 2013:674). Skadad av jordskred på en kortare sträcka. Tätt beväxt med sly. Brant S-sluttning av moränmark. Skogsmark. Ca 10-30 m ö.h.	Fornlämning
LK 2013:701 Vibygerå sn	Färdväg	Färdväg, del av Kustlandsvägen, ca 700 m lång (Ö-V till NÖ-SV till N-S), bestående av ställvis välbevarad övergiven vägbank, ställvis överodlade sträckor och ställvis använd som brukningväg än i dag. Utmed en kort sträcka (ca 20-30 m lång) förekommer två parallella sträckningar, varav den ena går ut i och skärs av nuvarande E4:ans vägområde. Vägbanken är ca 5 m bred och 0,2-0,5 m hög, i NV delvis avgränsad med dike, 1-1,5 m brett och 0,3-0,5 m djupt, samt i SÖ delvis avgränsad av slänt ner till nuvarande vägområde. Delvis använd som skogsbruksväg under senare år men huvudsakligen igenväxt. De överodlade sträckorna, i norra delen, syns inte men kan anas av anslutande bevarade vägsträckor. Möjligen har färdvägen haft en mer östlig sträckning där den förmodas vara överodlad, i så fall i nuvarande vägområde. Ansluter till hålväg i V och till befintlig väg i N. Svag S- och Ö-sluttning och tämligen flack mark. Skogsmark, öppen mark och tomtmark. Ca 5-20 m ö. h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:702 Vibygerå sn	Husgrund, historisk tid	Husgrund, ca 7x5 m (ÖNÖ-VSV) och 0,1 m hög, bestående av en cementsockel på en terrassering. Sockeln är 0,4 m hög i SSÖ. Terrasseringen är stensatt i SSÖ-sluttning. Enligt markägaren flyttades huset av Vägverket inför byggandet av E4-an. Huset som stått på cementsockeln kan ha varit från ca 1920-talet. SSÖ-sluttning av moränmark. Tomtmark invid brukningväg. Ca 10 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:706 Vibygerå sn	Färdväg	Vägbank, del av kustlandsvägen, ca 100 m lång, 4-5 m bred och 0,5 m hög. Skärs av nuvarande E4:ans vägområde i S och ansluter i N till befintlig väg. Beväxt med sly. Flack moränmark nedanför Ö-sluttning. Skogsmark. 20-25 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:708 Vibygerå sn	Husgrund, historisk tid	Bebyggelselämningar, sentida, bestående av enstaka grundstenar och röjda ytor inom ett ca 75x50 m stort område (NV-SÖ). De enstaka grundstenarna är 0,4-0,5 m stora och tuktade inom en 6 m lång sträcka (NNV-SSÖ). De röjda ytorna består av övergiven odlingsmark samt tilljämna ytor för bebyggelse. I områdets södra, västra och nordvästra del har marken varit odlad, vilket markeras av en tydlig terrasskant med röjningssten nedanför. Enligt den ekonomiska kartan från 1962 har tre uthus stått där grundstenar finns bevarade, samt ett boningshus där tilljämna mark finns i områdets sydöstra del. Enligt ortsbör är detta platsen för en skola. Platåartad liten moränhöjd. Impediment med blandskog i åkermark och vägområde. 25-30 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning

LK 2013:711 Vibygerå sn	Färdväg	Färdväg, överodlad del av kustlandsvägen, ca 350 m lång (NÖ-SV), 4-5 m bred och intill 0,2 m hög. Vägsträckningen i SV som används som brukningsväg i åkermark avgränsas med terrasskant och dike i NV. Till större delen helt överodlad och används inte som brukningsväg. Ansluter till befintlig väg i NÖ och SV. En ca 170 m lång förgrening (NNÖ-SSV) till nuvarande E4:an är möjligen brukningsväg, alternativt även en i sen tid ändrad sträckning för kustlandsvägen. Flack och svag SV-sluttning av moränmark med finsediment. Åker. Ca 25-35 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:715 Vibygerå sn	Färdväg	Färdväg, numera stig, ca 100 m lång (N-S), 2-3 m bred och byggd på skrå i tämligen brant V-sluttning, uppbyggd som stensatt terrasskant i V och ingrävd i Ö. Ansluter till gårdstomt och väg i N och till väg i S med närhet där till såg och kvarn. Kan alternativt ha varit brukningsväg. Brant V-sluttning av berg med moräntäcke. Lövskog. Ca 20-30 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:716 Vibygerå sn	Kvarn, träindustri	Såg och/eller kvarn, oklar begränsning, ca 50x25 m (N-S), bestående av spridda tuktade stenar (efter grunder, dammvallar eller förstärkta rännor) och en terrassering på åns östra sida. Grundstenarna är rektangulära, ca 1 m långa. Terrasseringen är ca 6 m i diameter med ett 0,8 m djupt hak i Ö och uppbyggd 0,3 m högt mot ån i V, troligen sågplats eller arbetsyta intill en kvarn. En väg har lett ner till terrasseringen från N. Troligen har en ränna funnits V om ån i kvarnområdet. Mellan rännan och ån finns gott om stenar som bygger upp en långsmal ö. Enligt storskifteskarta från 1769-71 över byn Skoved har tre kvarnar funnits ungefär här och två kvarnar är markerade på laga skifteskartan från 1833. Ytterligare kvarnplatser har enligt skifteskartorna funnits både något längre uppströms och nedströms (sammanlagt fyra eller fem kvarnar?), varav två troligen är markerade som samfälligheter på den ekonomiska kartan från 1962. Samfälligheten uppströms, ca 40-50 m längre mot NV har påverkats av nuvarande E4:an och saknar bevarade lämningar. Enligt boken Ullångers kommun (1971:305) ska även en eller två vattensågar ha funnits på denna plats. Mest troligt är det främst lämningar efter vattensågar som registrerats eftersom kvarnlämningar generellt ger färre lämningar. Sågen kan ha anlagts på en tidigare kvarnplats, alternativt intill en kvarn. Djupt nerskuren dalgång med å. Blandskog. 10-15 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:717 Vibygerå sn	Övrig	Grop, 2 m i diameter och 0,1 m djup. Bottenplanet är 1 m i diameter. Vall kring kanten, 1,5-2 m bred och 0,2 m hög. Vid provstick med sond framkommer stenar och ett ytligt kollager. Beväxt med sly. Oklar funktion och ålder. Vid provundersökning inom ramen för den arkeologiska utredningen 2014 framkom att gropen är stensatt i botten och sidor, av naturstenar som delvis är eldpåverkade. I gropen finns ett från omgivningen tydligt åtskiljbart lager av fet, sotbemängd jord. Sondning tyder på att stenpackningen i gropens botten är intill 0,4 m tjock samt att det sotbemängda lagret inte förekommer i stenpackningen eller under denna. Under stenpackningen vidtar opåverkad moig morän. En mindre brukningsväg omedelbart N om gropen överlagrar inte en omgivande vall utan gropen har således anlagts efter brukningsvägens anläggande. Omedelbart S/SV om brukningsväg/skogstraktorväg (Ö-V/NV-SO). SSÖ-sluttande moränmark. Blandskog. Ca 35 m ö.h.	Fornlämning
LK 2013:718 Vibygerå sn	Övrig	Täktgrop, 2 m i diameter och 0,8 m djup. Ställvis vall kring kanten, 2 m bred och 0,2 m hög. SÖ-sluttning av moränmark. Skogsmark. Ca 35 m ö.h.	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:721 Vibygerå sn	Färdväg	Vägbank, ca 70 m lång (NÖ-SV), 6,5 m bred och 0,2 m hög, i NV avgränsad med dike. Ansluter i SV till befintlig väg och avslutas i NÖ med liten täkt vid väg. SÖ-sluttning av moränmark. Skogsmark. Ca 25-30 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning

LK 2013:723 Vibygerå sn	Brukningväg	Brukningväg, ca 60 m lång (VNV-ÖSÖ), uppbyggd som vägbank, slutar i VNV mot nedskuren dalgång med anläggning för vattenavrinning. S-sluttning av moränmark. Skogsmark. Ca 40 m ö.h.	Anmäls ej till FMIS
LK 2013:727 Vibygerå sn	Färdväg	Vägbank, ca 200 m lång (NÖ-SV), 7,5 m bred och beskogad. Av vägbredden att döma sannolikt del av en sentida landsväg. Ansluter till befintlig väg E4 i NÖ och SV. Ö-sluttande moränmark. Skogsmark. Ca 50 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:734 Vibygerå sn	Färdväg	Hålväg, ca 120 m lång (N-S), 0,5 m bred och 0,1 m djup, byggd på skrå i brant Ö-sluttning. Begränsas ställvis i V av ingrävning och i Ö av uppbyggd terrass, ställvis av upplagda vallar av jord och stenar både V och Ö om hålvägen så att ett 2-3 m brett vägområde bildas. Mycket brant sträcka i nordligaste delen ner till anslutande vägbank (LK 2013:739). Förefaller i S vara en avtagsväg från en alternativ sträckning av samma färdväg (LK 2013:727). Brant Ö-sluttning av moränhöjd. Skogsmark. Ca 35-50 m ö.h.	Fornlämning
LK 2013:739 Vibygerå sn	Färdväg	Vägbank, ca 200 m lång (N-S), 4-5 m bred och intill 0,3 m hög, ställvis smalare av att vägbanken i Ö skärs av slänt ner till dike tillhörigt nuvarande E4:an. I V ställvis avgränsad med dike, 0,3-1,5 m brett och 0,1-0,4 m djupt och i Ö avgränsad med terrasskant, ca 0,5 m hög, med fortsättning som slänt ner till diket tillhörigt E4:an. Hela slänten ställvis ca 2 m hög. Ställvis något skadad av mindre täkt och skogstraktorväg. Avslutas i N mot dräneringsdike ner till det större diket intill E4:an. Ansluter i S till hålväg (LK 2013:734). Möjligen är de sista ca 30 metrarna i N början på en arbetsväg som leder till stenbrottet LK 2013:757. Ö-sluttande moränmark. Skogsmark. Ca 35 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:757 Vibygerå sn	Brott/täkt	Stenbrottsområde, ca 150x80 m (NNV-SSÖ), bestående av två stenbrott brutna mot bergvägg, med kringliggande skrotstensvarp och arbetsytor, en arbetsväg samt en uppbyggd terrass som kan ha varit odlad. Ett av stenbrotten är ca 15 x 10 m (Ö-V). Det begränsas i N-V-S av lodrät bergvägg, upp till ca 20 m hög. Borrhål kan iakttas i bergväggen. Ö om stenbrottet en uppbyggd arbetsyta och skrotstensvarp. Det andra stenbrottet är oregelbundet, ca 10 x 10 m och avsmalnande mot NV. Det är brutet mot bergvägg upp till 2,5 m hög. I bergväggen borrhål, ca 3,5 cm i diameter. Ö om brottet skrotstensvarp, ca 2 m högt, av 0,01-1 m stora slagna stenar. Stenbrotten är beväxta med sly och unggranar. Arbetsvägen är ca 100 m lång (NNV-SSÖ) och ca 4 m bred. Ansluter i SÖ till vägbank tillhörig kustlandsvägen och i NV till stenbrotten. I SÖ är vägen påverkad av sentida, nu övergiven liten åkeryta (som även kan ha varit arbetsyta, se nedan) med intilliggande dräneringsdike (Ö-V). Till stor del är arbetsvägen byggd på skrå i en tämligen brant Ö-sluttning. Omedelbart SÖ om stenbrottens skrotstensvarp och arbetsytor är en uppbyggd terrass ca 80x15 m (NNV-SSÖ). Denna gränsar i VSV till den på skrå uppbyggda arbetsvägens nedre slänt och består i ÖNÖ av en intill 1,5 m hög terrasskant. Ytan är jämn med enstaka synliga stenar. Vid sondning är terrassen mycket stenig under ca 5-10 cm med jord. Ger intryck av att ha varit odlad men kan även ha varit arbetsyta med anknytning till stenbrotten och vägbyggen. Ö-sluttande berg med morän i Ö. Blandskog med inslag av sly. Ca 35-90 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:765 Vibygerå sn	Brott/täkt	Stenbrottsområde, ca 75x30 m (NNÖ-SSV), bestående av ett stenbrott om omgivande arbetsytor, block, skrotstensvarp och en anslutande arbetsväg. Stenbrottet, ca 20x2 m (N-S), begränsas i V av en lodrät bergvägg, ca 2,5 m hög med borrhål, ca 2,3 m långa och ca 3 cm i diameter. Bearbetade block runt brottet är 0,3-1,5 m stora, delvis i varp men framförallt nedrasade i Ö-sluttning. I Ö delen av området finns även en ca 10 m lång rad av block (N-S).	Övrig kulturhistorisk lämning

		Arbetsvägen ansluter från NNÖ. Den är 1,5 m bred och byggd på skrå med hak i V och terrasskant i Ö. Ytterligare en stig/väg (NNV-SSÖ) tangerar områdets övre del i SV. Brant Ö-sluttning av berg och morän. Skogsmark. Ca 30-55 m ö.h.	
LK 2013:767 Vibygerå sn	Dike/ränna	Skogsdike, ca 50 m långt (NNÖ-SSV), 0,5-0,8 m brett och 0,2-0,3 m djupt. Ansluter till skogsbruksväg i SSV som delvis fortsätter parallellt med diket. Saknar tydlig anknytning till påtagligt sank mark i behov av dränering och skulle därför felaktigt kunna förväxlas med hålväg. NNÖ-sluttande moränmark. Skogsmark. Ca 10-25 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:775 Vibygerå sn	Brott/täkt	Stenbrottsområde, ca 65x30 m (NNV-SSÖ), bestående av en bergvägg (N-S), ca 2-4 m hög, med enstaka synliga borrhål. Nedanför brottet finns bearbetade block, vanligtvis ca 1-1,5 m stora med spår av kilning (ca 6 cm långa kilningsspår) och borrhål (ca 3 cm i diameter). Brant Ö-sluttning av berg med inslag av morän. Barrskog (företrädesvis gran) med inslag av sly. Ca 30-40 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:777 Ullångers sn	Kolningsanläggning	Kolugn, 4,5x3 m (N-S) med 2 m höga betongväggar och inrasat tak. Utanför gott om kol i marken. Från andra världskriget enligt markägaren. Beväxt med en gran. Flack strandmark. Sly. 0-5 m ö. h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2013:778 Ullångers sn	Röjningsröse	Odlingsröse, 10x7 m (NÖ-SV) och 1 m högt av 0,1-0,8 m stora stenar upplagda kring flyttblock, 3 m stort och 1,5 m högt. Intill liten nedlagd åkeryta med dräneringsfårer och stenmur, skuren av väg E4 i SV. Avsats i SV-sluttning av moränmark med berg i dagen. Öppen mark med sly. Ca 10 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:782 Vibygerå sn	Röjningsröse	Odlingsröse, 4 m i diameter och 0,7 m högt av 0,1-0,5 m stora stenar jämte block intill 1,5 m stora, varav enstaka med kluvet kilningshål, 2 cm i diameter och 5 cm djupt. Upplagt i sluttning ner mot liten bäck. V-sluttande bäckfåra i moränmark. Impediment i åker. 20-25 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:783 Vibygerå sn	Röjningsröse	Odlingsröse, ca 3-4 m i diameter och 0,3 m högt av delvis övertorvade 0,1-0,3 m stora stenar. Upplagt på impediment. Gräsbeväxt. Liten bergs- och moränhöjd i V-sluttande odlingsmark. Gräs- och slybeväxt. 25-30 m ö.h	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:784 Ullångers sn	Röjningsröse	Odlingsröse/stentipp, ca 20x15 m (N-S) och 1,5 m högt av 0,1-1 m stora stenar. Även plåtskrot och tegel påfört. En odlingsyta omedelbart SV-SÖ om stentippen är uppbyggd som en intill 2 m hög stensatt terrass, med odlingssten i terrasskanten. 5 m NÖ-Ö om stentippen har en husgrund enstaka grundstenar (en av cement) och trärester. S-sluttning av moränmark. Öppen mark med sly och några träd. 10-15 m ö.h	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:790 Ullångers sn	Brukningväg	Brukningväg som ansluter till tidigare registrerad färdväg (LK 2013:627). Ca 100 m lång (varav 40 m Ö-V och 60 m som förgrening i NV-SÖ), 3-4 bred och byggd på skrå, intill 0,5 m hög i S och ingrävd intill 0,5 m djupt i N. Vägen har gått mellan färdvägen LK 2013:627 och närliggande bebyggelse.	Anmäls ej till FMIS
LK 2014:794 Ullångers sn	Övrigt	Upplagda stenar varav någon tuktad och några lagda i en cirkel med 2-3 m i diameter. I området både naturligt förekommande stenar och röjningssten. S-sluttande häll- och moränmark. Öppen och igenväxande mark intill tomtmark.	Anmäls ej till FMIS
LK 2014:795 Vibygerå sn	Gårdstomt	1. Husgrund, oklar begränsning, ca 6x5 m (?), bestående av en inre yta, ca 3x3 m (NÖ-SV) och 0,1 m djup, omgiven av en diffus vall, 2 m bred och 0,1 m hög. I vallen enstaka stenar, 0,3-0,6 m stora. Enligt markägaren stod här ett större hus (manbyggnad från kanske 1700-talet) som revs när nya vägen skulle byggas ca 1960. Huset kan även ses på den flygbild som ligger i botten på 1962 års ekonomiska karta. Husgrunden ingår i	Övrig kulturhistorisk lämning

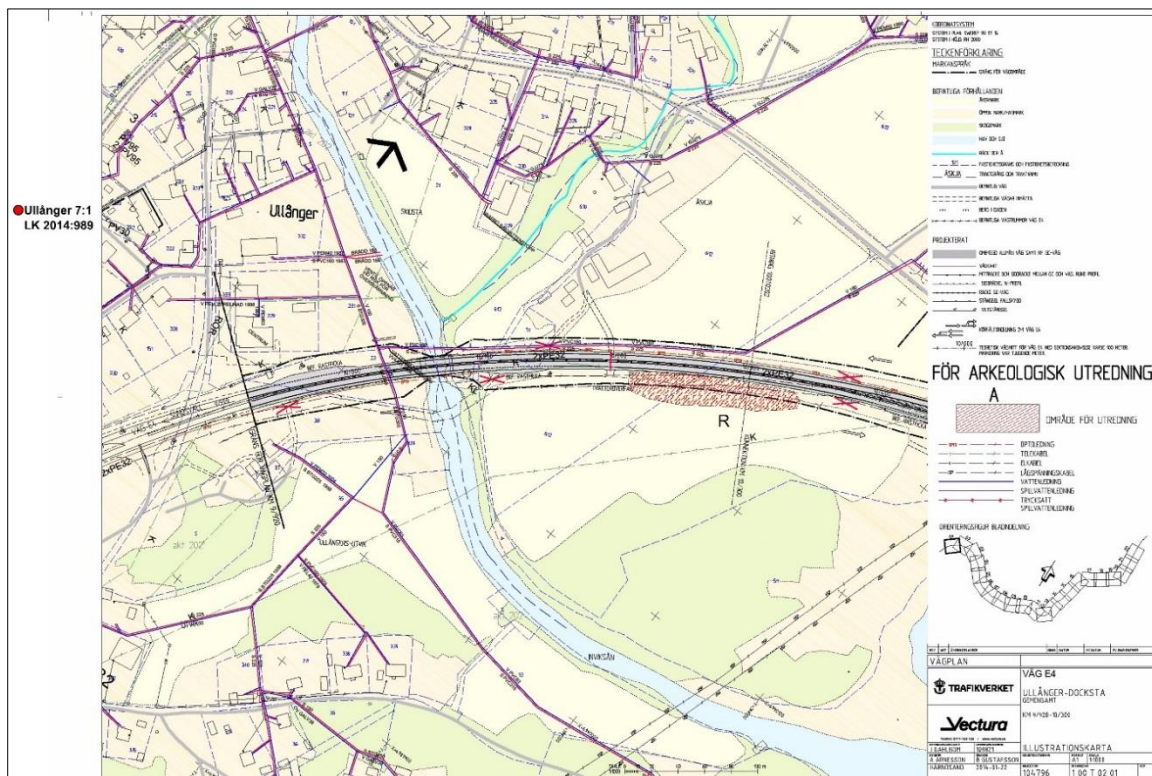
		2. Gårdstomt, bebyggd, oklar begränsning, ca 60x60 m (N-S), bestående av byggnader, brunn med cementlock, en husgrund (se ovan), enstaka grundstenar som lagts upp i ett stenparti, en uppfartsramp till numera borttagen byggnad, terrasskanter och ojämnheter i marken som kan vara spår efter tidigare byggnader. Enligt markägaren har flera hus flyttats i samband med vägbygge ca 1960, varvid gårdsplanen har fyllts ut i olika omgångar. Gårdstomten och husgrunden har ett mycket bättre läge för äldre bebyggelse än den 1900-talsbebyggelse som nu karakteriserar gårdstomten. Gårdstomten hör till byn Sjöland. Avsats i S-sluttande moränmark ner mot vik. Tomtmark. Ca 20 m ö.h.	
LK 2014:796 Ullångers sn	Gårdstomt	1. Husgrund, plats för, efter nedmonterat hus som enligt markägaren flyttats till Uppsala. Husgrunden därefter bortschaktad och tilljämrad. Enligt markägaren var huset från 1700-talet och nedmonterades ca 2011. Huset är markerat på 1962 års ekonomiska karta. Husgrunden ingår i: 2. Gårdstomt, bebyggd, oklar begränsning, ca 150x100 m (NV-SÖ), bestående av byggnader, terrasser, röjda ytor, en ruin, minst en husgrund och en stenmur. Terrasserna och de röjda ytorna förefaller ha varit odlade men kan även ha haft bebyggelse. Stenmuren i södra till sydvästra delen. Stenmuren och husgrundsplatsen (1 ovan) berörs av utredningsområdet. I övrigt förefaller gårdstomtens övre del i NV ha intressant läge i förhållande till närbelägna gravar av yngre järnålderskaraktär. Gårdstomten hör till byn Åskja. Avsats i S-sluttande moränmark. Tomtmark. Ca 10-15 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:936 Vibygerå sn	Fossil åkermark	Fossil åkermark, ca 30x12 m (Ö-V), bestående av en jämn markyta med nära mitten en rundad sten, 0,6 m stor och 0,2 m hög. Begränsad i NV-S-Ö av en vall, 1-2 m bred och lägre än 0,1 m, som utåt övergår i en terrasskant, intill 0,5 m hög. Begränsas mot N av ett hak nedanför en 1,8 m hög vägbanksslänt. Beväxt med enstaka löv- och barrträd. Svagt S-sluttande stenfri moränmark. Gles blandskog. Vägbanken N om åkern ser ut som en arbetsväg fram till en vändplan vid en bäck som letts i trumma under väg E4. Denna arbetsväg har tidigare varit del av landsväg, med en numera borttagen bro över bäcken. 3 m S om åkern går en äldre kustlandsväg, här ca 4 m bred och välbyggd som vägbank. Används för biltrafik till intilliggande bebyggelse. Ca 10 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:949 Ullångers sn	Fossil åkermark	Fossil åkermark, sentida, ca 65x20 m (NNÖ-SSV), bestående av jämn, något konvex yta i V och tendens till konkav yta i Ö. I N-Ö-S begränsad av en jordvall, 1 m bred och lägre än 0,1 m hög, som i Ö övergår i en terrasskant, 0,5 m hög. I N-V begränsad av ett hak nedanför vägbank tillhörig en tidigare kustlandsväg, 0,5-1,5 m hög. I nära omgivning finns ytterligare odlingsytor av liknande karaktär. Ö-sluttning av moränmark med mestadels mo- och mjälafraktioner. Delvis öppen och delvis slybeväxt mark. Ca 10 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:954 Vibygerå sn	Färdväg	Vägbank efter sentida landsväg, ca 550 m lång (N-S), 8 m bred och intill ca 1 m hög. Byggt på skrå så att den är inskuren i V och framstår som en intill 5 m hög brant slänt i Ö. Ställvis överbyggd med nuvarande väg E4. Ansluter till vägar i N och S eller avslutar in i påbyggd väg E4. Brant Ö-sluttning av moränmark. Skogsmark. Ca 5-15 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:960 Vibygerå sn	Färdväg	Vägsträcka, huvudsakligen överodlad del av en äldre kustlandsväg, ca 280 m l (N-S), framstår ställvis som ca 4 m bred och lägre än 0,1 m hög. Ett garage är byggt på vägsträckningen vid gräsmatta i S. Upplagda stenar förefaller vara spår efter en bro över en bäck i N. N om bäcken kan vägen antas ha fortsatt fram till befintlig bilväg inom ett område där en ca 35x14 m stor cementgrund är byggd på den antagna vägsträckan. Ansluter i S till befintlig bilväg. Ö-sluttande moränmark. Skogsmark och delvis öppen mark. Ca 5-10 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning

LK 2014:977 Vibygerå sn	Hägnad	Stenmur, ca 20 m lång (NNV-SSÖ), 1,5 m bred och 1 m hög av 0,1-0,7 m stora stenar, delvis övermossade. Avgränsar övergigen slybeväxt odlingsyta i Ö och kan eventuellt även ha varit fastighetsgräns. Odlingsytan ligger mellan väg E 4 och en mindre väg som varit en äldre kustlandsväg. Den hör till odlingslandskapet kring befintlig torpbebyggelse eller möjligen till ett försvunnet torpställe. SÖ-sluttande moränmark. Blandskog. Ca 15-20 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:979 Vibygerå sn	Färdväg	Färdväg (?), rest av, ca 325 m lång (NÖ-SV) med förgrening ca 100 m lång (Ö-V), bestående av en intill 2 m hög terrasskant mot SÖ och mer eller mindre påbyggd med nuvarande väg E4 i NV, som är uppbyggd till flera meters höjd. Ställvis belamrad med sprängsten. Kan vara rest av tidigare landsväg, alternativt förstärkning till nuvarande väg E4. Förgreningen mot Ö övertvåras en bäck som bör ha haft en numera borttagen bro. Brant Ö-sluttande moränmark. Skogsmark. Ca 15-20 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:990 Ullångers sn	Kvarn	Plats för kvarn enligt markägaren och tidigare anteckningar. Inga synliga lämningar i mindre bäck på angiven plats. Bra läge i förhållande till intilliggande väg. Platsen ungefärligt angiven i tidigare anteckningar: Boken Ullångers kommun (1971:305). SSÖ-sluttning av liten sänka med bäck i stenig moränmark. Hagmark. Ca 5 m ö.h.	Uppgift om
LK 2014:991 Ullångers sn	Övrig	Betongpelare, 0,9x0,9 m (Ö-V) och ca 2 m hög. Nedanfö, i strandkanten, en båtlänning byggd av stenar. Bearbetad markyta med gott om tegelstenar inom ca 30 m, särskilt mot V. Möjligen del av småindustriområde under 1900-talet. S-sluttning av moränmark ner till fjärd. Delvis öppet och delvis slybeväxt impediment. Ca 5 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:992 Vibygerå sn	Gårdstomt	Gårdstomt, bebyggd, ca 115 x 60 m (VNV-ÖSÖ), bestående av byggnader, en igenfylld jordkällare, terrasskanter (möjliga husplatser), platser för tidigare byggnader (bl.a. äldre bagarstuga och lagård som enligt markägaren revs vid mitten av 1950-talet och som nu saknar tydliga husgrunder) samt anslutande vägar. Gårdstomten finns dokumenterad på en geometrisk avmätning från år 1695 (historisk karta LMV) som gård A av gårdarna A-G i Skoveds by. Bergsklack och NV-sluttning av moränmark. Tomtmark. Ca 30 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:1009 Ullångers sn	Träindustri	Lämningar efter sågverk, ca 125 x 35 (NV-SÖ), bestående av rester efter spinkvedskajer och tegelstenar i strandhak, samt ovanför stranden jämna markytor med plåttunnor, diverse material som kan vara byggnadsrester, en husgrund eller uppfartsramp till byggnad och en arbetsväg. I Ö rinner en bäck ut i fjärden. Husgrunden (eller uppfartsrampen) ligger i en SV-sluttning vid nerfartsvägen från väg E4. Den består av en terrassering, ca 7x4 m (VNV-ÖÖ) och intill 0,4 m hög. Mellan sågverksområdet och befintlig väg E4 en terrasskant som kan vara rester av en äldre vägsträcka, huvudsakligen påbyggd med väg E4. SSV-sluttning av moränmark. Lövskog med sly. 0-5 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning
LK 2014:1027 Vibygerå sn	Kvarn	Plats för kvarn enligt tidigare anteckningar. Inga synliga kvarnlämningar. Angiven plats består av två parallella bäckfåror (VNV-ÖSÖ) intill 7 m från varandra samt en träbro som byggts upp av stenfundament, nedfartsvägar till bron, en ingrävning i brant SV-slant och plan mark ca 8x3 m (VNV-ÖSÖ) i ingrävningen omedelbart NÖ om den nordostliga bäckfåran. Platsen ungefärligt angiven i tidigare anteckningar: Boken Ullångers kommun (1971:288, 305). Ö-sluttande moränmark. Lövskog. Ca 10 m ö.h.	Uppgift om

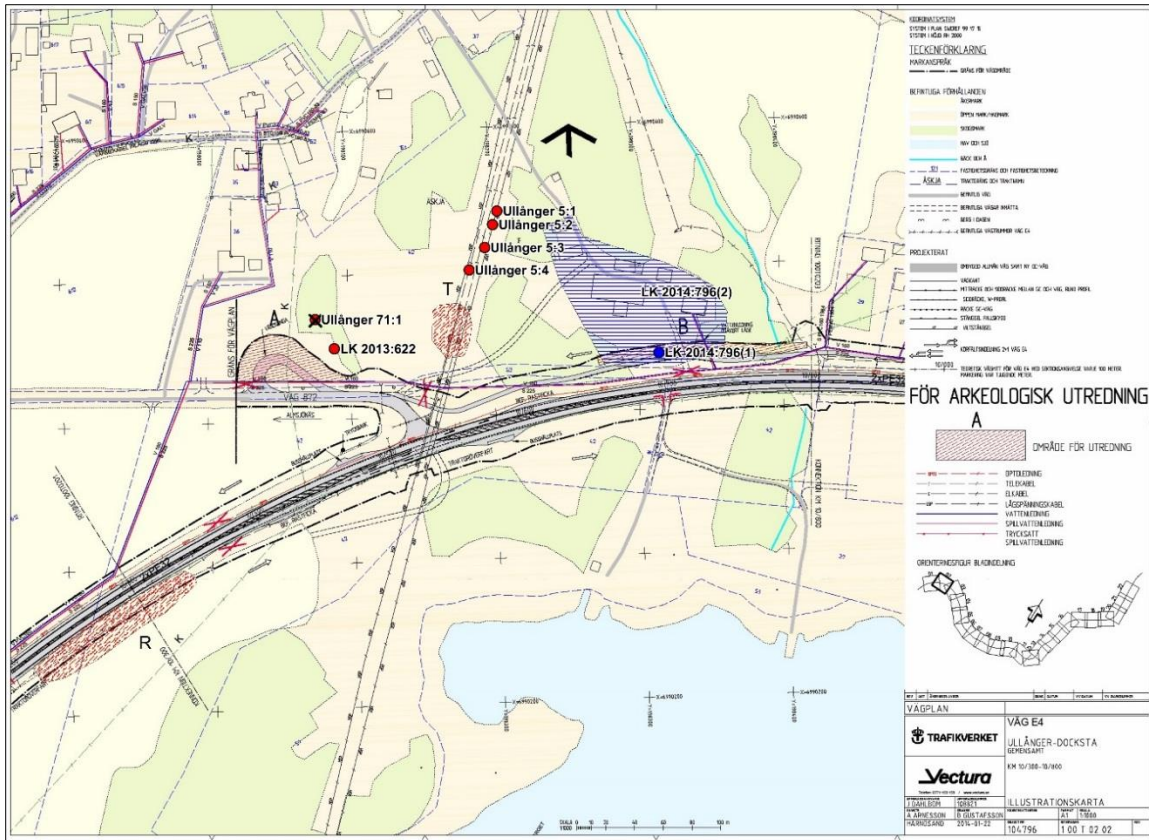

•		Fornlämning
•		Övrig kulturhistorisk lämning
•		Uppgift om lämning
•		Ej rapporterat till FMIS
x		Utgår/Felaktigt läge

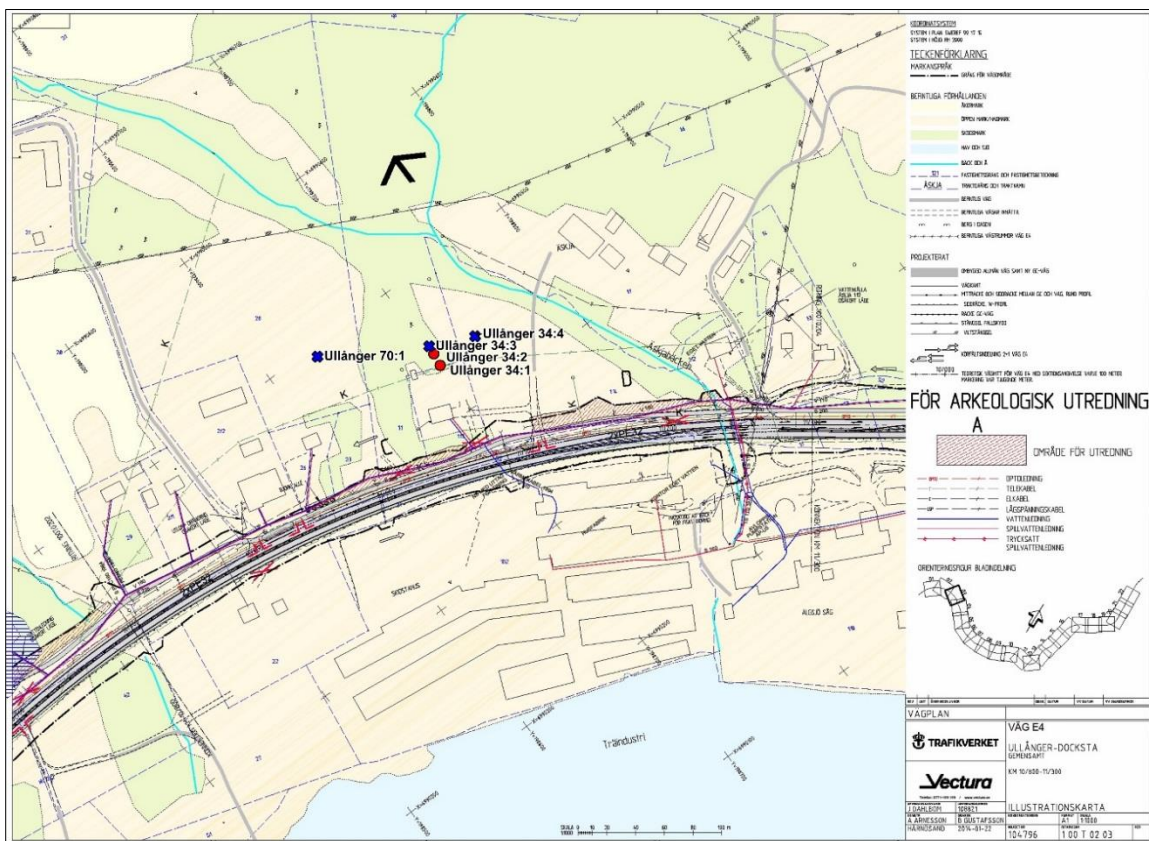
Figur I. Teckenförklaring till symboler för registrerade lokaler i utredningsområdet på illustrationskartor (Figur II-XXIII) på följande sidor.

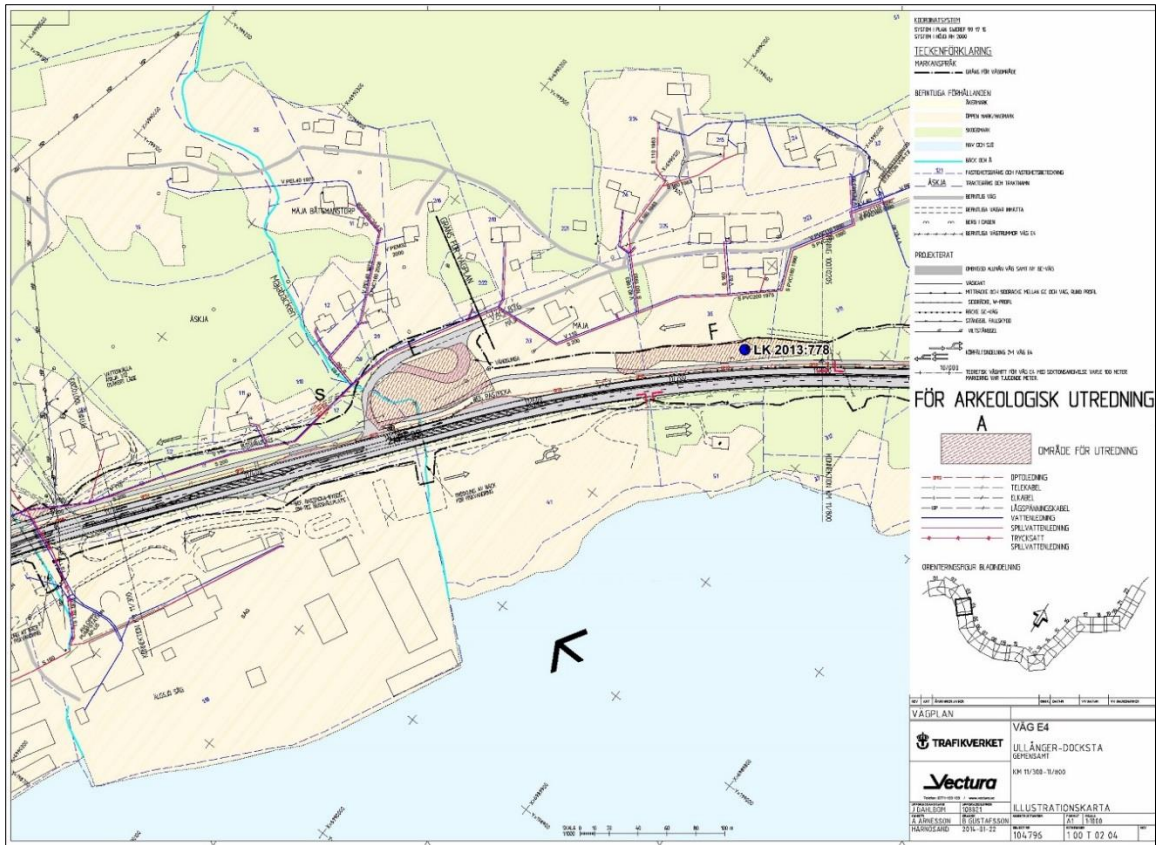
Figur II. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 01. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

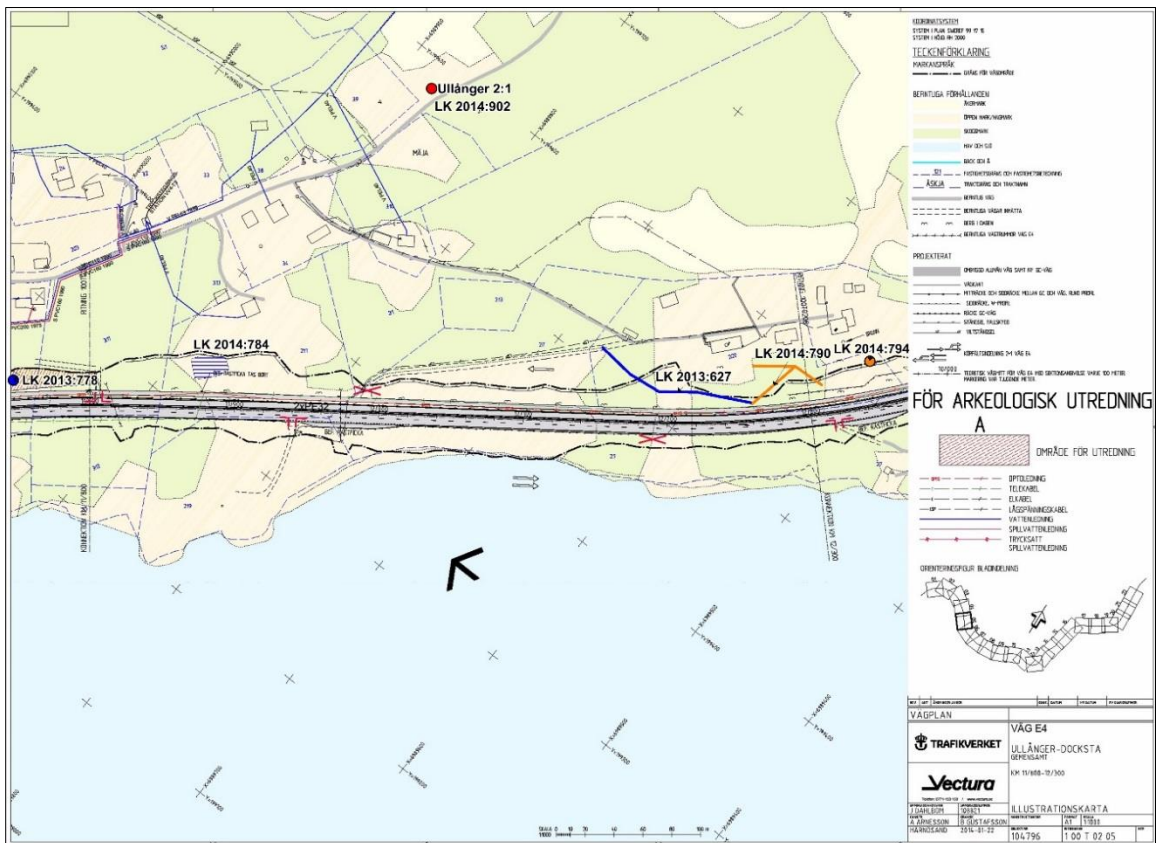
Figur III. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 02. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

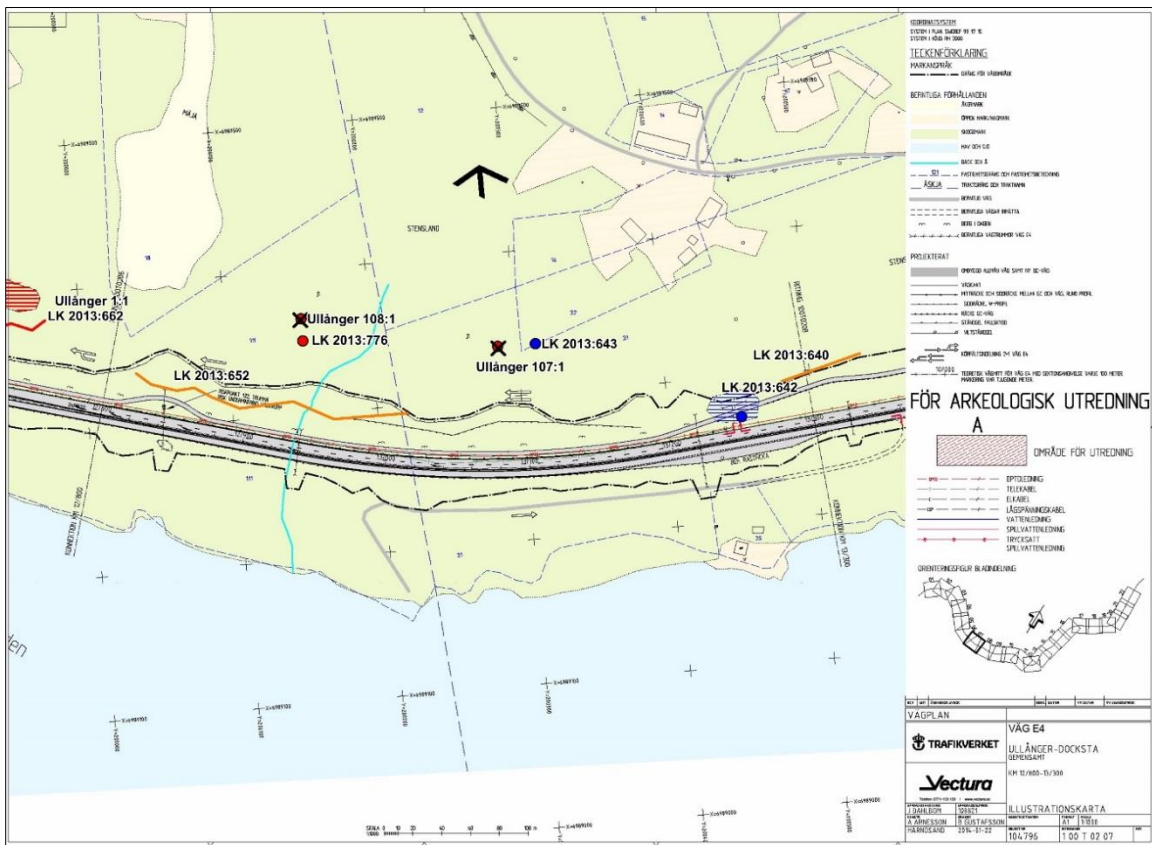
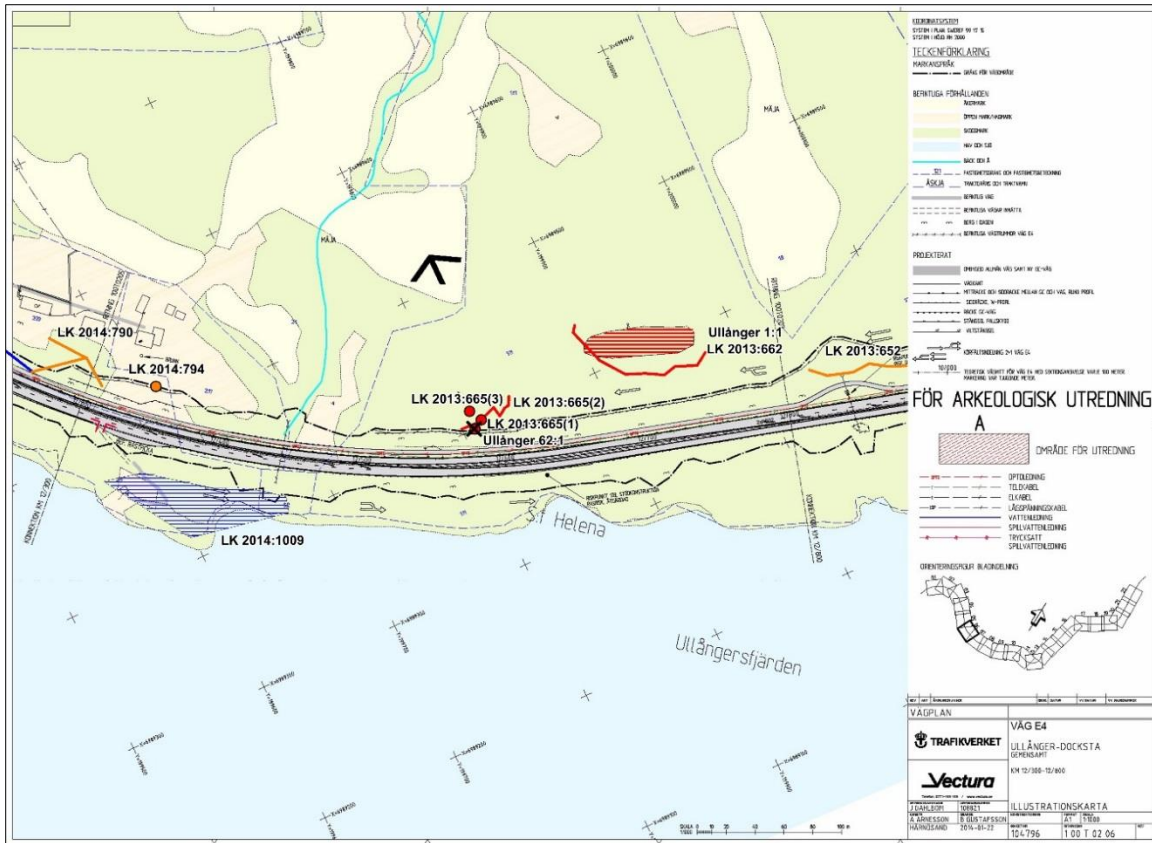
Figur IV. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 03. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

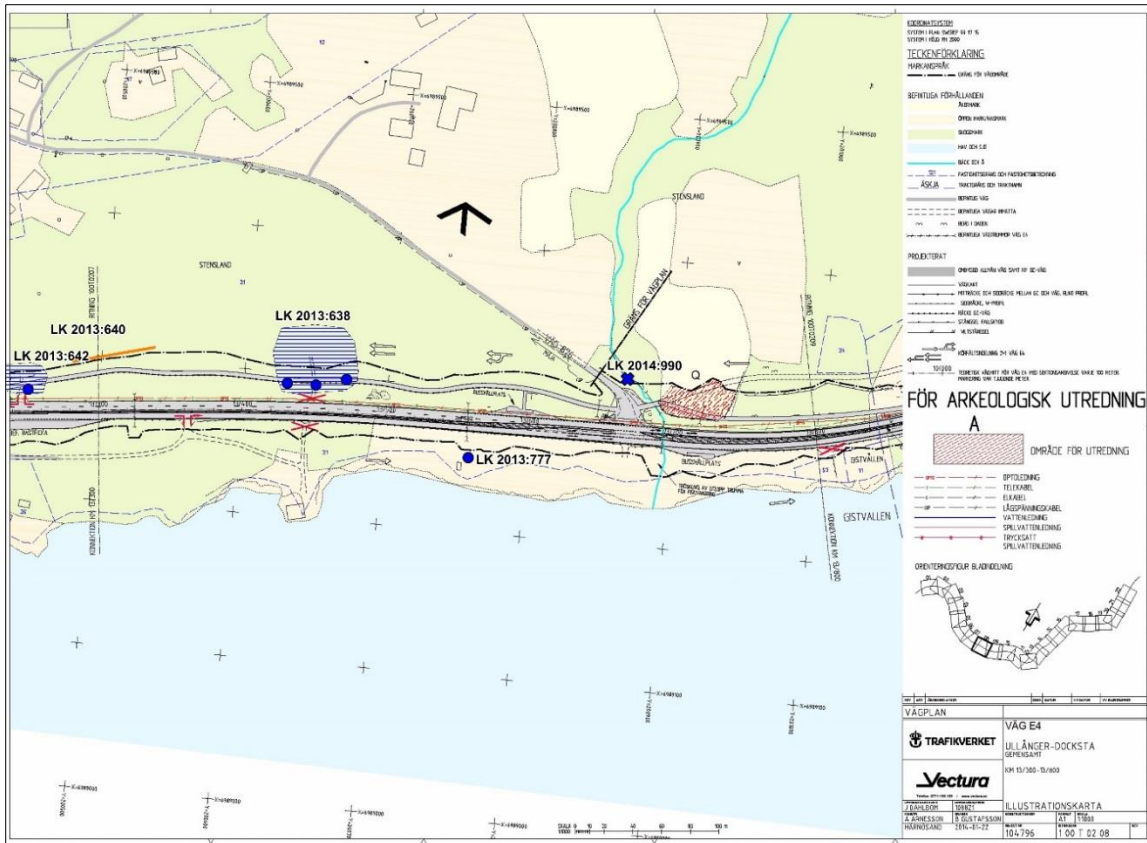

Figur V. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 04. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

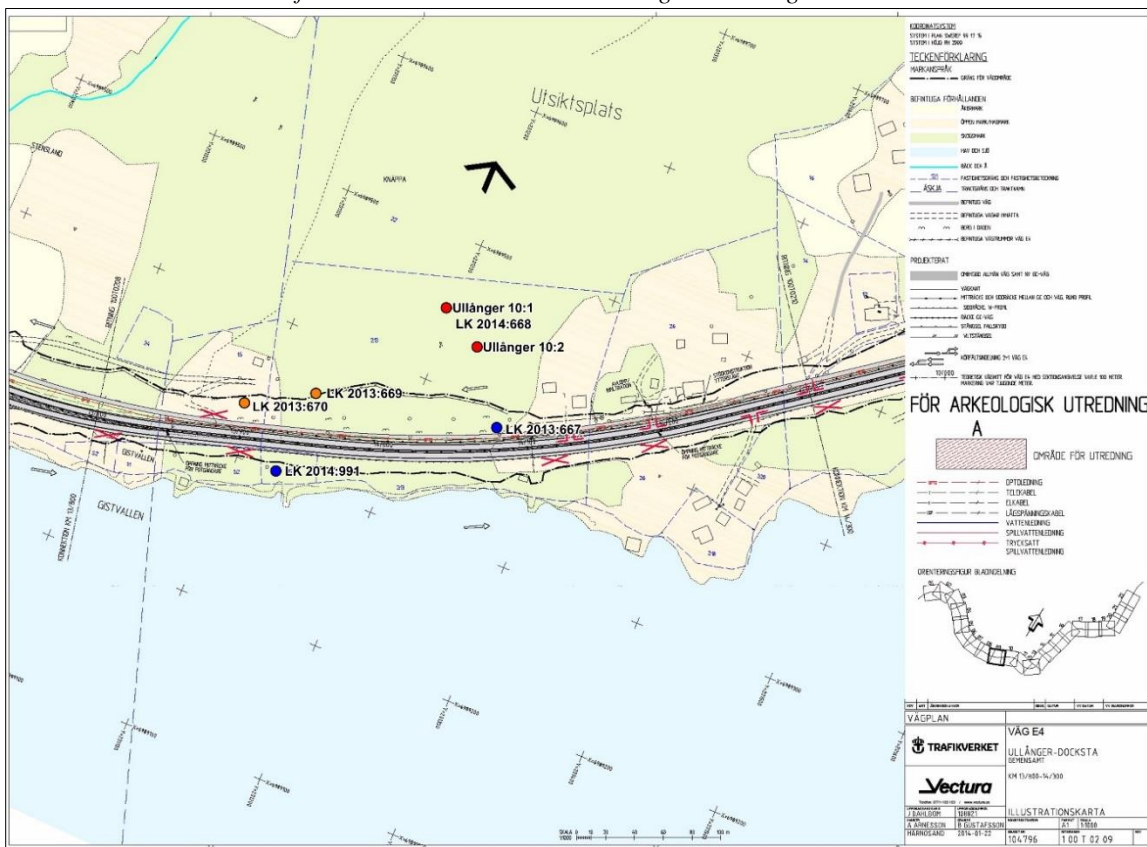

Figur VI. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 05. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

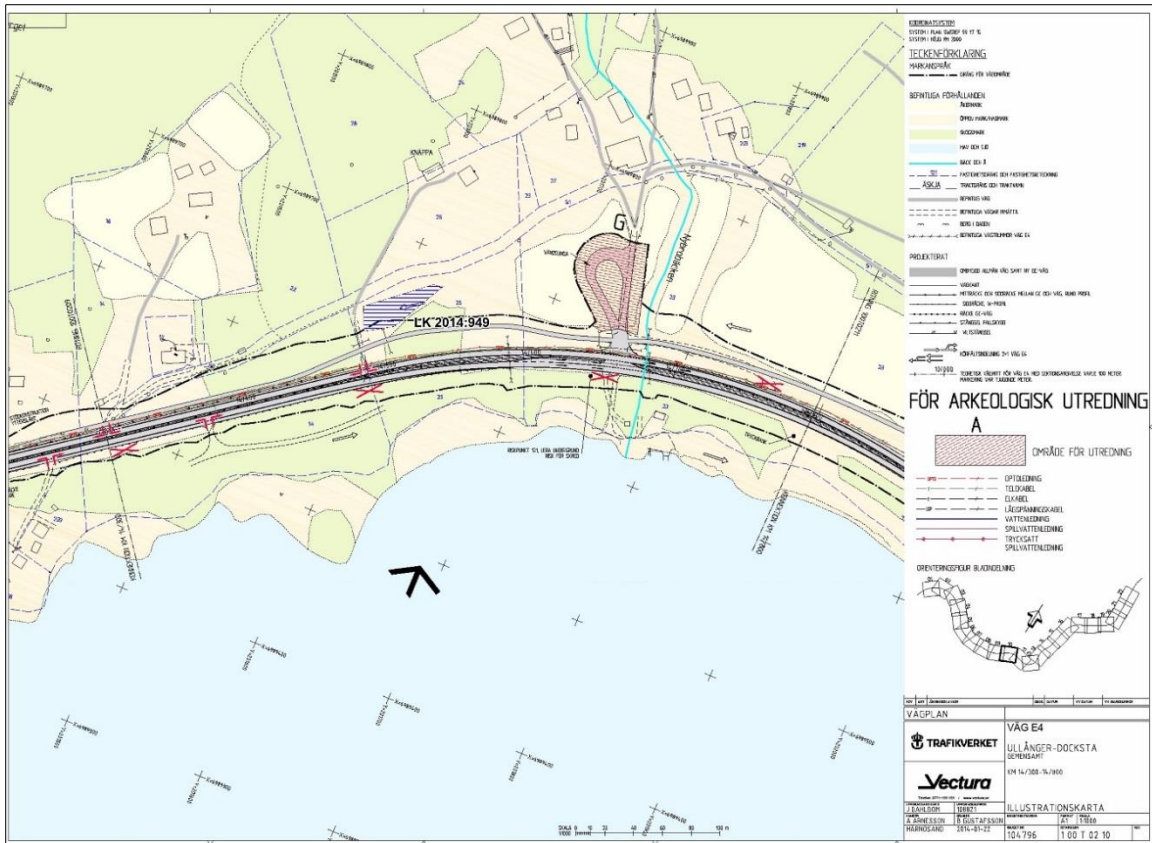

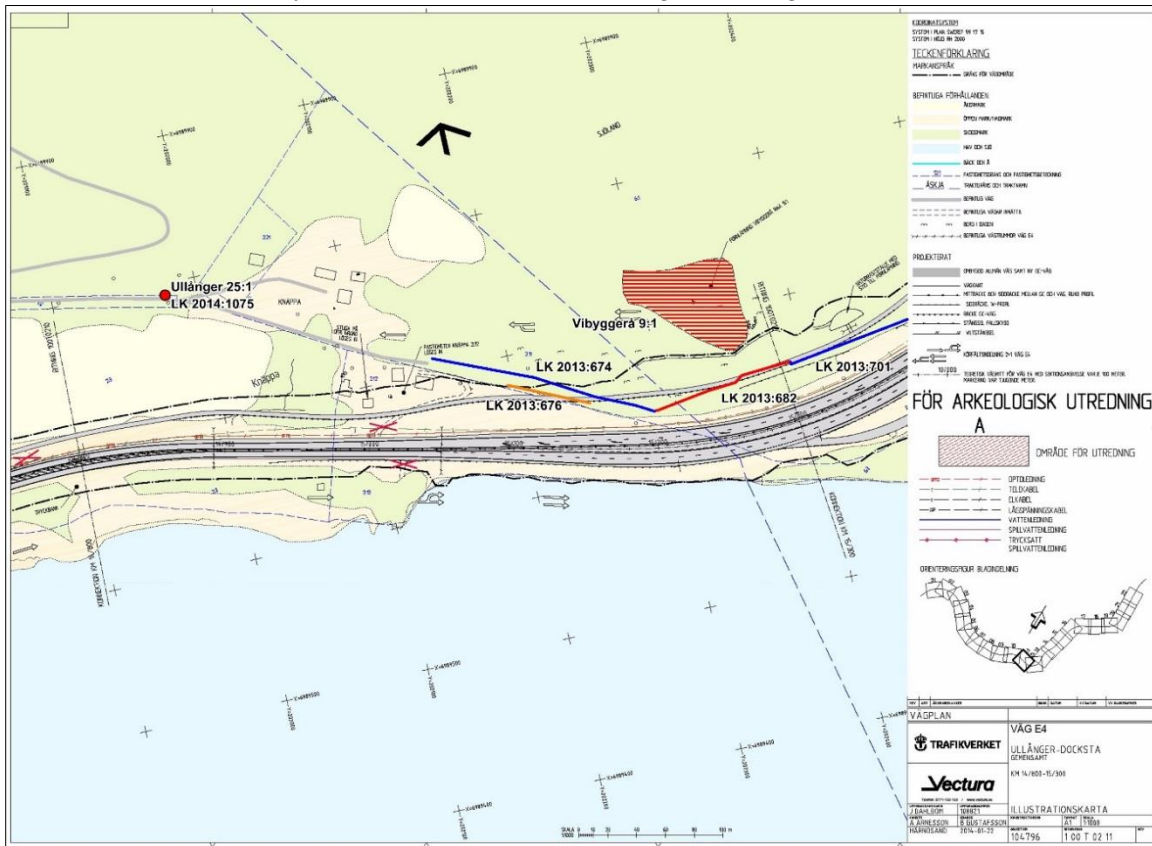
Figur IX. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 08. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

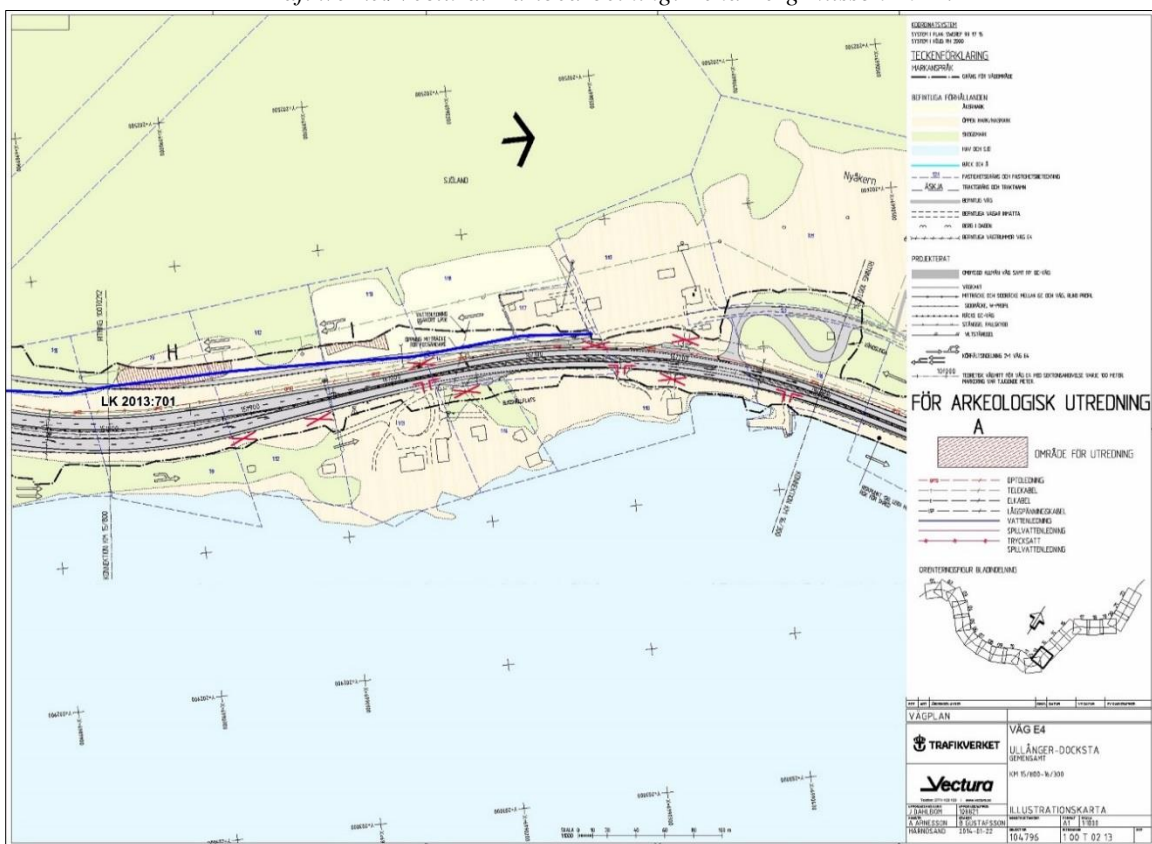
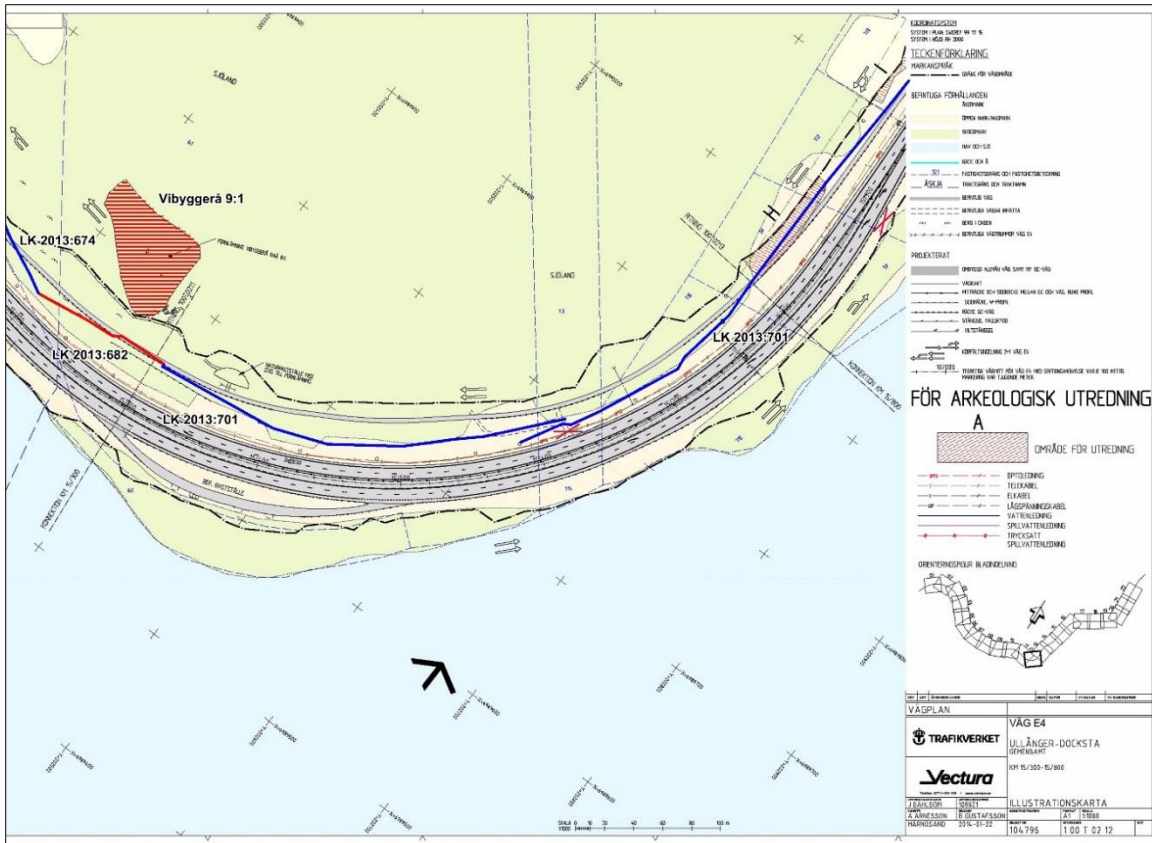
Figur X. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 09. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

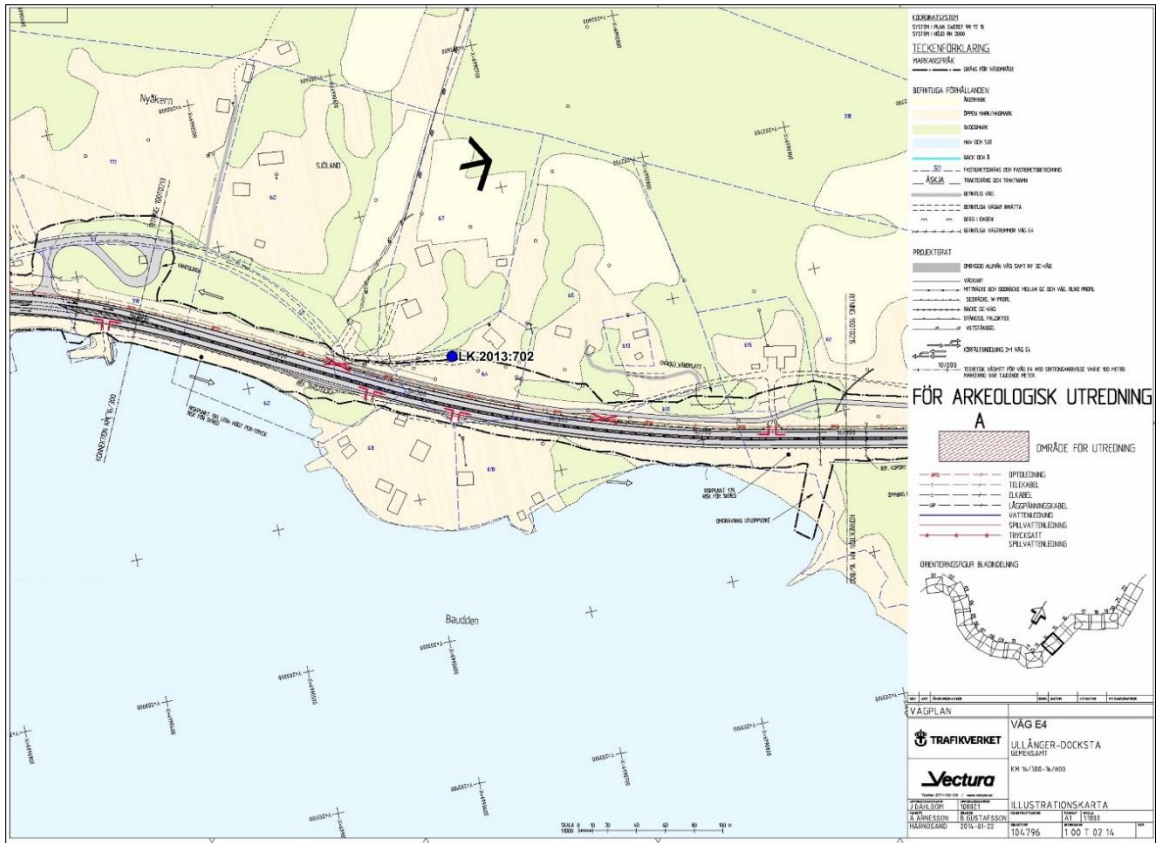

Figur XI. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 10. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

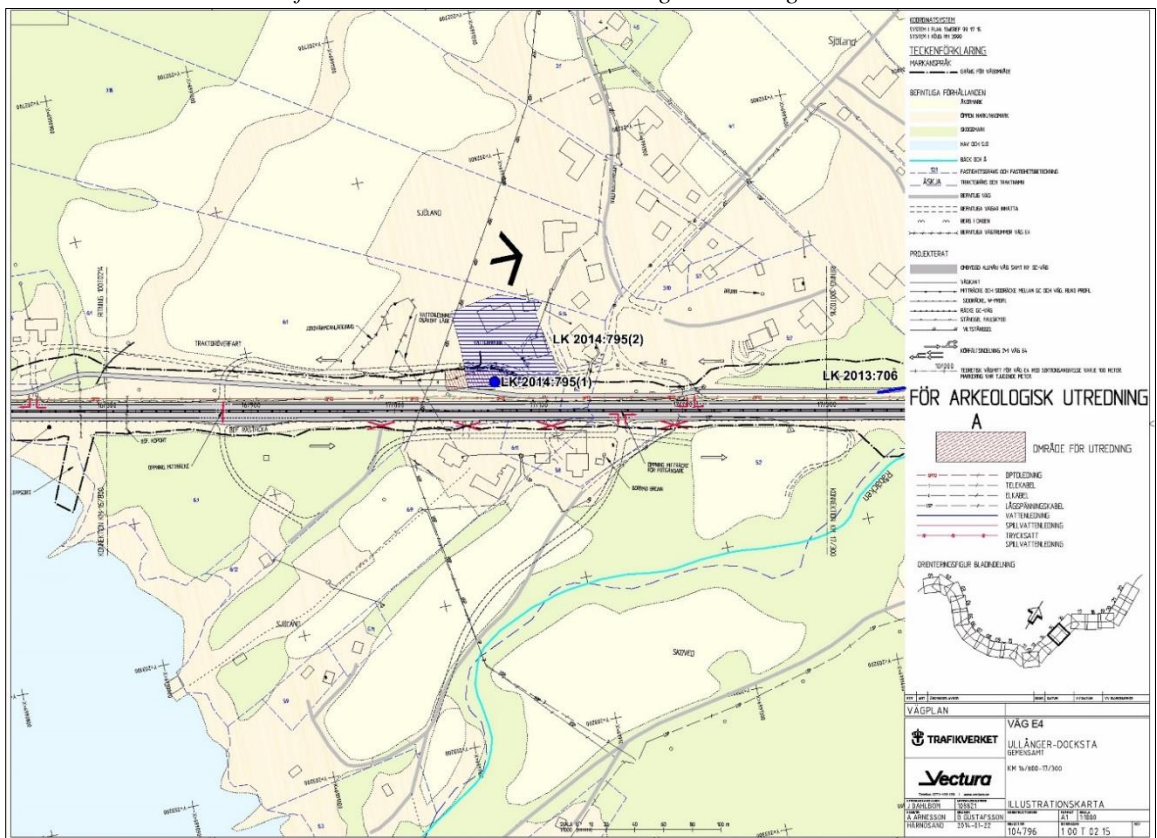

Figur XII. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 11. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

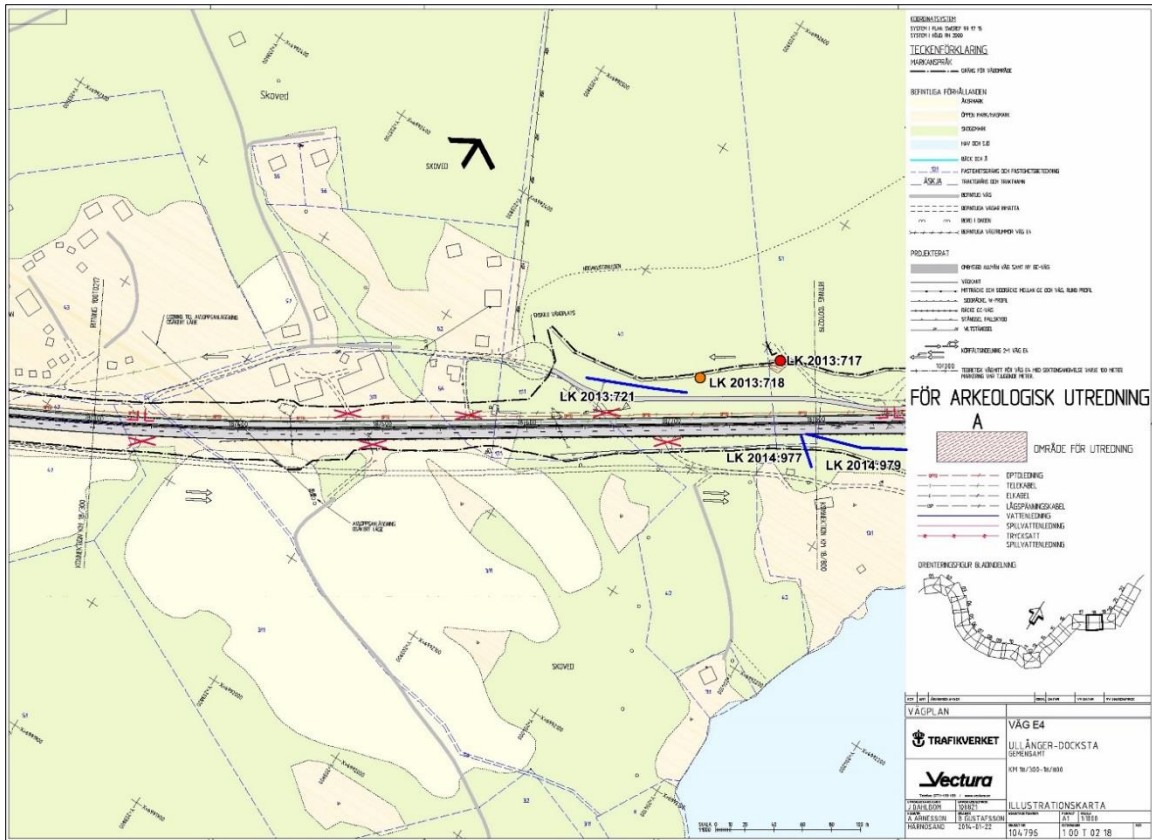
Figur XV. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 14. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

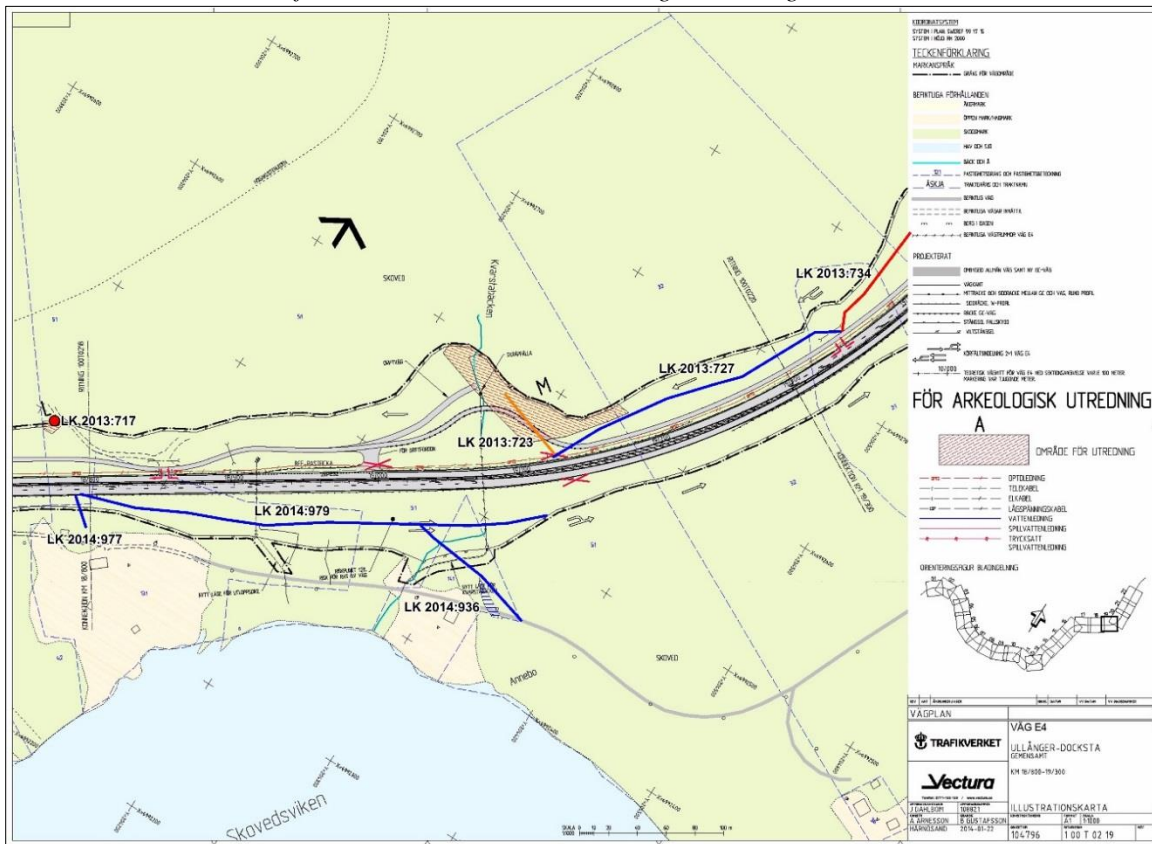
Figur XVI. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 15. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

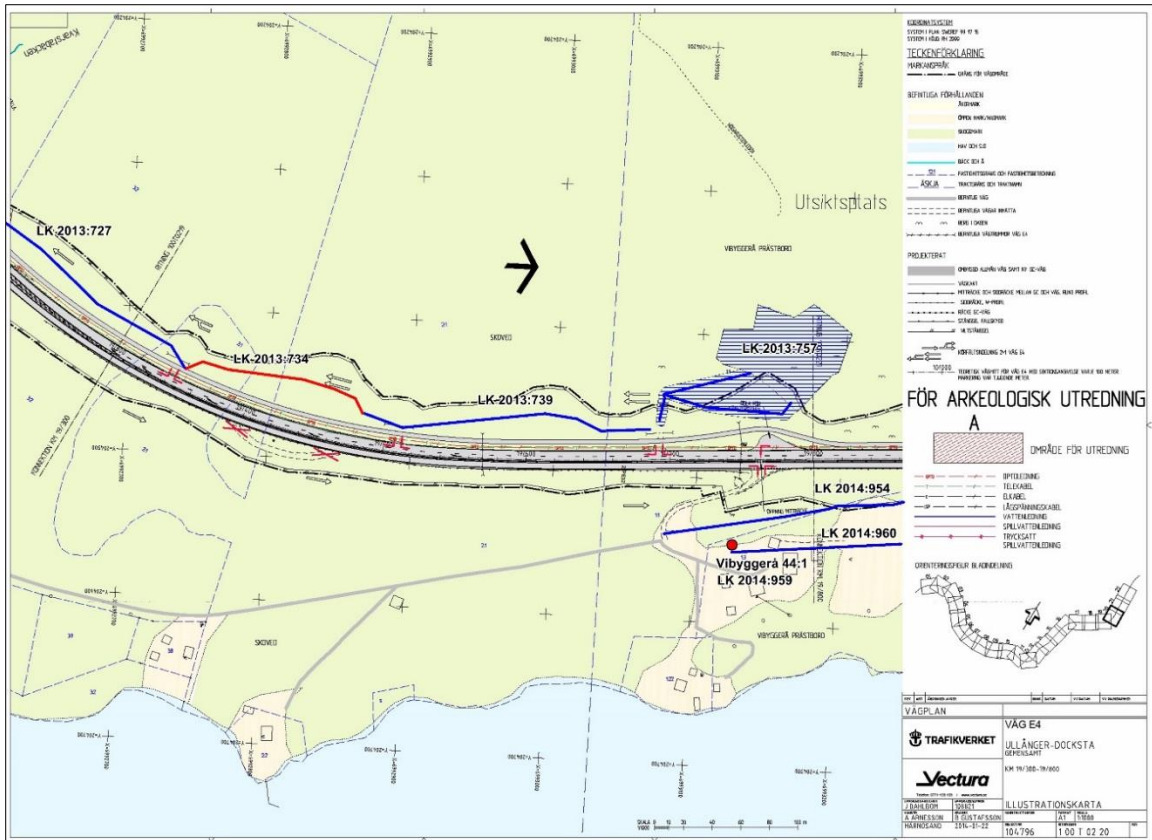

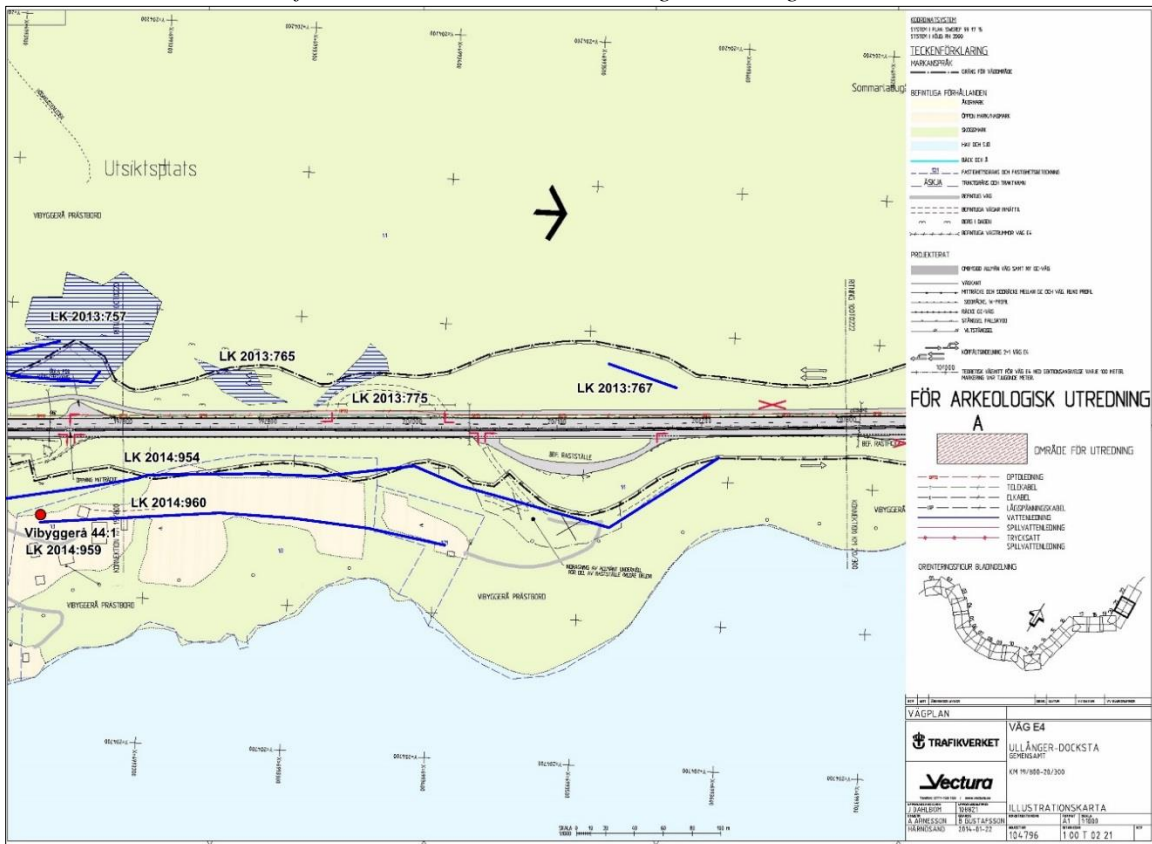
Figur XIX. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 18. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

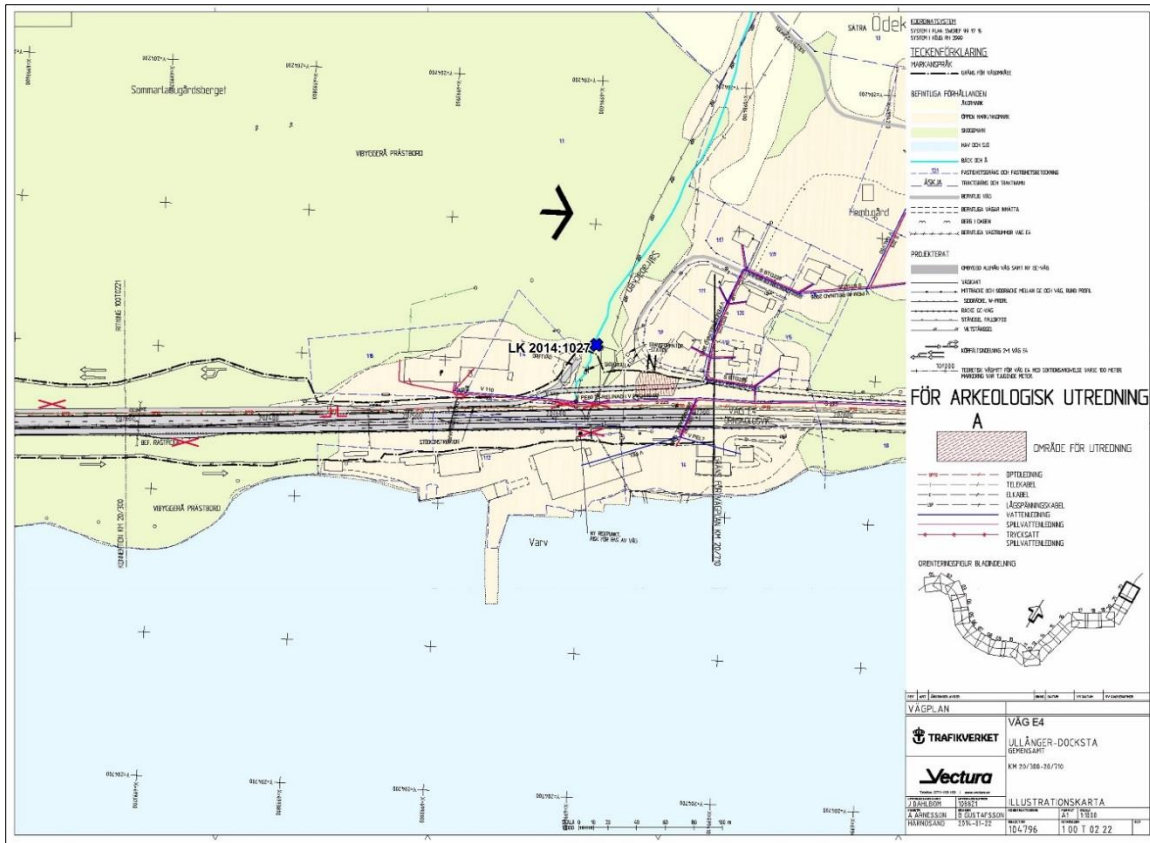
Figur XX. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 19. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

Figur XXI. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 20. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

Figur XXII. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 21. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

Figur XXIII. Registrerade fornminneslokaler inom utredningsområdet. Illustrationskarta 22. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2014.

Bilaga 2. Schaktbeskrivningar

Tabell II. Beskrivningar över upptagna schakt under utredningen.

Område	Schakt	Beskrivning	Mått och riktning	Prov	Fynd och anläggningar
B	1	Matjord 0,35–0,5 m tj, överlagrande grus	6x1,2 m. (Ö-V)		Recent stenpackning samt tegelflis i NÖ delen.
B	2	Matjord 0,4 m tj, överlagrande grus	6 x 1,2 m (NÖ-SV)		Recent stenpackning i Ö delen med inslag av tegelflis och sot.
C	1	Matjord, intill 0,8 m tj, överlagrande mjåla med inslag av sten, 0,1-0,5 m st.	6x1,2 m (Ö-V)		
D	1	Matjord 0,4 m tj, överlagrande lera.	6x1,2 m (VNV-ÖSÖ)		
D	2	Matjord 0,3 m tj, överlagrande mjålig ler med inslag av sten.	6x1,2 m (Ö-V)		
D	3	Matjord intill 0,4 m tj, överlagrande mjåla, med inslag av sten.	5x1,2 m (VNV-ÖSÖ)		
E	1	Matjord intill 0,8 m tj, överlagrande sand i N och S delen samt en lerlins i schaktets centrala del..	17x1,3 m (NÖ-SV)		
E	2	Matjord 0,5 m tj, överlagrande lera	16x1,5 m (NÖ-SV)		
E	3	Matjord 0,5 m tj, överlagrande lera.	9x1,3 (NNÖ-SSV)		
F	1	Matjord 0,5 m tj, överlagrande sandig morän.	5x1,3 m (ÖNÖ-VSV)		Diffusa sotfläckar med inslag av kol.
F	2	Matjord 0,5 m tj, överlagrande lerig morän.	21x1,5 m (VNV-ÖSÖ)		Diffusa sotfläckar med inslag av kol
F	3	Matjord 0,4 m tj, överlagrande lera..	10x1,5 m (NÖ-SV)		Mot berghäll i NÖ delen.
F	4	Matjord 0,5 m tj, överlagrande lera.	6x1,2 m (NÖ-SV)		
F	5	Matjord 0,5 m tj, överlagrande moig mjåla.	10x3 m (VNV-ÖSÖ)		Spridd röjningskol i schaktet
F	6	Matjord 0,4 m tj, överlagrande sandig /grusig mjåla.	8x1,5 m (NÖ-SV)		
F	7	Matjord 0,5 m tj, överlagrande lera.	5x1,3 m (NÖ-SV)		
F	8	Matjord 0,6 m tj, överlagrande lera.	5,5x1,5 m (NÖ-SV)		
G	1	Matjord 0,4 m tj, överlagrande sand med slag av sten.	5x1,5 m (NNV-SSÖ)		
G	2	Matjord 0,4 m tj, överlagrande moig sand med inslag av sten.	24x1,5 m (NNV-SSÖ)		
G	3	Matjord 0,6 m dj, överlagrande moig sand med inslag av sten..	18x1,5 m (ÖNÖ-VSV)		
G	4	Matjord 0,5 m dj, överlagrande sand med inslag av sten.	8,5x1,3 m (NNV-SSÖ)		
H	1	Matjord 0,5 m tj, överlagrande mjåla.	11x1,6 m (Ö-V)		Rest av vägbank i schaktets V halva, ca 5 m br, intill 0,4 m tj, av 0,05-0,1 m st stenar. Stenmaterialet utgörs av naturligt svallad småsten och packningens har förstärkts

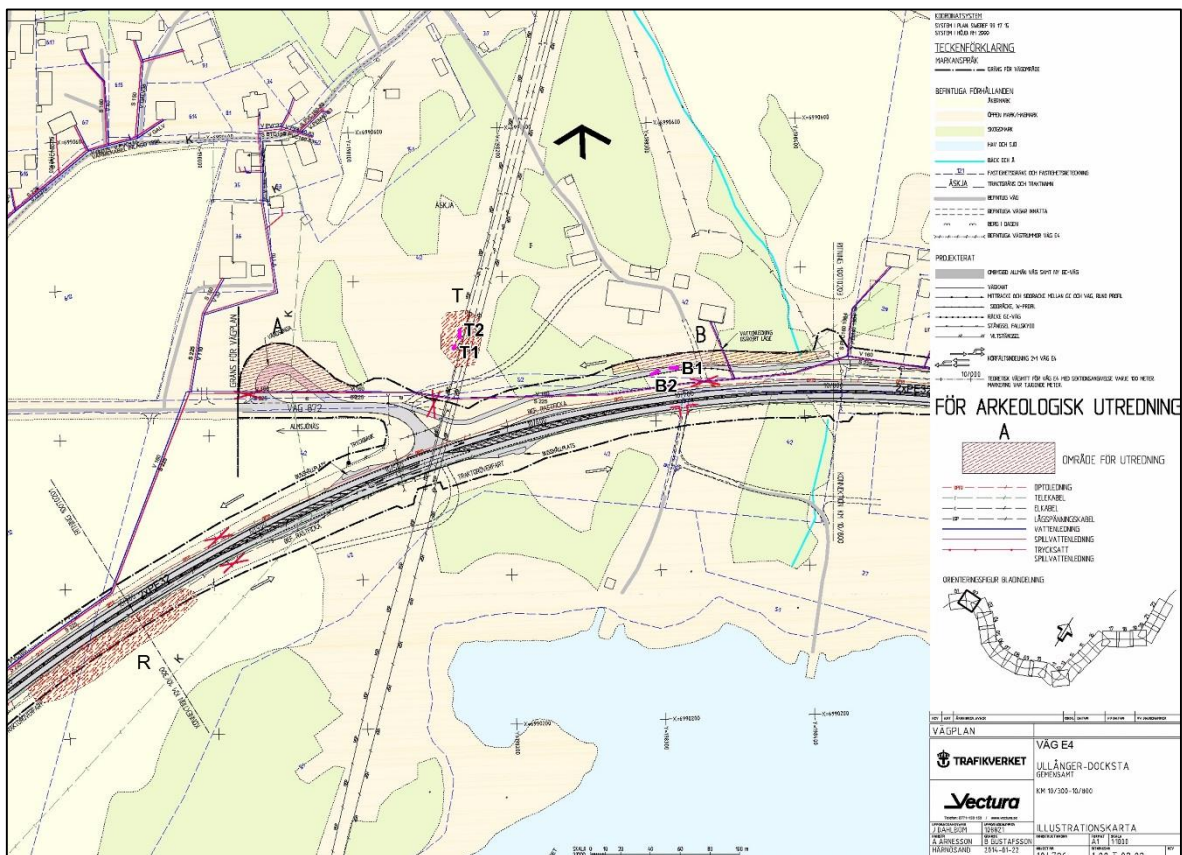
					med krossat bergmaterial i samma stenstorlek.
H	2	Matjord 0,2 m tj, överlagrande mjäla.	2x1,2 m (Ö-V)		Rest av vägbank i hela schaktet, intill 0,4 m tj, av 0,05-0,1 m st stenar. Stenmaterialet utgörs av naturligt svallad småsten och packningens har förstärkts med krossat bergmaterial i samma stenstorlek.
H	3	Matjord 0,5 m tj, överlagrande mjäla.	10x1,5 m (Ö-V)		Rest av vägbank i schaktets V halva, ca 5 m br, intill 0,4 m tj, av 0,05-0,1 m st stenar. Stenmaterialet utgörs av naturligt svallad småsten och packningens har förstärkts med krossat bergmaterial i samma stenstorlek.
H	4	Matjord 0,2 m tj, överlagrande mjäla.	9x1,3 m (Ö-V)		Rest av vägbank i schaktets V del, ca 4 m br, intill 0,4 m tj, av 0,05-0,1 m st stenar. Stenmaterialet utgörs av naturligt svallad småsten och packningens har förstärkts med krossat bergmaterial i samma stenstorlek.
H	5	Matjord 0,4 m tj, överlagrande mjäla.	10x1,3 m (Ö-V)		Rest av vägbank i schaktets V del, ca 4 m br, intill 0,4 m tj, av 0,05-0,1 m st stenar. Stenmaterialet utgörs av naturligt svallad småsten och packningens har förstärkts med krossat bergmaterial i samma stenstorlek.
H	6	Matjord 0,3 m tj, överlagrande mjäla.	6x1,3 m (Ö-V)		
H	7	Matjord 0,3 tj, överlagrande mjäla.	26x1,3 m (NNÖ-SSV)		
H	8	Matjord 0,3 tj, överlagrande mjäla.	30x1,3 m (N-S)		
I	1	Matjord 0,3 m tj, överlagrande mjäla.	9x1,4 m (Ö-V)		Rest av vägbank i schaktets mellersta del, intill 1,5 m br och 0,3 m tj, av 0,-,0,3 m st stenar. Stenmaterialet är ej bearbetat.
I	2	Matjord 0,6 m tj, överlagrande mjäla.	14x1,5 m (Ö-V)		Rest av vägbank i schaktets Ö del, intill 2 m br och 0,4 m tj, av 0,1-0,3 m st stenar. Stenmaterialet är ej bearbetat.
I	3	Matjord, 0,4 m tj, överlagrande mjäla.	11x1,5 m (Ö-V)		Rest av vägbank i schaktets Ö del, intill 1 m br och 0,4 m tj, av 0,1-0,3 m st stenar. Stenmaterialet är ej bearbetat.
I	4	Matjord, intill 0,3 m tj, överlagrande mjäla	8,8x1,2 m (Ö-V)		Rest av vägbank i schaktets mellersta del, intill 2 m br och 0,3 m tj, av 0,-,0,3 m st stenar. Stenmaterialet är ej bearbetat.
K	1	Matjord, 0,2 m tj, överlagrande mjäla.	34x1,2-1,5 m (ÖNÖ-VSV)		Rest av vägbank i VSV delen, bestående av en ca 6,5 m br sand- och gruspackning, intill 0,3 m tj, med inslag krossat bergmaterial, < 0,05 m st samt enstaka upptill 0,1 m st stenar.
K	2	Matjord, 0,2-0,3 m tj, överlagrande mjäla.	23x1,4 m (Ö-V)		Rest av vägbank i V delen, bestående av en ca 5 m br sand- och gruspackning, intill 0,3 m tj, med inslag krossat bergmaterial, < 0,05 m st samt enstaka upptill 0,1 m st stenar.
K	3	Matjord 0,2-0,3 m tj, överlagrande mjäla.	35,3x1,5 m (ÖSÖ-VNV)		Rest av vägbank i VNV delen, bestående av en ca 6,1 m br sand- och gruspackning, intill 0,3 m tj, med inslag krossat bergmaterial, < 0,05 m st samt enstaka upptill 0,1 m st stenar.
K	4	Matjord 0,1-0,2 m tj, överlagrande mjällig sand.	9,4x1,5 m (NÖ-SV)		
K	5	Matjord 0,2-0,4 m tj, överlagrande mjäla.	21x1,5 m (NV-SÖ)		
K	6	Matjord 0,2-0,3 m tj, överlagrande mjäla.	12x2,3-2,7m (NV-SÖ)		Sotfärgade fläckar i NV delen, med tegelflisor, spikfragment och hank av keramik, sentida.
K	7	Matjord 0,2 m tj, överlagrande mjäla.	20,3x1,5 m (NNÖ-SSV)		
K	8	Matjord, 0,2-0,3 m tj, överlagrande mjäla:	25x1,5 m (NNÖ-SSV)		
K	9	Torv, 0,1-0,2 m tj, överlagrande mjällig sand.	9x2,2 m (NNV-SSÖ)		I NNV delen rester efter tidigare skolbyggnad.

K	10	Torv, 0,05-0,2 m tj, överlagrande mjällig sand.	19x1,5 m (NÖ-SV)		
L	1	Gropen är nedgrävd i, moig morän.	1,5x0,8 m (NÖ-SV)		Grop med oklar funktion
O	1	Matjord 0,2-0,5 m tj, överlagrande mjåla	21,7x1,0 m (NNÖ-SSV)		
O	2	Matjord 0,2-0,3 m tj, överlagrande mjåla	23,3x1,0 m (NÖ-SV)		
O	3	Matjord 0,2-0,5 m tj, överlagrande mjåla	19,8x1,0 m (NÖ-SV)		Diffusa sotfläckar ischaktets mellersta del med tegelflisor och spikfragment, recenta.
P	1	Matjord 0,2-0,3 m tj, överlagrande mjåla.	13x1,3 m (NÖ-SV)		Skrapa?/råämne av flinta (F1), sekundärt svallad, påträffad i NÖ delen, i övergången mellan matjord och mjåla
P	2	Matjord 0,1-0,3 m tj, överlagrande mjåla, mo i S delen.	25,8x1,5 m (NNV-SSÖ)		
P	3	Matjord 0,1-0,3 m tj, överlagrande mjåla, mo i NNÖ delen.	19,7x1,4 m (NNÖ-SSV)		
P	4	Matjord 0,1-0,2 m tj, överlagrande mo.	10,8x0,9 m (NV-SÖ)		
P	5	Matjord 0,2 m tj, överlagrande mjåla.	11,3x0,9 m (VNV-ÖSÖ)		Rest av vägbank i schaktets mellersta del, bestående av en sand- och stenpackning, ca 1,5 m br och intill 0,3 m tj. Stenmaterialet är obearbetat, 0,04-0,2 m st.
P	6	Matjord 0,2 m tj, överlagrande mjåla.	31,1x0,9 m (NNÖ-SSV)		
P	7	Matjord 0,3 m tj, överlagrande mjåla, mo i NNÖ delen	6,7x0,9 m (NNÖ-SSV)		
P	8	Matjord 0,3 m tj, överlagrande mjåla.	6,1x0,9 m (VNV-ÖSÖ)		
P	9	Matjord 0,3-0,4 m tj, överlagrande mjåla.	8,4x0,9 m (VNV-ÖSÖ)		Rest av vägbank i schaktets mellersta del, bestående av en sand- och stenpackning, ca 1,5 m br och intill 0,3 m tj. Stenmaterialet är obearbetat, 0,03-0,15 m st.
P	10	Matjord 0,2-0,3 m tj, överlagrande mjåla.	9,3x0,9 m (VNV-ÖSÖ)		Rest av vägbank i schaktets mellersta del, bestående av en sand- och stenpackning, ca 1,4 m br och intill 0,3 m tj. Stenmaterialet är obearbetat, 0,03-0,15 m st.
P	11	Matjord 0,2-0,3 m tj, överlagrande mjåla.	4,9x0,8 m (NNV-SSÖ)		
P	12	Matjord 0,1-0,2 m tj, överlagrande mo.	12,2x0,9 m (N-S)		
P	13	Matjord 0,2 m tj, överlagrande mjåla.	12x0,9 m (Ö-V)		
P	14	Matjord 0,2 m tj, överlagrande mjåla.	12,3x0,9 m (Ö-V)		
P	15	Matjord 0,4 m tj, överlagrande mjåla.	30x0,9 m (NÖ-SV)		
P	16	Matjord 0,2-0,3 m tj, överlagrande mjåla.	12,9x0,9 m (NÖ-SV)		Sentida tegelrester och järnfragment i matjord.
P	17	Matjord 0,05-0,3 m tj, överlagrande mjåla.	35x1,0 m (NNÖ-SSV)		Spridda recenta tegelfragment i matjord.
P	18	Matjord 0,2-0,5 m tj, överlagrande mjåla.	12,1x1,0 m (NNÖ-SSV)		Spridda recenta tegelfragment i matjord.
P	19	Matjord 0,1-0,3 m tj, överlagrande mjåla i schaktets SSV del och mo i schaktets NNÖ del.	26,8 x 1,0 m (NNÖ-SSV)		Spridda recenta tegelfragment i matjord.
P	20	Matjord 0,1-0,2 m tj, överlagrande mo i schaktets SV del och mjåla i schaktets NÖ del.	22,9x1,0 m (NÖ-SV)		I den SÖ, moiga delen är två mindre sotfläckar.

S	1	Matjord 0,2 m tj, överlagrande mo.	2x1 m (NÖ-SV)		Recent tegel i matjord
T	1	Torv och blekjord 0,05 m tj, överlagrande grusig svallad mo, med inslag av 0,02-0,2 m st stenar.	3x1 m (NNÖ-SSV)		
T	2	Torv och blekjord 0,05 m tj,, överlagrande grusig mo, med inslag av 0,02-0,2 m st stenar.	6x1 m (NNÖ-SSV)		

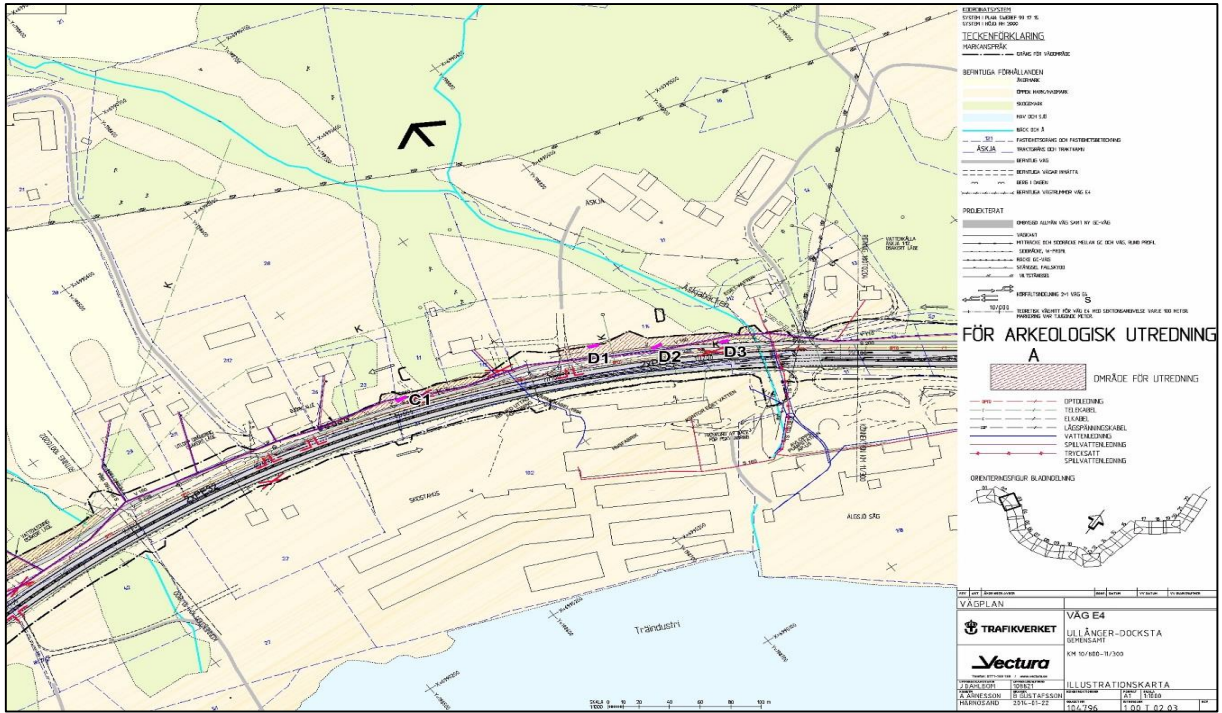
- / **A1 Schakt utan anläggningar**
- / **A1 Schakt med spår av äldre väg**
- ★ **Fynd vid metalledektering**

Figur XXIV. Teckenförklaring till schaktplaner (figur XXV-XXXI) på följande sidor.

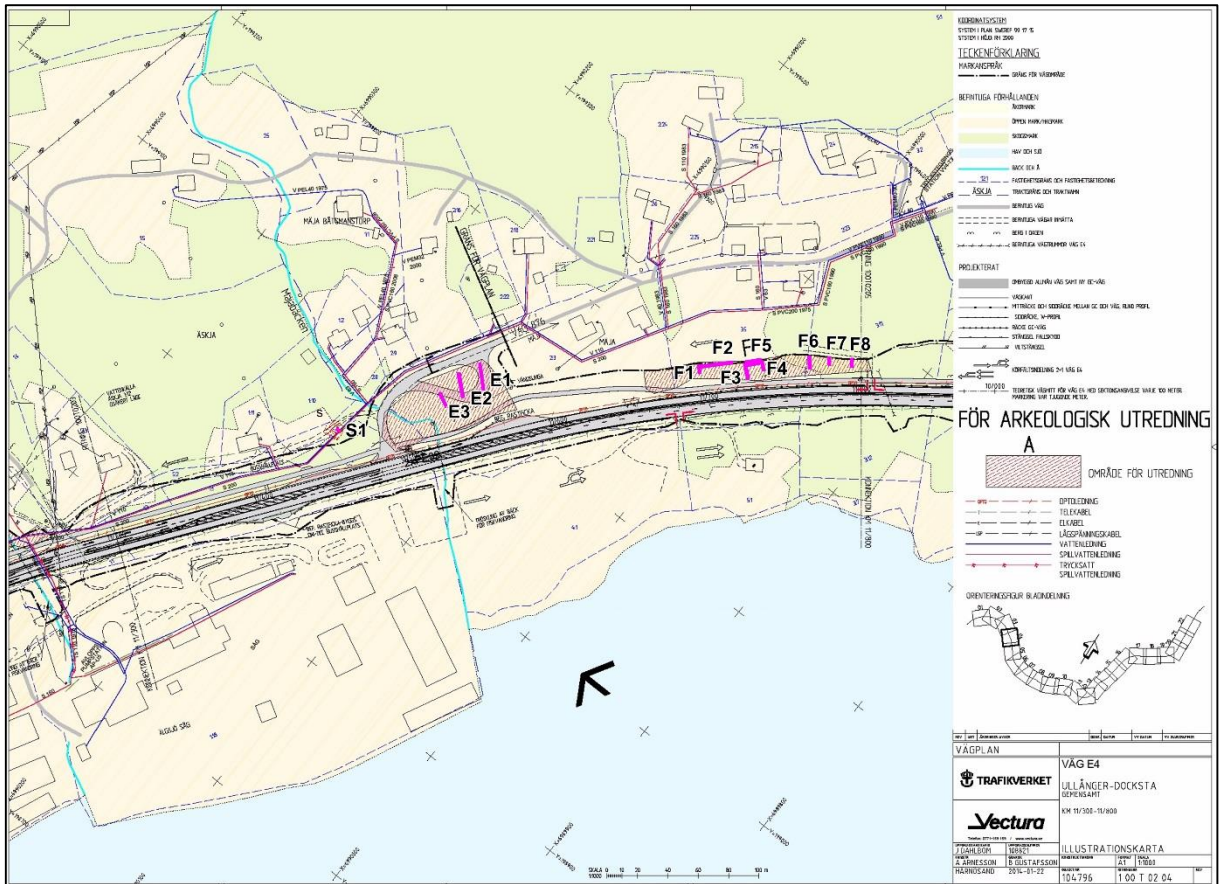

Figur XXV. Schaktplan över område T och B. Illustrationskarta 02 Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2015.

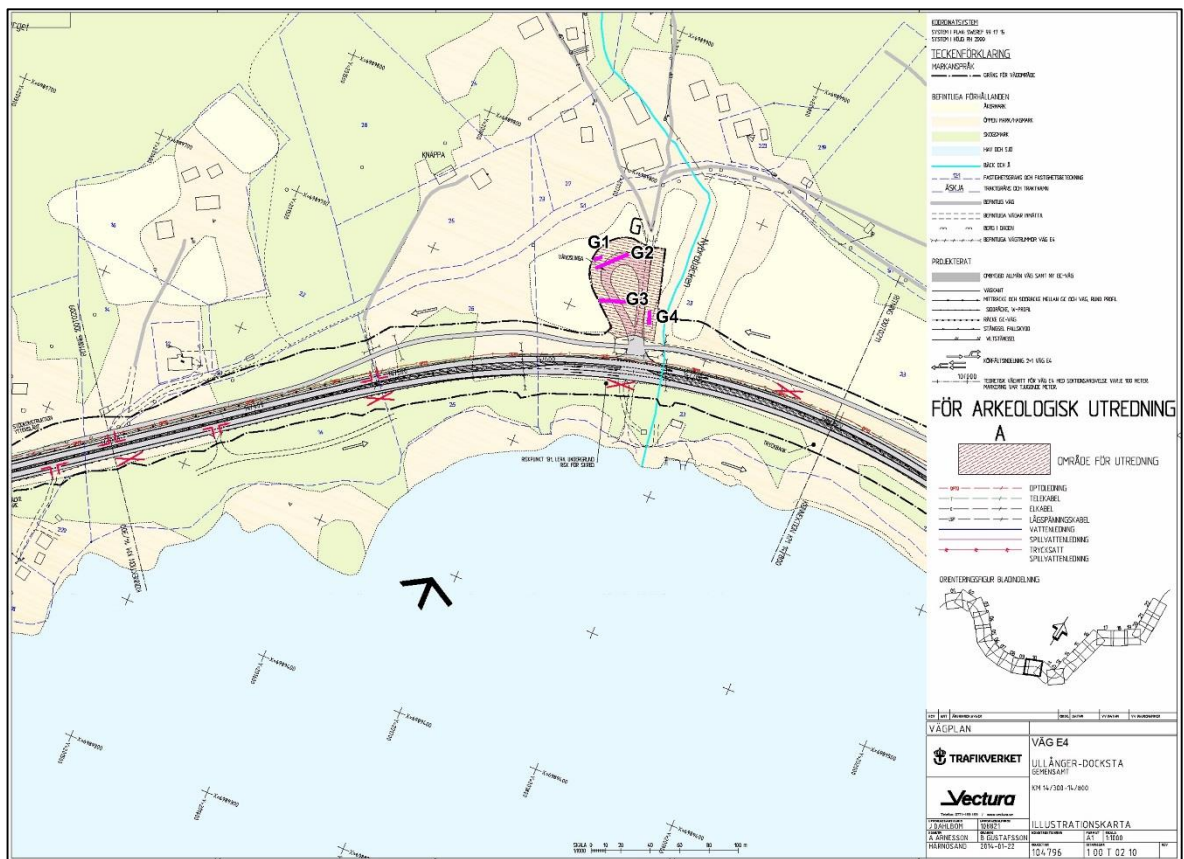

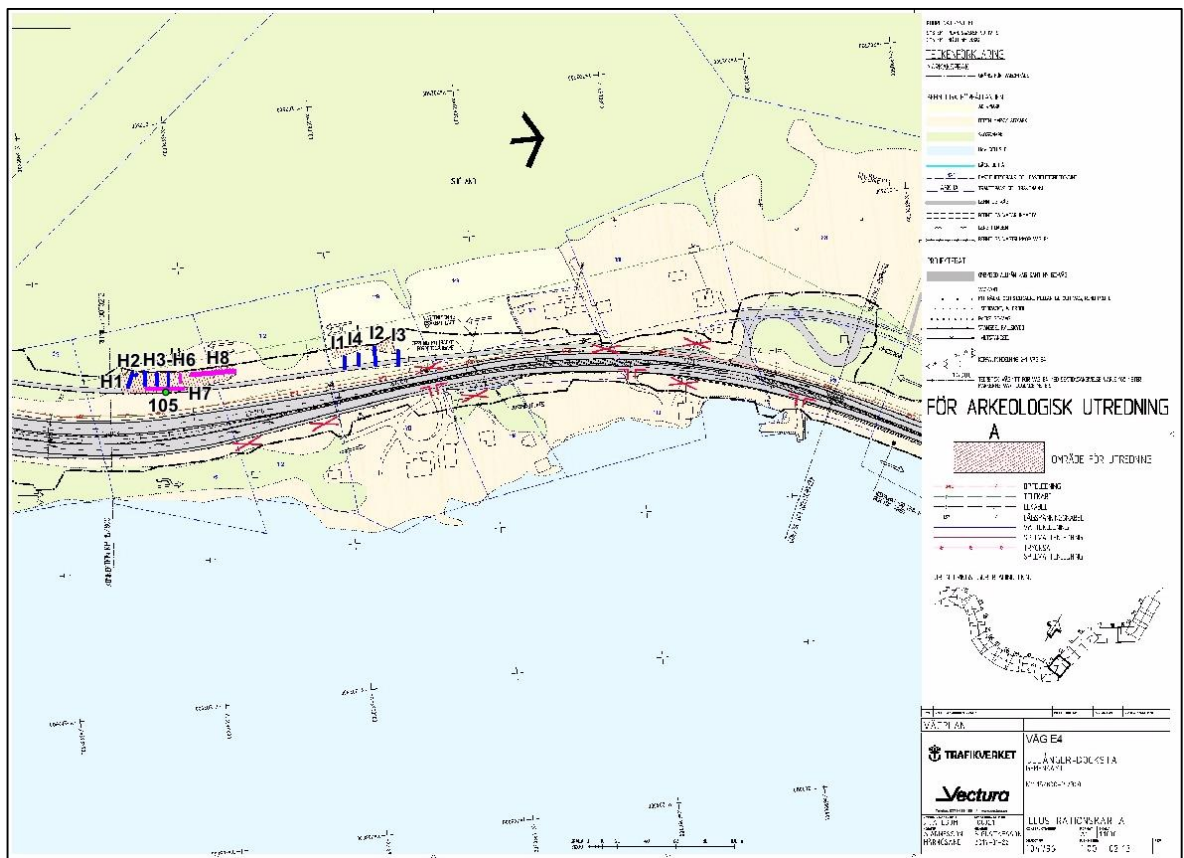
Figur XXVI. Schaktplan över område C och D. Illustrationskarta 03. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2015.

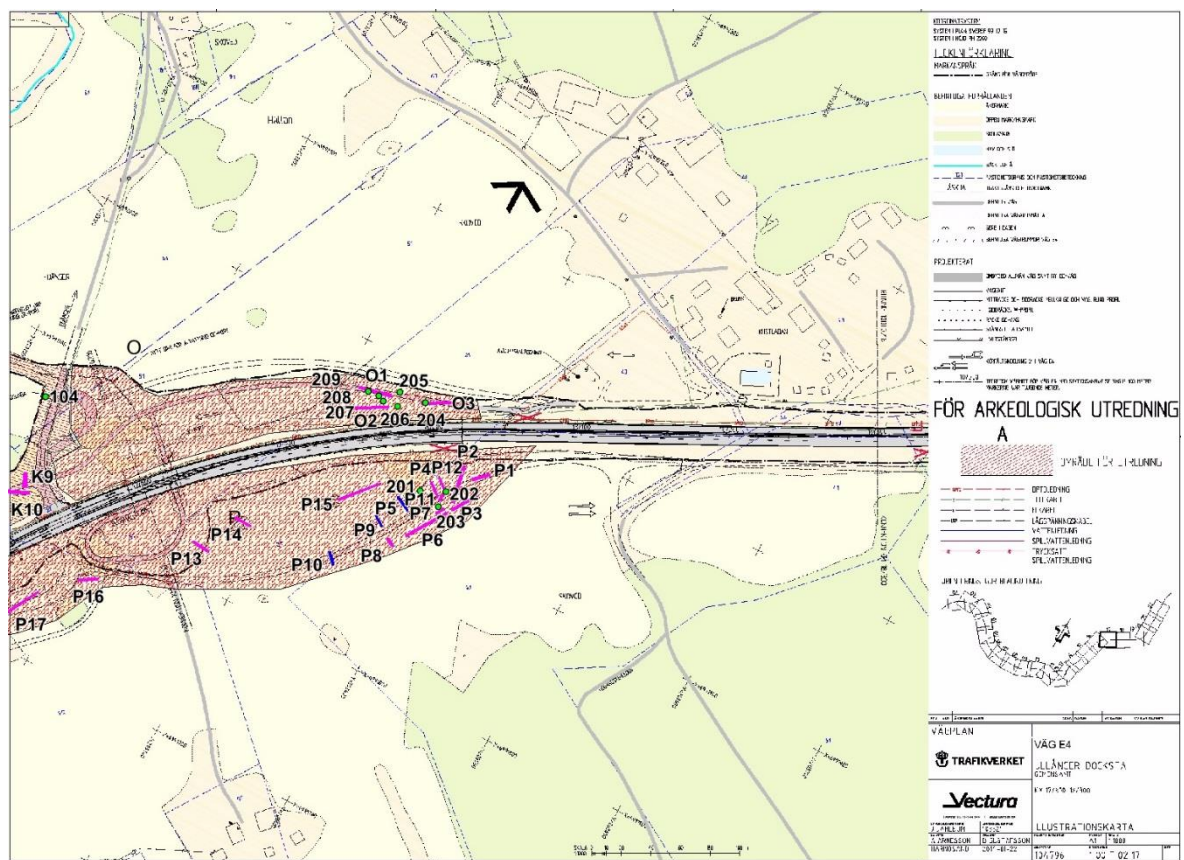
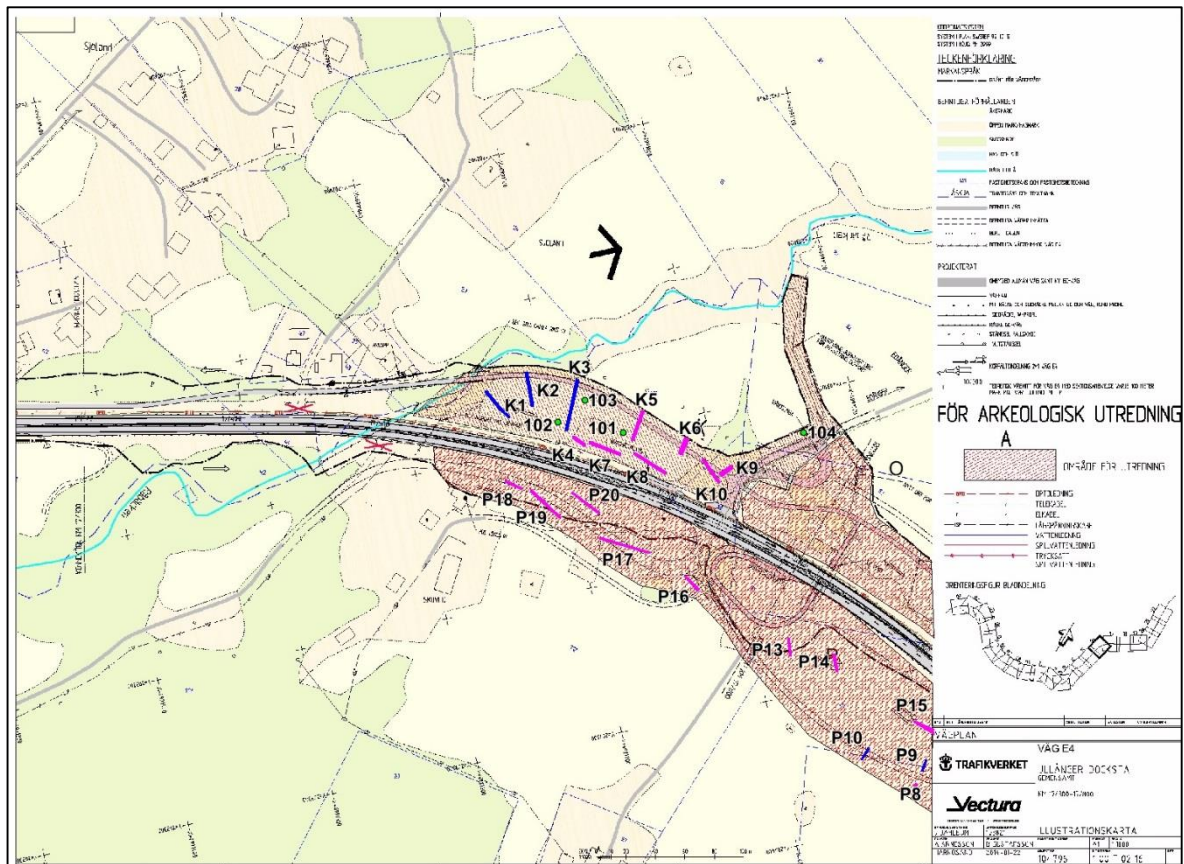
Figur XXVII. Schaktplan över område S, E och F. Illustrationskarta 04. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2015.

Figur XXVIII. Schaktplan över område G. Illustrationskarta 10. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2015.

Figur XXIX. Schaktplan över område H och I. Illustrationskarta 13. Kartunderlag från Trafikverket/Vectura. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2015.

Bilaga 3. Fyndlista

Tabell III. Fyndlista. Se även Konserveringsrapport (Bilaga 5).

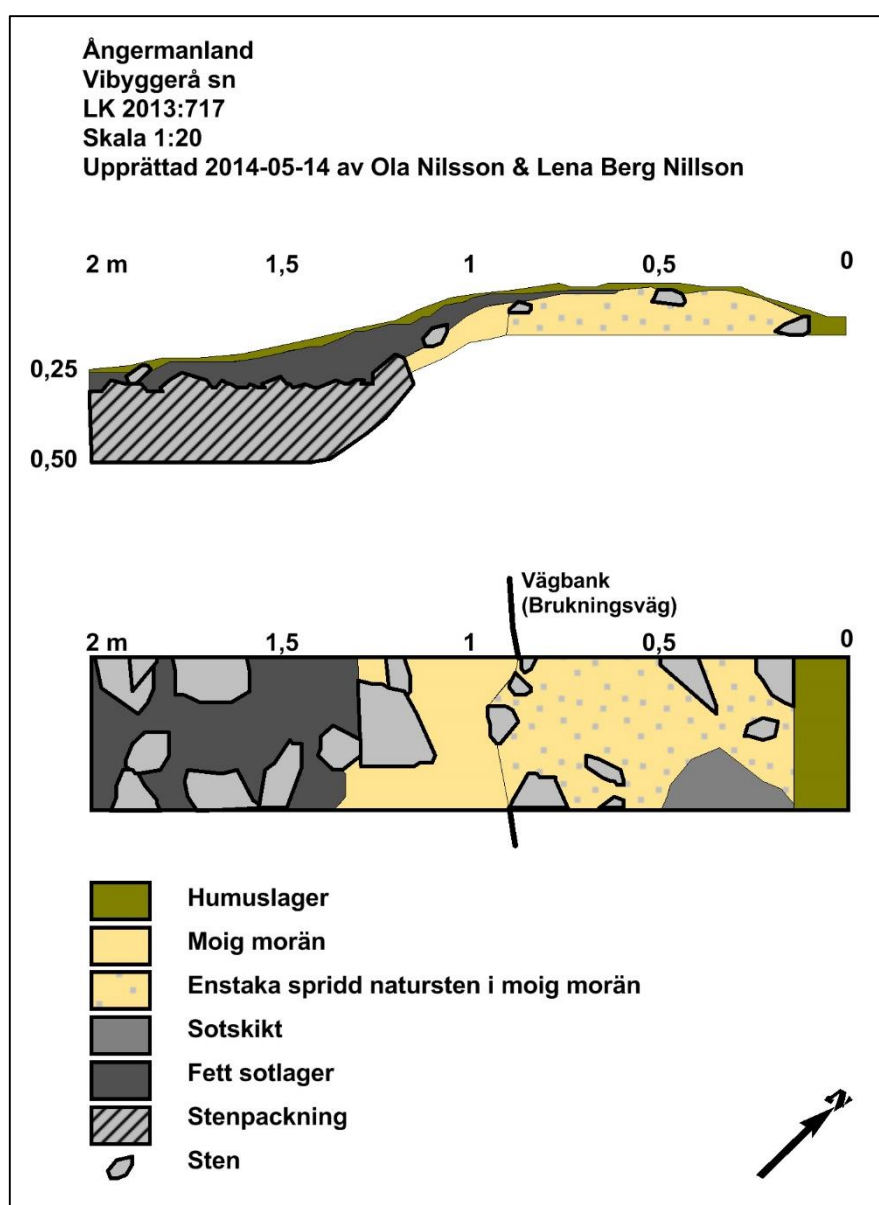
Nr	Art	Mått	Vikt	Material	Övrigt
101a	Mynt (modernt)	17,29 mm i diam.	2,57 g		Sverige 25 öre (Oscar II) 1907?
101b	Danspollett	24,36 mm i diam.	1,34 g		Skansens dansbana
102	Bleck	32,2 mm l, 26,2 mm br	5,09 g	Koppar	
103	Mynt	31,3 mm i diam	7,02	Koppar	¼ öre (Drottning Kristina)
104	Mynt	21,30 mm i diam	2,82 g	Koppar	1/6 öre (Karl XI) 1666? Skadat
105	Vävt yngd	27,3 mm h 27,3 mm i diameter	109,92 g	Bly	Koniskt hål, 5,5 mm resp 13,1 mm i diameter
201	Knapp	31,2 mm i diam	4,10 g	Koppar	1600-tal?
202	?	19,2 x 15 mm	6,40 g	Bly	Oval form
203	Mynt	24,18 mm i diam	26,87 g	Koppart	Sverige 2 öre (Adolf Fredrik) SM 1768
204	Knapp	18,3 mm i diam	2,98 g	Metall	Slät
205	Muskötkula	12,6 mm i diam	12,69 g	Bly	Spår av laddstake
206	Mynt	24,00 mm i diam	3,46 g	Koppar	Sverige 1 öre (Ulrika Eleonora alt. Fredrik I) KM 1719-1750
207	Mynt	26,36 mm i diameter	4,93 g	Koppar	Sverige ¼ skilling (Gustav IV Adolf) 1802-1808
208	Knapp	18,75 mm i diam	2,17 g	Metall	Vågmönster
209	Plomb	31,2 mm l, intill 15,7 mm br, 9,4 mm tj	21,04 g	Bly	
F1	Skrapa?/råämne	79 mm l, intill 56 mm br och 25 mm tj	116 g	Flinta	Grovt slagen, sekundärt svallad. Delad i tre delar av grävmaskinsskopa vid avbaning.

Bilaga 4. Dokumentation, LK 2013:717

Provundersökning:

Gropen LK 2013:717, ca 2 m i diameter och 0,1 m djup, omgiven av en vall, 1,5-2 m bred och intill 0,2 m hög, provundersöktes i samråd med John Molin, länsstyrelsen. Syftet var att se om fornlämningsstatus kunde tydliggöras utan mer omfattande undersökningar och analyser i detta skede. Provundersökningen gjordes inom en 1,85x0,4 m stor yta som grävdes ner till ca 0,3 meters djup. Provschaktet togs upp från gropens mittparti och mot NNÖ så att även en intilliggande brukningsväg berördes (figur XXXII).

Figur XXXII. Profil- och planritning över schakt L1 (provschakt i LK 2013:717).
Renritning: Lena Berg Nilsson 2015.

Vid uppmätning av gropen framträder en närmast oval fördjupning, 1,8x1,2 m, med tydlig vall kring kanten i V och S, i övrigt är vallen mycket otydlig eller saknas. I gropens kant mot NÖ och mot vägbanken är ett block 0,7x0,2 m (NNV-SSÖ) och 0,3 m högt. Blocket har plan ovansida och avsmalnar i spets åt SSÖ.

Vid provgrävningen framkom efter rensning att schaktet har stensatt sida mot vägbanken (figur 13 och figur XXXII) och att stenpackningen i gropen består av 0,03-0,3 m stora stenar, mestadels 0,03-0,1 m stora. Dessa utgörs av ej bearbetad natursten. Ett mindre antal av dessa stenar kunde konstateras vara eldpåverkade. Ovanpå stenpackningen, under torv, fanns ett intill 0,2 m tjockt jordlager, som var kraftigt sotbemängt med en fet, närmast oljig konsistens, se figur XXXIII.

Genom sondning bedömdes stenpackningen vara intill 0,4 m tjock. Sondning visade även att gropen har stensatt sida i kanten av den ca 1,8x1,2 m stor nedgrävningen (NNÖ-SSV).

Av sektionen framgick att vägbanken inte överlagrar en äldre vall, utan gropen är anlagd efter vägens anläggande.

Gropens funktion och ålder är oklar. Gropen har fornlämningskaraktär genom att den är tydligt konstruerad, är varaktigt övergiven och representerar en användning som inte förekommer i dagens läge eller i kända historiska sammanhang. Osäkerhet i bedömningen består i att det är oklart om gropen tillkommit före eller efter år 1850.

Figur XXXIII. Del av schakt L1 (provschakt i LK 2013:717) visandes det kraftigt sotbemängda jordlagret och underliggande stenar. Foto från SO: Ola Nilsson 2014.

Bilaga 5. Konserveringsrapport

Er referens

Datum

Landskapsarkeologerna
Att. Ola Nilsson
Njutångers Boda 14
825 93 Njutånger

2015 01 20

KONSERVERINGSRAPPORT

Uppdrag:

**Konservering av 15 föremål (14 fyndnummer) från arkeologisk utredning mellan Ullånger-Docksta, Vibyggerå sn, Västernorrlands län.
Lst dnr 431-6665-13**

**6 mynt,
1 pollett,
4 blyföremål,
3 knappar av cu-leg
1 fragment cu-leg**

Fnr 101 – mynt och polett

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Föremålet av kopparlegering till vänster

Diameter 17 mm. Ytan täckt av en mycket hård grön krusta med fastkorroderade gruskorn. Ytan krackelerar på några ställen och ljusgrön porös korrosion och röd cuprit framträder.

Efter konservering framkom det att det var ett mynt: 25-öring, präglad 1914.

Föremål till höger

Diameter 25 mm. Pollett troligen tillverkad av aluminium. Föremålet är täckt av fin hård lera blandad med korrosion. Under leran framträder en porös korroderad gropig yta, där den rena metallen framträder på en del ytor, medan andra är täckta av en tät hård vitbrun korrosionsyta. Efter konservering framkom det att det var en pollett präglad med:
SKANSENS DANSBANOR

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonservering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
anmarie.christensson@actakonservering.se
info@actakonservering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Åtgärd

Föremålen framprepareras med skalpell, mjuk pensel, avjoniserat vatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa. För att lösa den mycket hårda korrosionen på 25-öringen användes partiellt även EDTA (etylendiamintetraättiksyra) 5 % v/v. Föremålet sköljdes sedan noga med avjoniserat vatten och ultraljud och torkades ur med etanol. Slutligen fick föremålen en ytbehandling med mikrokristallint vax. Arbetet utfördes under mikroskop.

F 102 – fragment av bräm

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Föremål av kopparlegering, 37 mm x 25mm. Troligen del av ett bräm till kärl. Tunt gods med två tättsittande dekorrande på ena sidan. Repor på ytan. Täckt av tunn hård ljus lerblandad korrosion. Delvis krackelerad yta som flagnat, där ljusgrön porös korrosion framträder.

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonservering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
anmarie.christensson@actakonservering.se
info@actakonservering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Åtgärd

Föremålen framprepareras med skalpell, mjuk pensel, avjoniserat vatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med mikrokristallint vax. Arbetet utfördes under mikroskop.

F 103 – Mynt

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Mynt av kopparlegering, diameter 30 mm. Täckt av tunn, hård och ljus lerblandad korrosion. Krackelerad yta som flagnat, där ljusgrön porös korrosion framträder. Originalyta och prägning till stor del bortkorroderad.

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonsivering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
anmarie.christensson@actakonsivering.se
info@actakonsivering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Efter konservering framkom på ena sidan: Vasakärven ¼ ÖR 16..(två sista siffrorna i årtalet är bortkorroderade).

Andra sidan: Tre kronor omgivet av C S R. Myntet är troligen ett s.k. "Kristinamynt".

Åtgärd

Korrosionen avlägsnades med omväxlande mjuk och halvhård pensel, skalpell, avjoniserat vatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonservering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
anmarie.christensson@actakonservering.se
info@actakonservering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

för att förtydliga präglingen. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med Paraloid B72® (sampolymer av etylmetakrylat/ metylakrylat) 7 %-ig lösning i etanol/acetone.

Arbetet utfördes under mikroskop.

F 104 - Mynt

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Mynt av kopparlegering, diameter 22 mm. Täckt av tunn, hård och ljus lerblandad korrosion. Krackelerad yta som flagnat, där ljusgrön porös korrosion framträder. Originalyta och prägning till stor del bortkorroderad.

Efter konservering framkom på ena sidan: 1/6 ÖR, stående lejon samt under SM. På andra sidan tre kronor, C R S. Årtalet saknas eftersom nederdelen saknas (bortkorroderat). Kan ev. vara ett Karl XI mynt.

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonsivering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
anmarie.christensson@actakonsivering.se
info@actakonsivering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Åtgärd

Korrosionen avlägsnades med omväxlande mjuk pensel, skalpell, avjoniserat vatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa för att förtydliga präglingen. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med mikrokristallint vax.

Arbetet utfördes under mikroskop.

F 105 – Blyföremål, ev. vävtyngd

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Föremål av bly, längd 28 mm. Täckt av hård lerblandad korrosion. Under detta skikt finns ett poröst vitt korrosionsskikt och en hård vit och brun yta av blykorrosion.

Dekor av ränder som korsar varandra. Hålet är koniskt och ca 10 mm i bredaste änden och ca 5 mm i den smalare. Rester av organiskt material inuti, troligen träfiber.

Åtgärd

Föremålen framprepareras med skalpell, mjuk pensel, kranvatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med mikrokristallint vax. Arbetet utfördes under mikroskop.

F 201 – Detalj av knapp

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Underdel av knapp, Diameter 26 mm. Tillverkad av kopparlegering och med rester av järnkorrosion från fästet i mitten. Täckt av lerblandad hård koppar- och järnkorrosion. Ytan krackelerar och där ytan saknas framträder porös ljusgrön kopparkorrosion och därunder röd cuprit.

Åtgärd

Korrosionen avlägsnades med omväxlande mjuk och halvhård pensel, skalpell, avjoniserat vatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med Paraloid B72® (sampolymer av etylmetakrylat/ metylakrylat) 7 %-ig lösning i etanol/acetone för att konsolidera ytan.

Arbetet utfördes under mikroskop.

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonsivering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
anmarie.christensson@actakonsivering.se
info@actakonsivering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

F 202-Blysmälta

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Föremål av bly, 19 x 15 mm. Täckt av hård lerblandad korrosion. Under detta skikt finns den aningen poriga originalytan.

Åtgärd

Föremålen framprepareras med skalpell, mjuk pensel, kranvatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med mikrokristallint vax. Arbetet utfördes under mikroskop.

F 203-Mynt

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Mynt av kopparlegering, diameter 33 mm. Täckt av tunn, hård och ljus lerblandad korrosion. Krackelerad yta som flagnat, där ljusgrön porös korrosion framträder och under det framträder röd cuprit.

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonsivering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
anmarie.christensson@actakonsivering.se
info@actakonsivering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Efter konservering framkom på ena sidan: 2 ÖR, SM, krona och 1758 På andra sidan: AF, S G, V R, sköld med lejon och krona omgivet av kronor. Adolf Fredrik mynt.

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonservering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
anmarie.christensson@actakonservering.se
info@actakonservering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Åtgärd

Korrosionen avlägsnades med omväxlande mjuk och halvhård pensel, skalpell, avjoniserat vatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa för att förtydliga präglingen. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med Paraloid B72® (sampolymer av etylmetakrylat/ metylakrylat) 7 %-ig lösning i etanol/acetone.

Arbetet utfördes under mikroskop.

F 204-Knapp

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Knapp av kopparlegering, diameter 19 mm. Fläckvis täckt av tunn, hård och ljus lerblandad korrosion. Mörktgröngrå tät yta som krackelerar och flagnar. Områden med ljusgrön porös korrosion och under det röd cuprit. Avbruten ögla på baksidan

Slät ovansida med dekorrand runt kanten. Repor på ytan.

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonsivering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
anmarie.christensson@actakonsivering.se
info@actakonsivering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Åtgärd

Korrosionen avlägsnades med omväxlande mjuk och halvård pensel, skalpell, avjoniserat vatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med Paraloid B72® (sampolymer av etylmetakrylat/ metylakrylat) 7 %-ig lösning i etanol/acetone.

Arbetet utfördes under mikroskop.

F 205 -Blykula

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Gevärskula av bly. Diameter 13 mm. Täckt av hård lerblandad korrosion. Under detta skikt finns ett poröst vitt korrosionsskikt och en hård vit och brun yta av blykorrosion.

Spåren i kulan har tillkommit när kulan gått genom loppet i pipan.

Åtgärd

Föremålen framprepareras med skalpell, mjuk pensel, kranvatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med mikrokristallint vax.

Arbetet utfördes under mikroskop.

F 206 – Mynt

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Mynt av kopparlegering, diameter 24 mm. Täckt av tunn, hård och ljus lerblandad korrosion. Kraftigt korroderad och krackelerad yta som flagnat, där ljusgrön porös korrosion framträder. Originalyta och prägling till stor del bortkorroderad.

Endast antydning till prägling återstår, dock inget som säkert går att beskriva. (möjligen finns det på ena sidan en stor krona och ett C längs övre kanten på ena sidan).

Åtgärd

Korrosionen avlägsnades med omväxlande mjuk pensel, skalpell, avjoniserat vatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa för att förtydliga präglingen. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med Paraloid B72® (sampolymer av etylmetakrylat/ metylakrylat) 7 %-ig lösning i etanol/acetone.

Arbetet utfördes under mikroskop.

F 207- Mynt

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Mynt av kopparlegering, diameter 25 mm. Täckt av tunn, hård och ljus lerblandad korrosion. Kraftigt korroderad yta. Mörkgrön yta som krackelerat och flagnat. Områden med ljusgrön porös korrosion och under det röd cuprit.

Efter konservering framkom på ena sidan: 1/4 SKILLING, 18..(Två sista siffrorna saknas). På andra sidan: GA IV med krona över, omgiven av tre stycken kronor.

Gustav IV Adolf mynt.

EFTER KONSERVERING EFTER KONSERVERING

Åtgärd

Korrosionen avlägsnades med omväxlande mjuk pensel, skalpell, avjoniserat vatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa för att förtydliga präglingen. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med Paraloid B72® (sampolymer av etylmetakrylat/ metylakrylat) 7 %-ig lösning i etanol/acetone.

Arbetet utfördes under mikroskop.

F 208-Knapp

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Knapp av kopparlegering, diameter 20 mm. Fläckvis täckt av tunn, hård och ljus lerblandad korrosion. Mörktgröngrå tät yta som krackelerar och flagnar. Områden med ljusgrön porös korrosion och under det röd cuprit. Randigt vågformat mönster med ornamentik i ränderna och fastlödd öla

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonsivering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
anmarie.christensson@actakonsivering.se
info@actakonsivering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Åtgärd

Korrosionen avlägsnades med omväxlande mjuk och halvhård pensel, skalpell, avjoniserat vatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med Paraloid B72® (sampolymer av etylmetakrylat/ metylakrylat) 7 %-ig lösning i etanol/acetone.

Arbetet utfördes under mikroskop.

F 209-Blyföermål

Föremålsbeskrivning och tillstånd

Föremål av bly, 30 x 17 mm. Täckt av hård lerblandad korrosion. Under detta skikt finns ett poröst vitt korrosionsskikt och en hård vit och brun yta av blykorrosion.

Åtgärd

Föremålen framprepareras med skalpell, mjuk pensel, kranvatten/etanol samt mjuk roterande gethårstrissa. Slutligen fick föremålet en ytbehandling med mikrokristallint vax.

Arbetet utfördes under mikroskop.

Råd och anvisningar; Arkeologiska metallföremål är mycket känsliga för hög luftfuktighet. Förvara därför föremålen så torrt som möjligt, helst under 30% RH.

Annamarie Christensson
Metallkonservator

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonsivering.se

Telefon
073-213 80 40

E-post
annamarie.christensson@actakonsivering.se
info@actakonsivering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Adress
Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13 d
114 51 Stockholm
www.actakonservering.se

Telefon
073-213 80 40

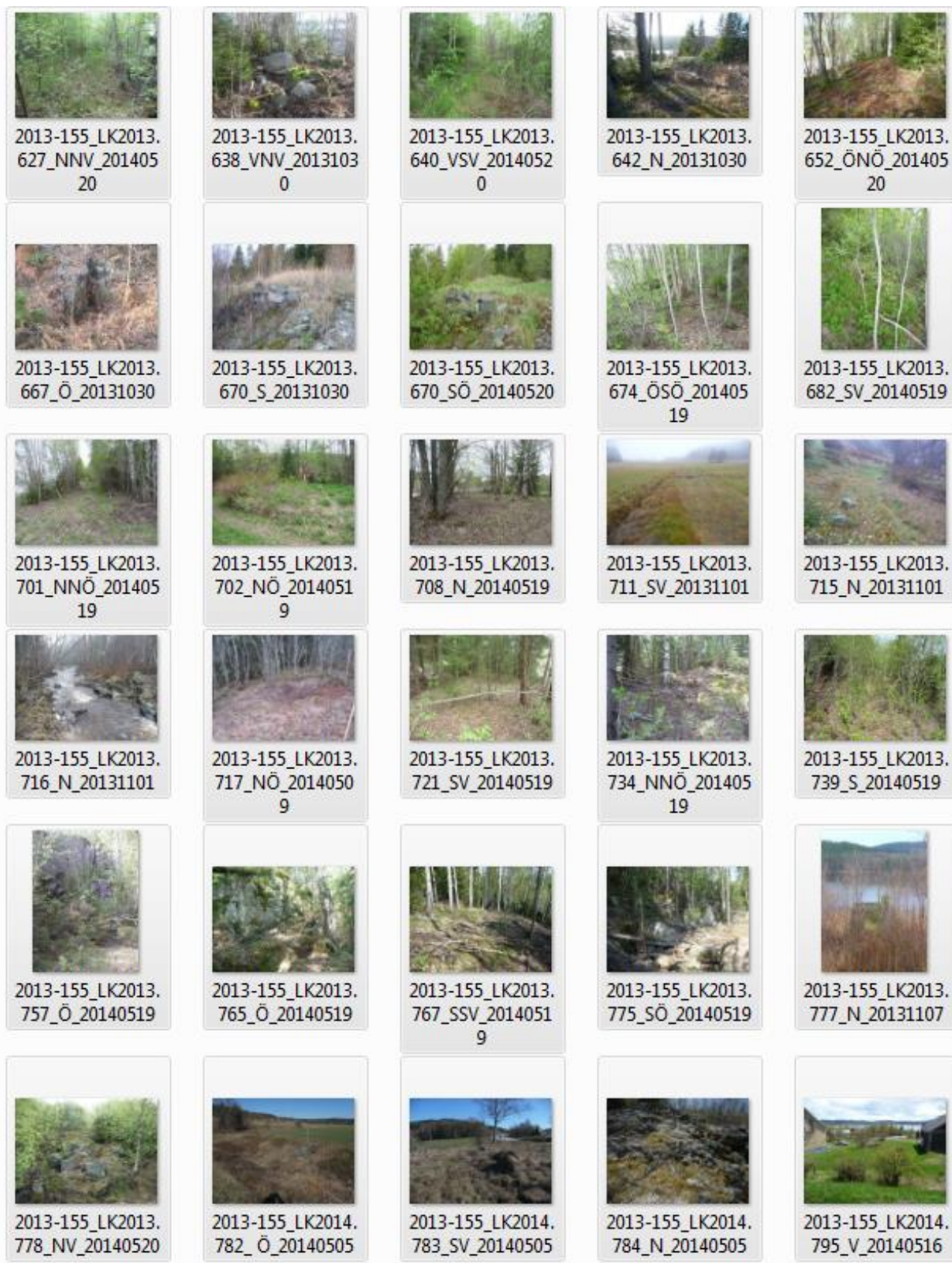
E-post
anmarie.christensson@actakonservering.se
info@actakonservering.se

Bankgiro
230-7155

Organisationsnummer
556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Bilaga 6. Fotodokumentation

Fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar

2013-155_LK2014.
796_SV_20140505

2013-155_LK2014.
936_V_20140509

2013-155_LK2014.
949_SV_20140513

2013-155_LK2014.
954_SÖ_20140513

2013-155_LK2014.
960_V_20140513

2013-155_LK2014.
977_NNV_201405
16

2013-155_LK2014.
990_SÖ_20140515

2013-155_LK2014.
991_VNV_2014051
5

2013-155_LK2014.
992_NÖ_2014051
6

2013-155_LK2014.
1009_V_20140516

2013-155_LK2014.
1027_ÖSÖ_20140
519

2013-155_Ullånge
r
1_1_SV_20131030

2013-155_Ullånge
r
2_SÖ_20140508

2013-155_Ullånge
r
7_1_SSÖ_2014051
5

2013-155_Ullånge
r
25_1_S_20140519

2013-155_Ullånge
r
62_1_S_20131030

2013-155_Ullånge
r
62_2_V_20131030

2013-155_Ullånge
r
71_1_V_20131030

2013-155_Ullånge
r
107_1_NNV_2013
1030

2013-155_Ullånge
r
108_1_SV_201405
12

2013-155_Vibygg
erå
44_1_SÖ20131104

2013-155_Vibygg
erå
44_1_ÖSÖ_201405
13

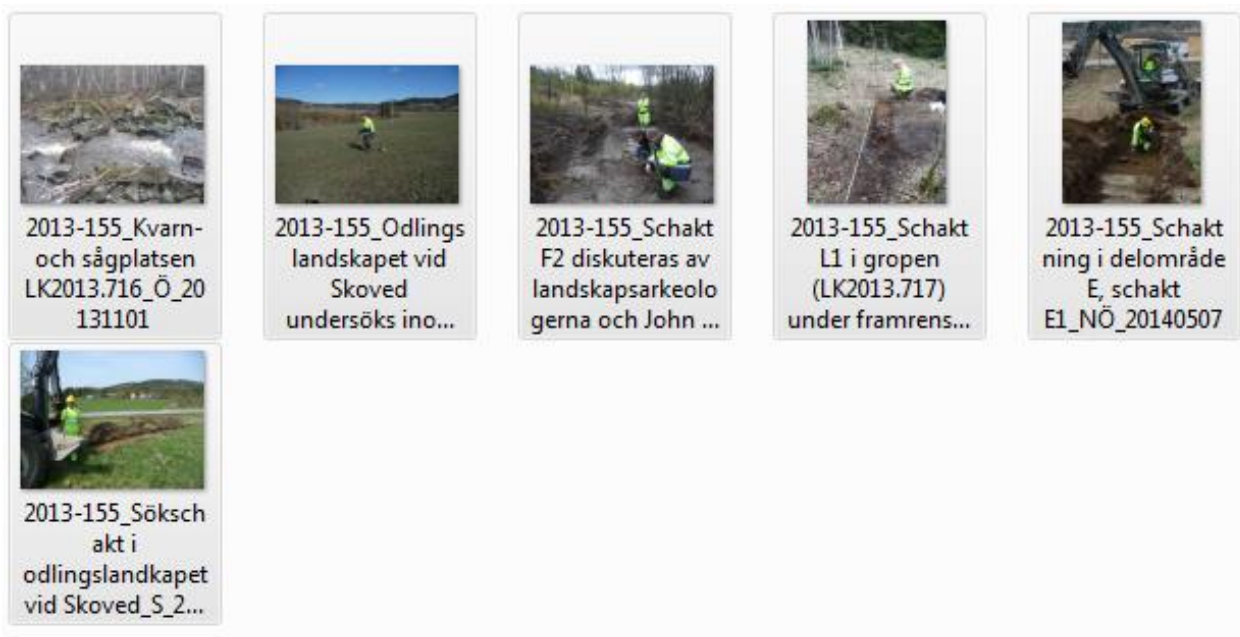

2013-155_Vibygg
erå
67_1_N_20131101

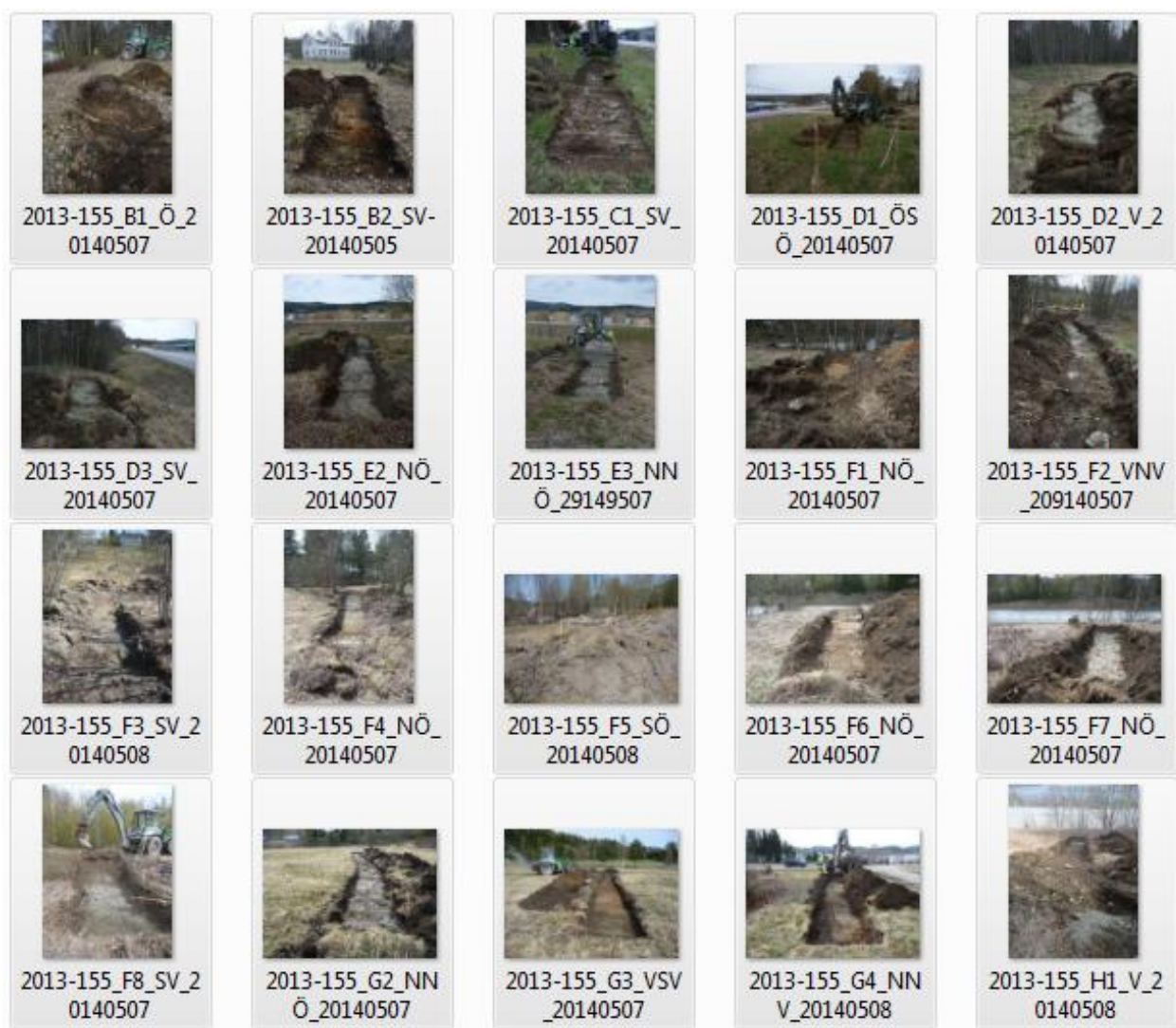

2013-155_Vibygg
erå
179_1_NÖ_201405
19

Miljöbilder

Schakt

2013-155_H2_Ö_2
0140508

2013-155_H3_V_2
0140508

2013-155_H4_V_2
01405008

2013-155_H5_V_2
0140508

2013-155_H6_SÖ_
20140508

2013-155_H7_NN
Ö_20140508

2013-155_H8_S_2
0140508

2013-155_II_V_20
140508

2013-155_I2_Ö_20
140508

2013-155_IB_Ö_20
140508

2013-155_I4_Ö_20
140513

2013-155_K1_del
av_V_20140512

2013-155_K1_VSV
_20140512

2013-155_K2_V_2
0140513

2013-155_K3_VNV
-20130514

2013-155_K4_SV_
20140513

2013-155_K5_SÖ_
20140513

2013-155_K6_NV_
20140513

2013-155_K7_NN
Ö_20140513

2013-155_K8_SSV
_20140513

2013-155_K9_NN
V_20140513

2013-155_K10_NV
_20140513

2013-155_L1_Deta
lj av schakt SV
delen_SÖ_201405
14

2013-155_L1_NÖ_
20140514

2013-155_O1_SSV
_20140520

2013-155_O2_SV_
20140520

2013-155_O3_SV_
20150520

2013-155_P1_NN
Ö_20140519

2013-155_P2_NN
V_20140519

2013-155_P3_N_2
0140519

2013-155_P4_SÖ_20140519

2013-155_P5_ÖS_20140519

2013-155_P6_SSV_20140519

2013-155_P7_SSV_20140519

2013-155_P8_VNV_20140519

2013-155_P9_VNV_20140519

2013-155_P10_VN_20140519

2013-155_P11_ÖS_20140519

2013-155_P12_S_2_0140519

2013-155_P13_SV_20140520

2013-155_P14_NÖ_20140520

2013-155_P15_SV_20140515

2013-155_P16_SV_20150520

2013-155_P17_SS_V_20140520

2013-155_P18_NNÖ_20140520

2013-155_P19_SS_V_20140520

2013-155_P20_SV_20140520

2013-155_S1_NÖ_20140520

2013-155_T1_SSV_20140520

2013-155_T2_SSV_20140520

Ullånger- Docksta

Trafikverket planerar att bygga en gång- och cykelväg i anslutning till E4 mellan Ullånger och Docksta i Ullångers och Vibyggerå socknar Kramfors kommun, Västernorrlands län. Länsstyrelsen i Västernorrland har därför beslutat att en arkeologisk utredning skall utföras. Uppdraget genomfördes i fält under 2013-2014 i samverkan mellan företagen LK Konsult och ArcMontana, som ingår i konsultgruppen *Landskapsarkeologerna*.

Vid den arkeologiska utredningen återbesöktes 16 tidigare registrerade fornminnesplatser. 49 lokaler nyregistrerades, varav 40 anmäldes till FMIS. Dessutom bedömdes restaureringsbehovet för milstolpar och milstolpspostament. Kustlandsvägens olika sträckningar mellan Ullånger och Docksta - från den medeltida Norrstigen till dess att Riksväg 13 bytte namn till E4 1962 – analyserades också.

Bedömningen är att inga ytterligare antikvariska åtgärder behövs i utredningsområdet för att söka efter okända fornlämningar.

Länsstyrelsen kommer att ta ställning till vilka antikvariska åtgärder som behövs i form av vidare arkeologiska undersökningar och för bevarande av fornminnen utmed vägen. Vilka fornlämningar som blir aktuella för vidare undersökningar beror på slutgiltiga exploateringsplaner.